O’ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O’RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI
PSIXOLOGIYA KAFEDRASI

MALAKAVIY AMALIYOTNI TASHKIL ETISH BO`YICHA

USLUBIY KO`RSATMA

5210200 – Psixologiya ta`lim yo`nalishi hamda 5110900- Pedagogika va psixologiya ta`lim yo`nalishi talabalari uchun

Buxoro - 2020

“Ta`lim muassasalarida malakaviy amaliyotni tashkil etish bo`yicha” uslubiy ko`rsatma. A.Nazarov, O.Avezov. Buxoro, 2020

Taqrizchilar:

Sh.R. Barotov – Psixologiya fanlari doktori, profeesor

E.M.Muxtorov – Psixologiya fanlari nomzodi, dotsent

Ushbu uslubiy ko`rsatma Buxoro davlat universiteti Pedagogika fakulteti Ilmiy Kengashida ko`rib chiqilgan va nashrga tavsiya qilingan (Ilmiy Kengashning 2020 yil dagi navbatdan tashqari yig`ilish bayonnomasi).

KIRISH

Respublikamiz miqyosida ta`lim va tarbiya ishlarini takomillashtirish, uni jahon andozalari darajasiga chiqarish, fan sohasidagi yangiliklarni amaliy hayotga tadbiq etish muhim masalalardan biri sifatida e`tirof etilmoqda. Ayniqsa, yosh avlodga ta`lim-tarbiya berish, ularda fan asoslariga nisbatan ko`nikma, malaka, bilimlarni shakllantirish davlat siyosatining ustuvor vazifalaridan hisoblanadi. Ana shu ustuvor vazifalarni amalga oshirish davlat siyosati darajasiga ko`tarildi. Jamiyat taraqqiyotining muhim sharti kadrlarni tayyorlash tizimining mukammal bo`lishi, zamonaviy iqtisod, fan, madaniyat, texnika va texnologiyalar asosida yuksalish bilan xarakterlanadi.

"Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" va "Ta`lim to`g`risida"gi Qonunni amalga oshirishda mavjud ta`lim va kadrlarni tayyorlash tizimlarini tubdan o`zgartirish zamonaviy ilmiy fikrlar yutuqlari va ijtimoiy tajribalarga, ta`lim jarayonining hamma bosqichlarida, uzluksiz ta`lim tizimi, ta`lim muassasalarining hamma shakl va turlarida ilg`or metodik tajribalarga asoslangan holda amalga oshiriladi. Zero, shaxsning ma`naviy yetukligi, bilimdonligi, zehnliligi mana shu muammoni yechish jarayonida namoyon bo`ladi.Agar biz O`zbekiston kelajagi, taqdiriga o`zimizning javobgar ekanligimizni his etsak, har birimiz uning taraqqiyoti vositasi bo`lmish yosh avlodni tarbiyalash masalalarini chuqur egallamog`imiz, yangicha tafakkur asosida yashashni o`z burchimiz deb bilmog`imiz kerak. Boshqacha qilib aytganda, yosh avlodni to`g`ri tarbiyalash, ularda to`g`ri munosabatni shakllantirish, ularning ruhan tetik shaxs sifatida rivojlanishi uchun maqbul shart-sharoitlarni yaratish zarurati bosh maqsadlarimizdan biridir.

Darhaqiqat, psixologiya ta'lim yo'nalishidagi talabalarning malakaviy (o'quv) pedagogik amaliyoti oliy o'quv yurtida olib boriladigan ta'lim-tarbiya jarayonining izchil davomi sanalib, bakalavriat yo'nalishi bo'yicha olingan nazariy bilimlarni mustahkamlsh va mazkur bilim, ko'nikma, malakalarni bevosita ta`lim-tarbiya jarayoniga qo'llash imkoniyatini beradi.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 23 martdagi "Koronavirus infeksiyasi tarqalishiga qarshi qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 176-son qaroriga muvofiq O'zbekiston Respublikasi hududida faoliyat ko'rsatayotgan oliy ta'lim muassasalarida (bundan buyon matnda OTM deb yuritiladi) tahsil olayotgan talabalar davlat ta'lim standartlariga muvofiq o'quv rejasida nazarda tutilgan malakaviy amaliyot bo'yicha o'z bilim va tabiiy qobiliyatlarini namoyon etish va rivojlantirish, o'zlarining noyob iste'dodlarini ro'yobga chiqarish uchun keng imkoniyatlar yaratish maqsadida ushbu uslubiy ko'rsatmaga qo'shimchalar kiritildi.

O'quv - tanishuv amaliyot:

Talabalar ixtisoslik bo'yicha mos ilmiy yo'nalishlari hamda foydalanishning zamonaviy ilmiy uslubiy tomonlari hamda umumta'lim maktab, akademik litsey va kasb-hunar kollejlarida, o'quv jarayonini tashkil qilinishi bilan tanishadilar.

Psixologik faoliyatning nazariy va amaliy asoslari o‘rganishga e’tibor qaratiladi. Davlat va nodavlat psixologik tadqiqot markazlari ishi bilan tanishish. Ishlab chiqarish amaliyoti aynan davlat va nodavlat muassasalarida o‘tkazish. Amaliyot davomida olgan nazariy bilimlarini amalda qo‘llash ko‘nikmalarini hosil qilish. Psixologik xususiyatga ega qarorlarni qabul qilish va unga ta’sir ko‘rsatdagan omillari bilan yaqindan tanishish. Amaliyotda ilmiy-tadqiqot ko‘nikmalarini mustahkamlash. Shuningdek, ijtimoiy-psixologik, tibbiy psixologik, huquqiy psixologik, pedagogik psixologik, menejment psixologiyasi, ontogenez psixologiyasi va psixologiyaning boshqa sohalariga doir muammolar bo‘yicha psixologik tadqiqotlar o‘tkazish.

Pedagogik amaliyot:

Maktab, sinf va psixologiya fanidan o‘quv reja bilan umumiy tanishuv. Ta’lim korxonasi rahbariyati tomonidan uyushtiriladigan suhbatlarda ishtirok etish. Sinf va o‘quvchilar bilan tanishuv, sinf rahbari bilan suhbat, uning ish rejasi bilan tanishish, maktab hujjatlari: sinf jurnali, o‘quvchilar kundalik daftari, ularning fan daftarlari bilan tanishish. Sinf rahbari tomonidan o‘tkaziladigan sinf soatlari, majlislari, suhbatlarida ishtirok etish; biriktirilgan sinf darslarida, predmet o‘qituvchilari darslarida ishtirok etish va ularni birgalikda tahlil qilish. Auditoriyadagi o‘quvchilar bilan muomala qilish va dars o‘tish ko‘nikmasi hamda malakasiga ega bo‘lish. Psixologiya o‘qitishda turli xil metodlardan foydalanish, o‘qituvchilar bilan muloqot qilishni bilish hamda o‘qitishning hozirgi zamon texnik vositalaridan erkin foydalana bilish. O‘tkazilgan darslarni mustaqil tahlil qila olish; o‘quvchilar bilimini baholay bilish.

Agar talabalar bilimlarini amaliyotda qo’llanishi, hayotga tatbiq etishni o’rgansalar va bu jarayonda nazariy xulosalarga kesalar ularning olgan bilimlari qat`iy ishonchga aylanadi. Amaliyot jarayonida bo’lajak o’qituvchi shaxsining kasbiy-pedagogik malakalari shakllanishida o’z-o’zini tarbiyalashning kuchayishiga yordam beradi. Malakaviy amaliyotning birinchi kunidayoq talabalardan asosiy ijtimoiy vazifa, ya’ni har tomonlama rivojlangan yetuk insonni shakllantirish, yosh avlodni hayotga va mehnatga faol tayyorlash talab etiladi. Shuni ta’kidlash lozimki, malakaviy amaliyot davrida talabalarning ishi ijodiy xarakterga bo’lishi lozim. Talabalar o’z kasbiy majburiyatlarini ijodiy bajarsa pedagogik topshiriqni hal qilishining samarali shakl va usullarini qidirsa, o’zi tanlagan kasbiga munosabati, pedagogik faoliyatga qiziqishi kasbiy mahorati oshib boradi. Shu nuqtai-nazardan olib qaraganda malakaviy amaliyot ilg’or ish tajribalarini o’rganish maskani mahorat maktabi hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasida koronovirus infeksiyasining tarqalishini oldini olish va ta’lim muassasalarida sanitariya epidemiologik osoyishtalikni ta’minlash maqsadida barcha ta’lim muassasalari talabalari uchun joriy yilning 16-mart kunidan boshlab muvaqqat ta’til e’lon qilinganligini e’tiborga olib, talabalarning amaliyot o‘tash tartibini ishlab chiqish va onlayn ko‘rinishida olib borilishini ta’minlash maqsadida amaliyot dasturiga birmuncha o’zgarishlar kiritilgan.

Oliy o’quv yurtlarida malakaviy amaliyot tizimi va tuzilishi quyidagicha: talabalarni bo’lajak mustaqil faoliyatga tayyorlash uchun malakaviy amaliyot ma`lum tizimi asosida tashkil qilinib, kursdan-kursga o’tishi bilan unga bo’lgan talab ortib boradi. O’qituvchi kasbiy pedagogik faoliyatiga bo’lgan yuksak talablar zaruriy ravishda pedagogik amaliyotning izchil, ilmiy asoslangan tizimini yaratishni taqozo qiladi. Malakaviy amaliyotning turlari va muddatlari mutaxassislik va o’quv yillari bo’yicha davlat hujjati hisoblangan amaldagi o’quv rejalari bilan belgilanadi. Mazkur hujjatga ko’ra talabalar pedagogik amaliyoti quyidagi turlarga bo’linadi:

- ✓ *1-kurslar tanlagan kasbi va o’quv yurti sharoitiga moslashish. Muddati 2- jarayonda 2 hafta.*
- ✓ *2-kurslar 4- jarayonda ta’lim muassasalarida. Muddati 2 hafta.*
- ✓ *3-kurslar bo’lajak ish joyini o’rganish, o’quv yurti pedagogik faoliyatga tayyorlanish. 6 –jarayon 4 hafta.*
- ✓ *4-kurs talabalari 8 hafta pedagogik amaliyot o’taydilar.*

Mazkur tizim talabalarni bosqichma- bosqich pedagogik faoliyat mohiyatini anglash va mustaqil ravishda pedagogik hodisalar, jarayonlarni bilish imkoniyatini yaratadi

Malakaviy amaliyotda talabaning burch va vazifalari

1. Pedagogik amaliyot davrida talaba amaliyot dasturida belgilangan barcha ishlarni bajarishga majbur. Dars va tarbiyaviy tadbirlarga puxta tayyorlanib, o’quvchilar uchun yuksak intizom, xushmuomila, mehnatsevarlik namunalarini ko’rsatish zarur.
2. Amaliyotchi talaba maktabning ichki tartib qoidalariga so’zsiz rioya qilishi lozim. O’ziga topshirilgan vazifalarni yuqori saviyada bajarishi shart.
3. Amaliyotchi talaba o’ziga yuklatilgan vazifalarni bajarmasa yoki qoniqarsiz bajarsa, intizomsizlik qilganda u amaliyotdan chetlashtiriladi. Amaliyotdan chetlashtirilgan talaba fakultet kengashi ruxsati bilan o’quv mashg’ulotlaridan ozod qilingan holda qaytadan malakaviy amaliyotni o’tishi kerak.
4. Malakaviy amaliyot davrida shu maktabdagi talabalardan biri guruhga boshliq qilib tayinlanadi. Uning vazifasiga amaliyotchilar davomatini hisobga olish, ped amaliyot rahbarlari, maktab o’qituvchi va ma’muriyati topshiriq va vazifalarni o’tkazish, turli tashkiliy ishlarni uyushtirish vazifasi yuklanadi.
5. Amaliyotchi talabalar pedagogik amaliyot davrida mazkur o’quv yurtida qabul qilingan ichki tartib qoidalarga bo`ysunadilar.

Malakaviy (o'quv) amaliyotning maqsadi va vazifalari:

Malakaviy amaliyot davomida bo'lajak pedagog- o'qituvchilar ta`lim-tarbiya jarayonini turli tomonlarni kuzatish, tahlil qilish, tarbiyaviy tadbirlarni o'tkazishni o'rganadilar.

O'quvchilar bilan mustaqil ravishda sinfdan va maktabdan tashqari muassasalarda, oromgohlarda pedagogik faoliyat olib boradilar. Maktabdan tashqari muassasalarda olib boriladigan malakaviy amaliyot oliy ta'lim muassasasi o'quv rejasida ko'rsatilgan bo'lib, uning o'tish tartibi hamda muddati ham shu asosda belgilangan. Bu amaliyoning maqsadi bo'lajak o'qituvchilarni turli tarbiyaviy-tashkiliy shakllardagi ishlarga o'rgatishdir. Malakaviy amaliyotning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- olgan nazariy bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlash;
- o'quvchilar bilan olib boriladigan ta'lim-tarbiya ishlarini tashkil etish, kuzatish va tahlil qila olish ko'nikmasini shakllantirish;
- ta'lim-tarbiya jarayonida yosh va individual xususiyatlarni hisobga olish va o'rganish;
- guruh, to'garak rahbari ishini bajarish, turli tarbiyaviy tadbirlarni tashkil etish, o'tkazish, jamoa va alohida o'quvchilar bilan ishlay olishga o'rgatish;
- alohida qobiliyatli intelektual yoshlarni aniqlash mahoratini o'stirish;
- o'quvchilar salomatligini mustahkamlash ko'nikmalarini singdirish;
- pedagog - tarbiyachi kasbiga mehrni, pedagogik-psixologik va metodik fanlarni o'rganish va ulardan amaliy faoliyatda foydalanishni tarbiyalash.

Oliy o'quv yurti 1-3-kurs talabalarining malakaviy amaliyotini maktabdan tashqari muassasalar, maktab qoshidagi shahar va shahardan tashqari dam olish va sog'lomlashtirish oromgohlarida, maktabdan tashqari ta'lim muassasalarida, mahalla, maxsus maktablar, mehribonlik uylari, o'rta maxsus, kasb-hunar kollejlarida tashkil etiladi. Unda talabalar tarbiyachi, guruh yetakchisi, to'garak rahbari va yordamchisi kabi lavozimlarda ishlashlari mumkin.

Bu jarayonda talabalar quyidagi ishlarni bajarishlari lozim:

Malakaviy amaliyot o'tkazgan ta'lim muassasalaridagi o'quvchilar tarkibi bilan tanishish, ularning tayyorgarligi (shaxsiy tibbiyot daftarchasi, shaxsiy gigiena buyumlari, kerakli buyumlar, o'quv mashg'ulot qurollari va hokazolar. Bilan taminlanganligi) aniqlaydilar;

- ➢ har bir bolaning shaxsiy qiziqishi va xususiyatlarini aniqlash, kundalik haftalik,ish rejalar tuzish;
- ➢ bolalar bilan mustaqil ishlash, ularni turli ko'rsatmalar bilan tanishtirish, guruh to'garak majlisi, turli ko'rik musobaqalar, ertalabki saflanishni o'tkazish ishlarini tashkil etish;
- ➢ turistik yurishlar uyushtirish va o'tkazish. Bu jarayonda joyni to'g'ri va aniq belgilash ko'nikmalarini egallash;
- ➢ turli ijtimoiy - siyosiy, ma`naviy axloqiy mavzularda suhbatlar o'tkazish, vaqtli matbuot, radio, televideniye eshittirishlari bilan tanishtirish, sport o'yinlari,

taniqli olimlar, shoirlar, sportchilar, mehnat faxriylari bilan uchrashuvchilar tashkil etish;

- yaqin atrofdagi ishlab chiqarish korxonalari, xo'jliklardagi mehnat jarayonlari bilan tanishtirish;
- tabiatga sayr qildirish, jonli tabiat bilan tanishtirish, jonli burchaklar tashkil
- etish, o'lkashunoslik materiallari, o'simliklardan namunalar yig'ishga o'quvchilarni o'rgatish;
- bolalar yoshiga mos turli o'yinchoqlar yasash, o'yinlar o'tkazish;
- maktabdan tashqari ta'lim muassalari va oromgoh ichki tartib qoidalariga rioya qilish, tozalik va ozodalikka e`tibor berish, novbatchilar ishini tashkil qilish
- muassasa kengashlarida ishtirok etish;
- ishchi qog'ozlar, hujjatlar bilan tanishish va ularni yuritishni o'rganish.

Talabalar malakaviy (o'quv) amaliyoti jarayonida quyidagi malaka va ko'nikmalarga ega bo'lishlari lozim:

- o'quvchilar (dam oluvchilari, to'garak, seksiya azolari) bilan mazkur sharoitda ta'lim-tarbiya ishlari maqsadi va vazifasi, shakllarini to'g'ri belgilash va o'tkazish;
- tarbiyaviy ishlar o'quvchilarning yosh, individual, xususiyatlari, qobiliyatlariga mos kelishi , ularni dam olish va sog'lomlashtirishga xizmat qilishi;
- bolalarni o'z-o'zini boshqarishni tashkil etish;
- tarbiyaviy-tashkiliy ishlarni yakka-yakka guruhli shakllaridan o'rinli foydalanish;
- o'quvchilar o'rtasida o'zaro yordam, mehr-oqibat, hamkorlik kabi ijobiy munosabatlarni shakllantirish;
- amaliyotchi talaba o'z pedagogik faoliyatni to'g'ri tashkil etish, uni mohiyatini anglashni tahlil qila olishi;
- bajarilgan ishlarni umumiy xulosalash, yakuniy natijaga erishish, kamchilklarni bartaraf eta olish.

Birinchi kurs talabalari amaliyotini tashkil qilish va o'tkazish tartibi

Oliy o'quv yurti talabalari malakaviy amaliyotning bosh maqsadi ularni tanlagan kasbiga, vataniga sodiq ruhda tarbiyalashdan iborat. Malakaviy (o'quv) amaliyot uzluksiz bo'lib, bakalavr talabalar uchun 1-kursdan 4-kursgacha davom etadi. Birinchi va uchinchi kurs talabari uchun malakaviy (o'quv) amaliyot tanlagan kasbiga mohiyat va mazmuni, maqsad va vazifalarini chuqur anglash, unga ichki va kasbiy hozirlanish vazifasini bajarib, ma'lum manoda o'zini o'zi sinovdan o'tkazadi. Shu asosda tanlagan kasbiha o'zini ruhiy va kasbiy tayyorlaydi. Malakaviy (o'quv) amaliyot uzluksiz bo'lib, birinchi kurs talabalari uchun oliy o'quv yurtidagi o'quv jarayoniga o'zini moslashtirish va ko'niktirishga xizmat qilmog'i lozim.

Birinchi kurs talabalari malakaviy amaliyotining mavzusi: "Ta`lim muassasalarini o'rganamiz". Bu ikki qismdan iborat bo'lib, 1-qism tanlagan o'quv yurtini o'rganish; 2-qismi o'lkamizni o'rganish. Birinchi kurs talabalari amaliyot jarayonida quyidagi ishlarni bajaradilar. Ta'lim mussasasa va rahbarlari bilan

tanishish, sinflarga biriktirilish, o'quvchilar bilan tanishish, o'quvchilarni qabul qilib olish va kuzatishni o'rganish, maktabga qabul qilishni o'rganish, o'quvchilarning reyting tizimini o'rganish, bo'sh o'zlashtiruvchi va faol o'quvchilar bilan ishlash, o'qituvchining yillik ish reja, tarbiyaviy ish reja bilan tanishish, o'quv-tarbiya jarayonini kuzatish va tahlil qilish va b.

I. Ta`lim muassasalari tuzilishi, unda rahbarlik va boshqarish tizimi bilan tanishtirish.

1) ta`lim muassasasi ichki tartib qoidalari bilan tanishtirish.
2) ta`lim muassasasi rahbari, uning o'rinbosarlari bilan tanishtirish
3) kutubxona bilan tanishish, unga a'zo bo'lish va kitob fondidan foydalanish
4) yotoqxonada yashash tartibi qoidalari bilan tanishish;
5) kafedralar, ularning o'quv jarayonidagi o'rnini bilish.

II. Ta`lim muassasasida o'quv- tarbiya jarayoni.

1) o'quv mashg'ulotlar shakl va metodlari va ularda ishtirok etishning majburiyligi;
2) o`quvchilar bilimini baholash- reyting tizimi
3) ularning o'zlashtirishi darajasi bilan bog'liqligi
4) o`quvchilarni o'z-o'zini boshqarish jamoatchilik tashkilotlari tuzilishini va shakllari hamda talabalr ishtiroki;
5) ta`lim muassasasida sport inshootlari, zallar, to'garaklarning ish tartibi.

Malakaviy amaliyot bo'yicha talabalar quyidagi hujjatlarini fakultet amaliyot bo'limiga onlayn tarzda topshiradilar:

1. Kundalik
2. Hisobot (hisobot komissiya oldida himoya qilinadi).
3. Bajarilgan ishlarning natijalari.

2- KURS TALABALARINING MAKTABDAN TAShQARI TA'LIM MUASSASALARIDAGI MALAKAVIY AMALIYOTI MAZMUNI

2-kurs talabalarining malakaviy amaliyoti 1-kurs talabalari uchun mo'ljallangan malakaviy amaliyotning tadrijiy davomi bo'lib hisoblanadi. Bu jarayonda talabalar o'quvchilarning ota-onalari bilan suhbat o'tkazish tarbiyaviy tadbirlarni tashkil etish, sinflarga biriktirilish, o'quvchilar bilan tanishish, bo'sh o'zlashtiruvchi va faol o'quvchilar bilan ishlash, o'qituvchining yillik ish reja, tarbiyaviy ish reja bilan tanishish, o'quv-tarbiya jarayonini kuzatish va tahlil qilish bilan mustaqil shug'ullanadilar. Agar ta'lim muassasasining o'quv rejasiga o'zgartirish kiritilib malakaviy amaliyot o'quv yilining oxirgi haftalariga ko'chirilsa talabalar malakaviy amaliyotni maktabdan tashqari muassasalar va bolalar yozgi oromgohlarida o'tkazishlari mumkin.

Oliy ta'lim muassasalarida o'tkaziladigan malakaviy amaliyotga oid Nizomda ham universitet faoliyatining asosiy tamoyili bo'lgan o'qishni amaliyot bilan qo'shib

olib borilishiga urg'u berilgan. Bu esa yozgi oromgohlar va maktabdan tashqari ta'lim muassasalarida ta'lim tarbiyaviy ishlarga yangicha yondashish asosida pedagogik jarayonini tashkil etishni taqozo etadi. Amaliyotning bu turi bo'lajak mutaxasislarni tayyorlashning 2-bosqichi hisoblanadi. Bu jarayonda o'quv-tarbiya ishlarini tashkil qilish va o'tkazish usullari imkoniyatlari bositalarini namoyish qilish uchun o'tkaziladi. Malakaviy amaliyot muassasalarida talabalarning tashkiliy, konstruktivli, rejalashtirishi, kommunikativ tadqiq qilish kabi pedagogik mahoratni shakllantirish bilan birga individual va insoniy fazilatlarni o'zida mujassamlashtiradi.

Amaliyotning maqsadi muassasalarda tarbiyaviy ishlarga kasbiy pedagogiik va psixologik tayyorlash, ijodiy fikrlash, kasbiy mahorat va qobiliyatlarni rivojlantirishdan iborat.

Agar talabalar nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llashni, hamda tadbiq etishni o'rgansalar va bu jarayonda nazariy xulosalarga kesalar ularning olgan bilimlari qatiy ishonchga aylanadi. Shuni takidlash lozimki, malakaviy amaliyot davrida talabaning faoliyati mazmuni ijodiy xarakterda bo'lishi lozim. O'z kasbiga majburiyatlarni ijodiy bajarsa, kelajakda faoliyatini etishda asosiy diqqat etibori pedagogik topshiriqlarni hal qilishni samarali shakl va usullarini izlasa, keying ish faoliyati jarayonida yani dars o'tishda mashg'ulotlar o'tkazishda yangi zamonaviy texnologiyalardan foydalanishi imkoniyatiga zamin tayyyorlaydi. Shundagina kasbiy mahorati oshib borishi va bu sohada katta muvofaqqiyatlarga erishish mumkin. Shu nuqtai nazardan qaraganda, malakaviy pedagogik amaliyot ilg'or ish tajriblarini o'rganish maskani, mahorat maskani hisoblanadi.

Yozgi malakaviy amaliyotning asosiy maqsadi talabalarning kasbiy mahoratini shakllantirish hamda o'smirlar bilan yozgi ta`til davrida tarbiyaviy -tashkiliy ishlar olib borish metodikasini egallashdan iborat. Talabalar bolalar yetakchisi , tarbiyaga suzish va turizm bo'yicha instruktorlik kasblari tarzida amaliyot o'tkazadilar. Amaliyotning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- Yozgi ta`til sharoitida o'quvchilar bilan mustaqil ish olib borish mahorati va malakasini egallash.

Yozgi dam olish sharoitida o'quvchilarni tarbiyalashning shakl va metodlarini o'rganish

- Bolalar bilan darsdan tashqari tarbiyaviy ishlar o'tkazish metodikasini egallash.

- Yozgi amaliyot maktabdan tashqari muassasalar qoshidagi, shahar va shahardan tashqaridagi dam olish va sog'lomlashtirsh oromgohlarida tashkil etiladi. Unda talabalar tarbiyachi, guruh yetakchisi, jismoniy tarbiya instruktori kabi lavozimlarda ishlash bilan birga turli to'garaklarning rahbarlari bo'lib ishlashlari mumkin. Yozgi amaliyotda talabalar quyidagi ishlarni bajarishlari lozim.

1. Dam oluvchi o'quvchilar tarkibi bilan tanishish, ularni lagerga tayyorlgarligi (tibbiyot xodimi xulosasi, kerakli kiyimlar va oyoq kiyimi, shaxsiy gigiyena buyumlari bilan ta'minlanganlik) aniqlaydilar.

2. Har bir bolani shaxsiy qiziqishi va xususiyatlarini aniqlash, navbatchilik uchun kundalik va ish reja tuzish.

3. Bolalar faollari bilan ishlash, ularni turli ko’rsatmalar bilan tanishtirish, guruh majlisi, turli ko’rik musobaqalar, ertalabki savflanishni o’tkazish ishlarini tashkil etish.

4. Turistik yurishlar uyushtirish va o’tkazish, yurishlar paytida joyni to’g’ri belgilash ko’nikmlarini egallash.

5. Turli ijtimoiy - siyosiy, axloqiy mavzularda suhbatlar o’tkazish, davriy matbuot va radio, televideniye eshittirishlari bilan tanishtirish, harbiy sport o’yinlari, taniqli mehnat faxriylari va olimlar bilan uchrashuvlar tashkil etish.

6. O’quvchilarni yaqin joylashgan ishlab chiqarish korxonalari, jamoa xo’jaliklaridagi mehnat jarayonlari bilan tanishtirish.

7. Tabiatga sayr qildirish, jonli tabiat bilan tanishtirish, jonli burchaklar tashkil etish, o’lkashunoslik materiallari, o’simliklardan namunalar yig’ishga o’quvchilarni o’rgatish.

8. Bolalar yoshiga mos o’yinlar, ashulalar o’rgatish.

9. Dam oluvchilarni oromgoh ichki tartib qoidalariga rioya qilishga , ularni sog’ligini mustahkamlash, toza va ozodalikka rioya qilishga o’rgatish.

10. Lager sharoitida o’tkaziladigan turli ishlab chiqarish pedagogika kengashlarida qatnashish.

11. Bajargan ishlarini qayd qilib borish uchun kundalik yuritish.

5110900 – Pedagogika va psixologiya TA`LIM YO`NALIShI 3-kursida umumiy o’rta ta’lim maktablarida tashkil etiladigan malakaviy amaliyotining namunaviy dasturi (6-semestr 4 hafta)

MALAKAVIY AMALIYOTNI TAShKIL ETISh

Malakaviy amaliyot oliy ta’lim muassasasi tasdiqlab bergan o’quv rejasiga muvofiq ravishda tashkil etiladi.

Malakaviy amaliyotning kafedra tomonidan tasdiqlanadi. Umumiy rahbar amaliyot o’tkaziladigan muassasa bilan shartnoma tuzadi. Tuzilgan shartnomada tomonlarning majburiyatlari, vazifalari, o’tkazish muddati, kursi, bo’limi, amaliyot turi, aniq ko’rsatilishi lozim.

Malakaviy amaliyotga chiqishga tayyorgarlik, laboratoriya amaliyotlarini samarali, maqsadli o’tkazish bilan bog’liq.

Malakaviy amaliyot bo’yicha boshlanish va yakuniy anjumanida amaliyotning guruh rahbarlari, o’qituvchi-metodistlar ishtirok etadilar.

Umumiy rahbar malakaviy amaliyotning maqsadi, vazifalari va har bir javobgar shaxslarning majburiyatlari, ish vazifalari haqida tushuncha beradi.

O’qituvchi-uslubshunoslar amaliyot davrida talabalarni o’z fanlari bo’yicha bo’ladigan ishlari bilan tanishtiradilar.

Malakaviy amaliyot davrida talabalar quyidagilarni o’rganishlari va bilishlari shart:

Malakali psixolog mutaxassislarni tayyorlash Davlat ta'lim standarti talablaridan kelib chiqqan holda malakaviy amaliyotning vazifalari quyidagilardan iborat etib belgilangan:

- talabalarda kasbiy ishonch va barqaror pedagogik-psixologik qarashlarni shakllantirish;
- talabalarning nazariy va amaliy bilimlarini mustahkamlash va amalda qo'llash;
- bo'lajak psixologiklarni amaliy ko'nikma va malakalar bilan, zaruriy holatlarda umumiy psixologik-pedagogik qonuniyatlarni qo'llash malakalari bilan ta`minlash;
- talabalarni sinfdan tashqari ishlarni tashkil qilinishi va o'tkazilishi bilan tanishtirish;
- talabalarni o'quv-tarbiyaviy ishlarning zamonaviy ahvoli, ilg'or pedagogik-psixologik tajribalari bilan tanishtirish;
- o'qituvchilarning muhim kasbiy va shaxsiy xislatlarini rivojlantirish;
- talabalarni bevosita pedagogik-psixologik faoliyatda qatnashishlariga erishish;
- pedagogik faoliyatning sinfdan va maktabdan tashqari ishlarini joriy va istiqbolli rejalashtirishni o'rgatish;
- talabalarda o'qituvchining ish rejasiga maktab o'quvchilari bilan tarbiyaviy ishlarni olib borish malakasini shakllantirish;
- ta'lim-tarbiyaviy ishlarning asosiy shakllari (dars, suhbat, o'yin va boshqalar)ni amaliyotga tadbiq qilishni o'rgatish;
- talabalarga o'quvchilar bilan olib boriladigan ta'lim-tarbiya ishlarini kuzatish va tahlil qilishni o'rgatish;
- zamonaviy o'qitish metodlarini qo'llab, dars o'tishni o'rganish kabilardan iborat.

I. Dars tiplari bo'yicha dars kuzatish (yangi bilim berish; o'tganlarni mustahkamlash; takrorlash; bilimlarni nazorat qilish darslari).

O'quv muassalardagi darslarini kuzatish. Kuzatilgan darslarni tahlil qilish: a) dars turlarini; b) mavzuni tushuntirish yoki takrorlashda foydalanilgan metod (uslub); v) tanlangan metod va uslublarning dars mavzusi va maqsadiga mosligi; g) mavzuni mustahkamlash, ular hosil qilgan ko'nikma va malakalarni tekshirishga oid darslarni kuzatish.

1. Darslarni kuzatishda quyidagilarga ahamiyat beriladi.

a) dars va unga qo'yilgan maqsad;

b) darsning jihozlanishi (ko'rgazmaning turlari).

v) darsning borishini to'liq yozib tahlil qilish, bolalarda o'qish ko'nikmalarini takomillashtirish uchun o'tkazilgan mashq turlari, analiz-sintez usulidan foydalanish.

Darsni xulosalashda foydalanilgan ish turlari: dars jarayonida oldindan tayyorlangan ko'rgazmalardan, shuningdek, psixo-trening o'yinlardan foydalangani haqida kuzatuvchining mulohazasi.

II. Dars ishlanmasini loyihalash.

Sana:
Sinf:
Fan:
Mavzu:________________
Dars maqsadi:

a) ta'limiy: (tugallangan bilim berish; o'quvchilarda ilmiy dunyoqarashni shakllantirish; atrof-muhitdagi narsa-hodisalarga to'g'ri munosabatni shakllantirish).

b) tarbiyaviy: (aqliy, axloqiy, ma'naviy, estetik va nafosat, huquqiy, mehnatsevarlik, vatanparvarlik, insonparvarlik, ekologik, jismoniy).

d) rivojlantiruvchi: (boshqa fanlar va ijtimoiy hayot bilan bog'lash, dunyoqarashni shakllantirish, tafakkur doirasini kengaytirish).

Dars tipi: (yangi bilim berish; o'tganlarni mustahkamlash; takrorlash; bilimlarni nazorat qilish darslari).

Dars usuli: og'zaki, yozma, ko'rgazmali-obrazli.

Dars jihozi: (o'quv adabiyotlar, darsliklar, ko'rgazmali qurollar, o'qitishning texnik vositalari, sxemalar, albomlar, tarqatma materiallar).

Dars rejasi:

1. Tashkiliy qism.
2. Uyga vazifani so'rash.
3. O'tgan mavzuni so'rash va mustahkamlash.
4. Yangi mavzuga tayyorgarlik.
5. Yangi mavzu bayoni.
6. Yangi mavzuni mustahkamlash.
7. O'quvchilarni baholash.
8. Uyga vazifa berish

III. Dars tahlili sxemasi.

Butun dars jarayoni bir necha qismda tahlil etiladi.

I. Pedagogik.
II. Metodik.
III. Psixologik.

Pedagogik tahlil – bunda o'quvchini tashqi qiyofasi, nutqi, sinf bilan til topa olishi, milliy tarbiya, ekologiya, iqtisodiy tarbiya, axloqiy, g'oyaviy siyosiy elementlarni, tarbiya turidan qaysi biriga e'tibor berish lozim, qanday dars turidan foydalansa, dars samarali bo'ladi – bu masalalar pedagogik tahlilning asosini tashkil etadi.

Metodik tahlilda qanday usullarda darsni olib borilishi, qo'llanilgan dars shakli mavzuga mos keadimi yoki yo'qmi, tayyorlangan ko'rgazmalar, namunalar mavzuni ochib berishga xizmat qilishi, darsda tadbiq etilgan yangi pedagogik texnologiyalar qay darajada o'zining samarasini berganligi haqida ma'lumot beriladi.

Sana:
Kuzatilgan dars____________________________
O'qituvchi_________________
Sinf__________
O'quvchi soni______

Toifasi_____________
Mutaxassisligi_____________
Ish staji_________
Tahlildan maqsad: ______________________________________

Darsning borishi	Darsda erishilgan yutuqlar	Kamchiliklar	Taklif va mulohazalar

O'quvchilarni baholash_____________________________

Xulosa____

Dars kuzatuvchi uchun yo'riqnoma

1. Sinf xonasining ko'rinishi.
2. Darsni tashkillashtirish.
3. Darsning ko'rgazmaliligi.
4. O'qituvchining usuliy mahorati.
5. O'qituvchining faoliyati va bilim darajasi.
6. Vaqt taqsimoti va undan foydalanish.
7. Darsda noan'anaviy usullardan foydalanish.
8. Test, tarqatma va didaktik ashyolardan foydalanish.
9. Darsni boshqa fanlar bilan bog'lash.
10. Uy vazifasi nazorati.
11. O'quvchilar bilimi sifati va uni baholash.
12. Darsda ma'naviy tarbiya.
13. Texnika vositalaridan foydalanish.
14. Darsning ilmiy va nazariy jihatdan to'g'riligi.
15. Darsda ta'lim-tarbiya birligi.
16. Ilg'or pedagogik tajribalardan o'qituvchining foydalanishi.
17. O'qituvchining dars davomida o'quvchilar bilan ommaviy va yakka tartibda ishlashi.
18. Darsda qo'llangan ish turlarining mavzu talabiga mosligi.
19. Darsga qo'yilgan maqsadga erishilganligi.
20. O'qituvchi tomonidan dastur materiallarining to'liq berilishi.
21. O'quvchilar bilan mustaqil ishlarning tashkil etilishi.
22. DTS qonun qoidalari asosida darsni tashkil etish.

IV. Tarbiyaviy ishlarni tashkil qilish va uning tahlili.

Hafta kunining yo'nalishi va sanasi	Tadbir va uni bajaruvchilar	Tadbirning tahlili va pedagogik xulosa.

Ishning shakli va mazmuni.

1. Tarbiyaviy maqsad, shu ishda hal qilinadigan vazifa.
2. O'tkazish vaqti-kuni, soati.
3. Tanlab olingan tadbir shakli, o'tadigan joyi.
4. Tadbirning dasturi.
5. Tayyorgarlik davrida qilinadigan ishlarning turi, yo'nalishi.
6. Kerak bo'ladigan jihozlarni, bezaklarni tayyorlash.
7. Guruh rahbarining ushbu ishdagi ishtiroki va mavqei.
8. Ishning natijasini tahlil qilib, kamchiliklarni belgilash.

V. Sinfdan tashqari ishlar.

1. O'quv - tarbiya ishlari bo'yicha direktor o'rinbosar, muassasa psixologi, tajribali o'qituvchilar bilan sinfdan tashqari olib boriladigan ishlar haqida suhbatlashish.

2. Sinfdan tashqari olib boriladigan ishlarni tashkil qilish metodikasini, ahamiyatini o'rganish uchun 2 ta tadbirni kuzatish.

3. Sinfdan tashqari olib boriladigan ishlarni tayyorlash va o'tkazishda ishtirok etish.

4. Amaliyotchi talaba amaliyotning boshlanishida pedagog – psixolog sifatida olib boradigan ishlari mazmuni va metodikasi bilan tanishib, guruh faollari bilan yaqindan tanishadi.

5. Ta'lim muassasasi psixologining yillik ishlar rejasini o'rganadi.

5110900 – PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA TA`LIM YO'NALIShI

4-KURSIDA TA'LIM MUASSALARIDA TAShKIL ETILADIGAN MALAKAVIY AMALIYOTINING MAZMUNI

(7-semestr, 8 hafta)

Psixologiya ta'lim yo'nalishi 4-kurs bakalavr-talabalari pedagogik amaliyoti oliy ta'lim tizimida muhim hisoblanadi. Malakaviy amaliyot jarayonida talabalar olgan nazariy bilimlarni yanada mustahkamlab, pedagogik faoliyatga bo'lgan havaslarini o'stirish hamda unga doir tegishli malakalar hosil qiladilar.

Malakaviy amaliyot davrida bo'lajak o'qituvchi ta'lim-tarbiya jarayonida turli ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarini o'tkazishni o'rganadi. Ta'lim oluvchilar bilan mustaqil ravishda psixodiagnostik ishlar olib boradilar.

Bakalavr-talabalar malakaviy amaliyoti oliy o'quv yurti o'quv rejasi va DTSda ko'rsatilgan bo'lib, uning o'tish tartibi va muddati shu asosda belgilangandir.

Bakalavr-talabalarning oliy o'quv yurtlarida tahsil davridagi amaliyoti mazmuni ushbu dasturda belgilangan bo'lib to'rt turga bo'linadi.

✓ 1-kurslar tanlagan kasbi va o'quv yurti sharoitiga moslashish. Muddati 2-jarayonda 2 hafta.

- ✓ 2-kurslar 4- jarayonda ta'lim muassasalarida. Muddati 2 hafta.
- ✓ 3-kurslar bo'lajak ish joyini o'rganish, o'quv yurti pedagogik faoliyatga tayyorlanish. 6 –jarayon 4 hafta.
- ✓ 4-kurs talabalari 8 hafta pedagogik amaliyot o'taydilar.

Mazkur hujjatlarda har to'rttala amaliyot mazmuni bayon qilinadi.

4-kurs talabalari malakaviy amaliyotining ilmiy-uslubiy asoslari.

O'qituvchining ta'lim-tarbiyani tashkil qilishdagi vazifalari.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ta'lim islohoti «Ta'lim to'g'risida»gi Qonun va «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi»da o'zining ilmiy-nazariy, ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy-yuridik ifodasini topdi. «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi»ning maqsadi-ta'lim sohasini tubdan isloh qilish, uni o'tmishdan qolgan mafkuraviy qarashlar va sarqitlardan to'la halos etish, rivojlangan demokratik davlatlar darajasida, yuksak ma'naviy va axloqiy talablarga javob beruvchi yuqori malakali kadrlar tayyorlash milliy tizimini yaratishdir». Bu vazifani bajarish ta'lim-tarbiya jarayoniga, uning mazmun, shakl va metodlarini, o'quv yurtlarida tarbiyaviy jarayonni tubdan o'zgartirishni talab qiladi. O'quv yurtlaridagi ta'lim jarayonini tashkil qilishda tarbiyaviy ishlarga alohida e'tibor berib, ularda yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlashda o'z kasbini mukammal o'rganishi bilan birga yuksak axloqiy sifatlarga ega bulgan shaxs sifatida ularni shakllantirish nixoyatda muhimdir. Bu borada amalga oshirilayotgan ishlar halqaro miqyosida eqtirof etilib, o'zining dastlabki samaralarini bera boshladi. Buning oqibatida respublikamizning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishi ancha tezlashdi. Ammo uning kelgusi taraqqiyotiningb millarini inobatga olib mutaxassislar tayyorlashni jaxon andozalariga moslashtirish, ularni o'z mutaxassisliklari va ijtimoiy-siyosiy bilimlarini shaxsiy e'tiqodiga aylantirishni taqozo qiladi. Yangi tarixiy sharoitda insonni o'zini takomillashtirmasdan turib, jamiyat oldida turgan murakkab iqtisodiy-siyosiy, ma'naviy-axloqiy muammolarini hal qilish mumkin emas. Chunki ularni yechishda inson ongli, aql-zakovati, ijtimoiy faolligi halq, millat oldidagi mas'uliyatini his qilish muhimdir. Inson va uning ongini, tafakko'rini o'zgartirish bilan mustaqil davlatni qurish bir-biriga dialektik bog'liq jarayondir.

Insonlarning fan, ta'limot, g'oyalarni egallab olish jarayonlarini tahlil qilar ekanmiz, xaqiqatdan ham har qanday g'oya, qaror, qonun insonlar ongi, harakati, xulq- atvoriga singishi, bilimi-ma'naviy dunyosi orqali amaliy faoliyatga tatbiq qilinishining guvohi bo'lamiz. Inson g'oya, qaror, qonunlarni o'zlashtirib olib, o'z ma'naviy mulkiga aytantirigach, jamiyatni, kishilarni o'zgartirish quroliga aylanadi. Shuning uchun davlatimiz oldida yangi, erkin ozod, mustaqil fikrlovchi insonni tarbiyalash hayot-mamot masalasi sifatida ko'ndalang bo'lib qoladi. Bu ijtimoiy zaruriyat butun ta'lim-tarbiya va kadrlar tayyorlash tizimini yangi, g'oyaviy asosda isloh qilishni talab qilar edi. Chunki bozor munosabatlariga asoslangan iqtisodiy taraqqiyot, yuqori kasbiy tayyorgarlik bilan birga kadrlardan tashabbuskorlik va tadbirkorlik, so'z va amaliy ish birligi, mustaqil fikrlash, istiqbolli maqsadga intilish, Vatan, halq, millat ravnaqi yo'lida fidoiy bo'lishini ham talab qiladi. Bo'lajak

mutaxassislarda bu sifatlarni shakllantirish ta’lim-tarbiya tizimining ishtirokisiz amalga oshmaydi.

Jahonning ko’p rivojlangan mamlakatlari tajribasi davlatning iqtisodiy, siyosiy, ma’naviy rivojlanishi ta’lim-tarbiya, kadrlar tayyorlash tizimi bilan uzviy bog’liq ekanligini ko’rsatadi. Chunki ta’lim-tarbiya, kadrlar tayyorlash tizimining asosiy obeqkti inson shaxsi, uning ma’naviy va axloqiy kiyofasi, bilimi va kasbiy kamolotidir. Shuning uchun mamlakatda biron-bir masalani inson ishtiroksiz, kadrlar saviyasi, malakasisiz amalga oshirib bo’lmaydi. Mustaqillik sharoitida ta’lim-tarbiya, eng avvalo, mustaqil fikrlovchi insonni tarbiyalashga xizmat qilishi ijtimoiy jixatidan muhim bo’lib qoladi. Shu bilan birga uning markazida faqat davlat manfaati emas, eng avvalo, shaxs extiyojiga xizmat qilish ustuvor yunalish sifatida qo’yiladi. Yangi tarixiy sharoitda mamlakat taraqqiyotining xarakatlantiruvchi kuchi ta’lim-tarbiya, kadrlar tayyorlash ekanligi xar tomonlama asoslanadi…. «Tarbiya sohasi islohoti bugungi eng dolzarb, ertangi taqdirimizni hal qiluvchi muammo» - ekanligi hayotiy bo’lib qoladi. Ko’ryapmizki, inson tarbiyasi, uning tarbiyalanganlik darajasi faqat jamiyat taraqqiyotining hozirgi kuni uchun emas, balki kelajagi uchun ham muhimdir. Shunday qilib, milliy hozirgi sharoitda bo’lajak mutaxassislarda yuksak axloqiy sifatlarni shakllantirish o’quv-tarbiya jarayonining muhim ajralmas vazifasiga aylandi. Chunki ma’muriy-buyruqbozlik sharoitida shaxsga, asosan, tashqi ma’muriy ta’sir orqali munosabatda bo’lish, uni o’z xohishi, istagi va mustaqil qaror qabul qilishdan mahrum qilib, ma’muriy tayziq quliga aylantirib, avtomatik ravishda ko’rsatma va buyruqlarni bajaruvchi robotga aylantirgan edi. Bozor munosabatlari sharoitida mutaxassis ma’muriy tayziqdan xalos bo’lib, ijodiy, mustaqil fikrlashi, yuksak kasbiy tayyorgarlik bilan birga umumiy ma’naviyati, pok axloqi, ijtimoiy faolligi hayot talabi bo’lib qoladi. Ishlab chiqarish jarayonida vaziyatdan keib chiqib to’g’ri qaror qabul qilishi uning shaxsiy sifatlari insoniy va kasbiy madaniyatining ajralmas xususiyatidir. Aynan shunday sifatlar mutaxassisni yaratuvchilikka undab o’z navbatida kasbi orqali-jamiyat iqtisodiy- ijtimoiy va madaniy taraqqiyotiga ulkan hissa qo’sha olishiga olib keadi.

Bu sifatlar mutaxassislarni ongli rivojlantirish va o’zligini anglashi orqali unini xalq, Vatan, manfaatlariga shaxs va kasb sohibi sifatida hissa qo’shishga tayyorlashni taqozo qiladi. Bu zaruriyat mutaxassisning o’z faoliyatini xolisona baholash va nazorat qilish, o’zining insoniy shaqni, shaxsiy g’ururi asosida tartibga solish mexanizmlarini o’zida shakllantirishda oliy o’quv yurtidagi ta’lim-tarbiya jarayoni asosiy rol o’ynashi lozim. Mutaxassis shakllantirishga bunday yondashishning boisi shuki, insonning ichki ma’naviy dunyosi xulq-atvor normalarini ichki motivga aylantirib, motiv esa yunaltiruvchilik rolini bajaradi. Bunday talabaning ta’lim jarayonidagi faolligi oshib, o’zini shaxs sifatida shakllantirishini, kasbini chuqur egallash bilan yaxlitlikda, ichki anglangan motiv ta’siri ostida amalga oshiradi.

Shundan keib chiqib, hozirgi sharoitda oliy o’quv yurtlarida mutaxassislar tayyorlash faqat kasb sohibini emas, balki uning shaxsiy sifatlarini o’zaro mutanosiblikda shakllantirish ham muhim o’rin egallamoqda. Ta’lim bilan tarbiya yaxlitligida tarbiya insonning o’z mohiyatini tushunish, kasbiy faoliyatini ezgulik,

kishilarga yaxshilik qilishga yunaltiradi. Shuning uchun I.Karimov «Keajak bugundan boshlanadi. Hozir tarbiya masalasiga e'tibor qilinmasa, keajak boy beriladi. Tarbiyadan hech narsani ayamaymiz. Ma'naviy va axloqiy poklanish, iymon, insof, diyonat, or-nomus, mehr-oqibat va shu kabi chinakkam insoniy fazilatlar o'z-o'zidan kemaydi. Hammasining zaminida tarbiya yotadi» deb taqkidlashi bejiz emas.

Shundan kelib chiqib, Vatanimizda majburiy o'n ikki yillik ta'lim joriy qilinib har bir dunyoga kelgan bola maktab ta'limidan o'qituvchi ta'lim-tarbiyasidan o'tishi ijtimoiy zaruriyat qilib qo'yiladi. Shuning uchun har bir inson shaxs va kasb sohibi bo'lib yetishishida maktab va o'qituvchi muhim rol uynaydi. Ma'lum ma'noda bolalarimiz xalqimizning keajagi o'qituvchi qo'lida.

Shuning uchun buyuk chex pedagogi Yan Amos Komenskiy (1592-1670) quyosh ostida o'qituvchi kasbidan buyuk kasb-yo'k degan edi. Chunki o'qituvchi qalb qo'ri, yuksak axloqiy fazilatlari bilan har bir insonni va jamiyat hama jabhalarini ma'naviy va moddiy mustahkamligini taqminlaydi.

Bundan ko'rinadiki, o'qituvchi yuqorida ketirilgan sifatlarga ega bo'lishi uchun uni tayyorlash zarur. Uning shaxsida yaxlit, ichki va boshka xarakterlovchi xususiyat uning g'oyaviy-siyosiy etukligi. Bu o'z navbatida uning ichki e'tiqodi hamda shaxsiy va ijtimoiy jihatidan o'z shaxsi va kasbini qadrlay olishida namoyon bo'ladi.

Mustaqil Vatanimiz o'qituvchisining ma'naviy va kasbiy mohiyati hamda ijtimoiy hayotiga munosabati asosini Milliy istiqlol g'oyasi tashkil etadi. Uning kasbiy yunalishining mohiyati bolalarga muhabbat, pedagogik faoliyatga qiziqish pedagogik-psixologik kuzatuvchanlik va nazariy pedagogik odob, pedagogik tasavvur, tashkilotchilik, haqgo'ylik, halollik, so'zamollik, talabchanlik, maqsadga qaratilganlik, xotirjamlik, o'z hatti- xarakati ruxiyatiga baho bera olish, ishchanlik, ma'naviy barkamollik, bilimga, yangilikka tashnalik, yangilikni seza va qadrlay olish, o'z bilimini majburiy takomillashtirishga intilish tashkil etadi.

Hozirgi sharoitda inson omilining o'sishi uni eng yuksak qadriyat deb e'lon qilinishi pedagogik bilimlariga ehtiyojni har qachondagidan oshirdi. Bunday sharoitda pedagogika fanining mazmuni boyib uning jamiyat hayotidagi vazifasi oshadi. Chunki istiqlol sharoitida jamiyat iqtisodiy ijtimoiy-siyosiy rivojlanishining yaqin va istiqbolli rejalarini amalga oshirishda insonning faol hayotiy pozitsiyasi, ma'naviyati yuksak axloqiy sifatlari hal kiluvchi ahamiyat kasb etadi. Insonda bu sifatlarni shakllantirish esa pedagogika fanining ishtirokisiz amalga oshishi mushkul.

Shu asosda o'quv tarbiya jarayonini chuqur g'oyaviy asosda tashkil qila olish, milliy istiqlol g'oyasi talablari asosida xar bir dars, tarbiyaviy tadbirni yuksak g'oyaviy-siyosiy asosda amalga oshirishi lozim. Xar bir dars, tarbiyaviy tadbirni mamlakatdagi ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, mafkuraviy, demokratik o'zgarishlar bilan uyg'un tashkil qila olish zarur.

Pedagogika, psixologiya, o'qitish metodikasini bilish asosida o'z faoliyatiga pedagogik va axborot texnologiyalarini qo'llay olish mahorotini egallashi kerak.

O’z fanini chuqur bilishi asosida o’quvchilarga puxta bilim berish va ularni keajak hayotga, turmushga, kasb tanlashga tayyorlash ijtimoiy zaruriyat hisoblanadi.

2. O’qituvchi kasb mahoratini shakllantirishda pedagogik amaliyotning o’rni

O’qituvchini shaxs va mohir kasb sohibi sifatida shakllanishi birdaniga amalga oshmay, ma’lum bosqichlarni o’z ichiga oladi. Bu eng avvalo talabaning shu kasbni tanlashi u haqda ma’lum tasavvurga ega bo’lishi yoki shu kasbni sevishi, ikkinchi, OO’Yudagi tahsil unda o’rganiladigan maxsus fanlar ijtimoiy-gumanitar, pedagogika-psixologiya fanlarini o’zlashtirishi bilan bog’liqdir. Pedagogika, psixologiya fanlarini o’rganish jarayonida talaba o’qituvchi shaxsi va kasbiga doir talablar haqida ma`lumotga ega bo`ladi. Shu bilan birga talabada kishilar bilan ishlay olish, ularni ma`lum ish-faoliyatga yo`naltirishga doir yutuqlari turli ijtimoiy ishlarni bajarish va ilmiy-tadqiqiy ishlari ilmiy-amaliy konferentsiyalarga ma’ruzalar bilan chiqishlar ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga o’qituvchini kasbiy shakllanishda bevosita pedagogik amaliy faoliyati-malakaviy va o’quv-tarbiyaviy amliyoti muhim xisoblanadi. Aynan shu jarayonda ijtimoiy faol o’qituvchini shakllantirish ancha oson kechadi. Chunki bunda egallagan bilimlarni amalga qo’llash, pedagogik faoliyatga layoqati, shaxsiy jismoniy sifatilarining mos keish kemasligi sinaladi. O’z amaliy faoliyatini taxmini asosida o’qituvchi bo’lish uchun qaysi bilimlari yyetarli yoki qaysi fanlardan bilimlarini chuqurlashtirish istagi paydo buladi. Agar talabalar nazariy bilim olsalar amaliyot jarayonida uni sinaydilar. Nazariy bilim bilan amaliyotni omuxta qilib yangi bilimlarni o’rganishga qizikadilar. O’qituvchining kasbiy va shaxsiy shakllanishida aniq tashkil qilingan pedagogik amaliyot muhim o’rin egallaydi.

Shunda pedagogik amaliyot talabani o’qituvchi faoliyatiga tayyorlashi hamda unga shu faoliyat uchun zarur nazariy va amaliy bilim o’rinlarini egallashga undashi lozim. Pedagogik amaliyot jarayonida nafaqat nazariy bilimlarni to’g’riligini tekshirish balki, ularni qo’llashga talabaning tayyorligi uni mustaqil ishlashga tayyorlash asosida o’qituvchi ijtimoiy faoliyati va shaxsi bilan chuqur tanishish imkoniyati ochiladi.

Yaxshi o’qituvchi bo’lish uchun o’z fanini chuqur bilish yetarli emas. Uni boshqalarga o’rgata olish xam o’ta muhim. O’z fanini xar tomonlama chuqur bilish bilan birga, uning boshqa fanlar bilan uzviy bog’liqligini, hozirgi zamon axborot texnologiyalari, huquq, tibbiyot jaxon va mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti haqida ham bilimga ega bo’lish o’quvchilarning o’qituvchi shaxsi va faniga qiziqishini oshiradi. Demak o’qituvchining har tomonlama chuqur tayyorgarligi faqat kasbiy ehtiyoj emas, balki uning ijtimoiy mavqeyini mustahkamlashga xizmat qiladi. Pedagogik mahorat bu uzoq izlanish va ijodiy ishlash mahsulidir.

Pedagogik amliyot jarayonida talabaga shunga havas va ishtiyoq uyg’otish o’ta muhimdir.

Pedagogik amaliyot davomida talaba o’qituvchi mehnatining mohiyati va qirralarini anglab oladi. Ya’ni o’qituvchi faqat dars beruvchi emas, balki keng miqyosida tarbiyaviy ishlar, o’quvchilar, ularning ota-onalari, mahala bilan ijtimoiy va tarbiyaviy ishlarni ham amalga oshirish lozimligini anglaydi. Bu esa talabani keng bilim, olish va yuksak madaniyat talab qiladi.

Umumiy o`rta ta'lim maktabi, akademik litsey va kasb-hunar kollejlarida o'qituvchilarning o'z pedagogik mahoratlarini ta'minlashtirish uchun keng imkoniyatlar mavjud. Har bir o'quv yurtida zamonaviy Axborot-resurs markazlari tashkil etilgan. Ularda internet tarmog'ining mavjudligi masofaviy ta'lim orqali o'z bilimlarini har tomonlama boyitish, o'qitadigan fanlari bo'yicha yangiliklarni bilib olish imkoniyatini beradi.

Bundan o'quv yurtlarida «fan oyliklari» ya`ni har oyda ma`lum bir fanni o'qitishga e`tabor, u bo`yicha tadbirlarni tashkil qilinishi ham o'quvchilarni ijodiy ishlashga undaydi.

Pedagogik amaliyot davrida talabalar quyidagilarni o'rganishlari lozim.

-pedagogik-psixologik bilimlarini chuqurlashtirish, mustahkamlash, boyitish, ulardan pedagogik vazifalarni hal qilishda foydalanish;

-ilmiy-tadqiqot faoliyatiga doir ko'nikma va malakalarni shaklantirish;

-ta'lim-tarbiya jarayonini va o'z faoliyatini tahlil qilish va tegishli o'zgartirish kiritish;

-mustaqil ravishda bilimi va maxoratini oshirishga extiyojini tarbiyalash;

-sinf jamoasi va yakka o'quvchilarni kuzatish va o'rganish maxoratini egalash;

-o'quvchilar bilan muloqot muomila, aloqa o'rnatish mahoratini egalash;

-qiynalayotgan o'quvchilarga yordam ko'rsata olish;

-darslar, tarbiyaviy ishlarni tashkil qilish va tahlil qilishni o'rganish;

-pedagogik aloqalar, pedagogik munozara madaniyatini o'rganish va unga ishtirok etish.

Amaliyotchi talabaning dastlabki qadamlaridagi muvoffaqiyat va qiyinchilik, kamchiligi faqat u uchun emas, balki uni 4 yil davomida o'qitgan oliy o'quv yurti professor-o'qituvchilari hamda rahbarlari uchun ham jiddiy imtihondir.

Talaba dastlabki qadamlari davridagi quvonch yoki qiyinchiliklar maktab jamoasi va oliy o'quv yurtining hamkorligiga ham ko'p jihatdan bog'liqdir. Maktabdagi ta'lim-tarbiya jarayonini chuqur tahlil qilish, undagi yutuq va kamchiliklarni aniqlash asosida oliy o'quv yurtidagi pedagogik jarayonga o'zgartirishlar kiritish yuqori malakali maktab talablariga javob beradigan kadrlarni tayorlash mezoni bo'lib xizmat qiladi. Shu narsani unutmaslik kerakki, amaliyotchi talabaning pedagogik amaliyotiga kirishishi uning inson sifatida hayotida maqomining o'zgarishi bilan xarakterlanadi. Oliy o'quv yurtida u talaba edi, bugun maktabda o'qituvchi-tarbiyachi. Uning bunday tarzda insonni maqomining o'zgarishi o'ziga va kishilarga munosabatini ham keskin o'zgarishiga olib keladi.

Talabaning ta'lim obyektidan ta'lim-tarbiya tashkilotchisi, rahbari, uni tartibga soluvchi subyektiga aylanishi, o'zining yangi maqomiga ko'nikishiga har tomonlama yordam berish kelajakda yaxshi o'qituvchi-tarbiyachi bo'lishining garovidir. Bunday o'zgarish unda yangi hissiyotlar, yangi kasbini yaxshiroq egallash istaklarini kurtak yoyishi uchun xizmat qilmog'i lozim. Pedagogik amaliyotni o'tayotgan bakalavr talaba hali to'la shakllangan o'qituvchi emas. Uning mohir o'qituvchi bo'lib shakllanishi amaliy faoliyatda, maktabda jo'shqin ta'lim-tarbiya muhitida bevosita pedagogik faoliyatda amalga oshadi. Bunda pedagogik amaliyot ham nazariy, ham amaliy, ham ruhiy jixatdan juda muhim ahamiyat kasb etadi.

Amaliyot davomida talaba jiddiy kasbiy tayyorgarlikdan o'tadi. Unda o'z kuchiga ishonch, o'z ijodiy pedagogik faoliyatdan qoniqish hamda ijodiy ishlash istagi hosil bo'ladi. Talabaning pedagogik jarayon talablariga moslashuvida u ish olib boradigan sinf o'qituvchilari ham muhim rol o'ynaydi. Chunki ular amaliyotda talaba mehnatining obyekti hisoblanadi. Amaliyotda talabaning kelajak pedagogik faoliyatiga muvoffaqiyatli kirishishi murakkab jarayon sifatida shunday qator omillar ta'sirida yuz beradi. Shuning uchun faoliyatni boshlang'ich davridagi muvoffaqiyatsizlik talaba hayotiga bir umrga iz qoldirishi mumkin. Bunda bo'lajak o'qituvchining kasbiy shakllanishida amaliyot o'tadigan jamoa undagi shakllangan munosabatlar, o'quvchilar hamda amaliyot rahbarlarining g'amxo'rligi va talabchanligi muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jixatdan bakalavr-talabaning maktabga birinchi qadamlari uning kasbiy shakllanishida muhim bosqich bo'lib, undan keyingi taqdiri va malakasi uchun poydevor vazifasini o'taydi.

Pedagogik amaliyot bakalavrlar uchun kasbiy mahoratini shakllanishida bir qancha masalalarni hal qilishi lozim.

-oliy o'quv yurtida olgan nazariy bilimlarini chuqurlashtirish va mustahkamlash hamda ularni ta'lim tarbiya jarayonida qo'llash

-o'quvchilar bilan olib boriladigan ta'lim-tarbiyaviy ishlarni tashkil, etish kuzatish va tahlil qila olish ko'nikmalari bilan qurollantirish

-o'quvchilar bilan tashkil etadigan o'quv tarbiyaviy tadbirlarda pedagogika, psixologiya, fiziologiyadan olgan bilimlari asosida ularning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olishni o'rganish

-turli xildagi darslar (an'anaviy va noan'anaviy) har xil faollashtirivchi yangi pedagogik texnologiyani qo'llab o'tish malakalarini egallash

-sinf rahbari ishini bajarish turli tarbiyaviy tadbirlarni tashkil etish o'tkazish sinf jamoasi va a'lochi o'quvchilar bilan ishlay olishga o'rgatish

-pedagogik kasbiga mehrni pedagogik-psixologik metodik fanlarni o'rganish va ulardan amaliy faoliyatida foydalanishni tarbiyalash

-o'quvchilar salomatligini mustahkamlash ko'nikmalarni singdirish

Bu vazifalarni bajarish bilan birga bakalavr talaba quyidagi (ko'nikma) malakalarni egallashi lozim

-o'quvchilar shaxsi va sinf jamoasini ta'lim-tarbiyani rivojlantirish amalga oshirish nuqtai nazaridan o'rganish

-ta'lim tarbiya umumiy maqsadidan kelib chiqib o'quvchilar yosh va individual xususiyatlari hisobga olib konkret vazifalarni belgilash

-o'z pedagogik faolyatini tashkil qila olish va ta'lim-tarbiya

maqsadi olishga bajara olish;

-o'quvchilarni mustaqil fikrlash, bilim egallash izlanishga o'rganuvchi turli-tuman vosita, usul va metodlardan foydalanish;

-o'quv mashg'ulotlarining turli shakllari (dars, fakultativ, sinfdan tashqari ishlar)ni tayyorlash va o'tkazish;

-o'quvchilar bilan tarbiyaviy ishlar olib borish

-o’quvchilarni kasbga yo’llash ishlarini nazariy va amaliy amallarini egallash;

-ilg’or pedagogik tajribani tahlil qila olish va umumlashtirish, tajriba-sinov ishlarini olib borish;

-aholi, ota-onalar bilan tashkiliy, ommaviy tarbiyaviy ishlar olib borish ko’nikmalarini egallash lozim. Bakalavr talabalar pedagogik amaliyoti 4-kursda o’tashini inobatga olib, fakultativ pedagogik amaliyot rahbari, fan o’qituvchilari-metodistlar, pedagogika va psixologiya fani o’qituvchilari unga tayyorgarlikni ancha oldin boshlashlari maqsadga muvofiqdir. Misol uchun 3 kurs oxirida talabalarni pedagogik amaliyot maqsad va vazifalari bilan tanishtirish, yozgi ta’til paytida turli adabiyotlarni, maktab darsliklarini, kerakli xujjatlarni o’rganishga doir topshiriqlar bersalar foydadan xoli bo’lmaydi. Shu bilan birga sharoitdan kelib chiqib, maktab bilan maxsus seminar, uchrashuvlar tashkil etish, maktab rahbarlari, o’qituvchilar bilan suhbatlar tashkil etish, maktabdagi tadbirlarga talabalar ishtirokini tashkil etish ham mumkindir.

Maktab xodimlarining pedagogik amaliyotni o’tkazishda ish tartibi.

Pedagogik amaliyotni o’tkazishda maktab ma’muriyati, o’qituvchilar, yoshlar yetakchisi bevosita ishtirok etadilar. Ular bilan amaliyotning birinchi haftasida talaba tanishtiriladi. Maktab ma’muriyati pedagogik amaliyotni normal o’tashi uchun sharoit yaratib beradi. Maktab xodimlari talabalarni ta’lim-tarbiya jarayoni tashkil etish, uning holati va rejasi bilan, maktab xujjatlari, undagi ichki tartib-intizom bilan talabalarni tanishtiradilar. Talabalar maktab kutubxonasi, ota-onalar qo’mitasi, metodik birlashmalar faoliyatidan xabardor qilinadi. Ular darslarga kirish va tahlil qilishga ishtirok etadilar. O’qituvchilar va sinf rahbarlari talabalarni o’quvchilar tartibi, o’zlashtirishi bilan tanishtirib, ochiq darslar, tarbiyaviy soatlar o’tkazadilar. Talabalarga dars va tarbiyaviy mashg’ulotlarni tayyorlash va o’tkazish bo’yicha maslahatlar beradilar, lozim bo’lib qolganda ped amaliyot davrida maktab ma’muriyati talabalar uchun ishlab chikarish kengashi utkazadilar. Unda amaliyotchi talabalar axboroti, sinf rahbarlari chiqishlarida pedagogik amaliyotni takomillashtirish chora tadbirlari belgilanadi. Pedagogik amaliyotning maktabdagi yakuniy konferentsiyasida amaliyotchi talabalar o’z faoliyatlari haqida maktab jamoasiga hisobot beradilar.

Namuna

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

Pedagogik amaliyot davrida psixologiyadan topshiriqlar
HISOBOTI

Fakultet________________________________
Yo`nalish _____________ guruh______________
Amaliyotchi talaba__________________________

Amaliyot davri: ____________ dan ______________ gacha

1 - metodika

ShAXS KARTASI

1. Mazkur anketa to`ldirilgan kun_____ _________
2. O‘quvchining familiyasi va ismi _________________
3. Yoshi _________
4 O`qiyotgan sinfi _________
5. Sog`ligi _________
6. Jismoniy chiniqishi va unga munosabati_______________
7. Oila sharoiti_________________________________
8. Sinf jamoasi va tengdoshlari orasida tutgan o`rni
____
9. Qobiliyatlarning namoyon bo`lishi:___________________________
(9. 1) Sportga oid qobiliyatlar________________________________
9.2 Musiqaga oid qobiliyatlar_______________________________
9.3 Aktyorlik san’atiga oid qobiliyatlar________________________
9.4 Badiiy qobiliyatlar___________________________________
9.5 Texnikaga oid qobiliyatlar______________________________
9.6 Matematikaga oid qobiliyatlar____________________________
9.7 Adabiyotga oid qobiliyatlar_______________________________
9.8 Ilmiy yoki intellektual qobiliyatlar________________________
9.9 Pedagogik qobiliyatlar__________________________________
9.10 Tashkilotchilik qobiliyatlari_____________________________
10. Xarakterning umumiy xususiyatlari__________________________
10.1 G‘oyaviy dunyoqarash_____________________________________
10.2 Vatanparvarlik_______________________________________
10.3 Qat’iylik____
10.4 Sofdillik____
10.5 Tashabbuskorlik______________________________________
10.6 Faollik____
10.7 Tashkilotchilik_______________________________________
10.8 Jamoachilik____
10.9 Iltifotlilik.____
11. Shaxs yo`nalishi_______________________________________
11.1 Umumiy yo`nalish: darajasi______________________________
11.2 Kengligi____
11.3 Barqarorligi____
11.4 Mehnatga va o`z imkoniyatlarini rivojlantirish munosabati
____
12. Psixik jarayonlarning o`ziga xos xususiyatlari_________________
12.1 Emotsional qo`zgalish__________________________________
12.2 Diqqatlilik____
12.3 Xotira samaradorligi_________________________________
12.4 Tafakkur sifati_____________________________________
12.5 Ijodiy xayol____

13. Shaxs tuzilishining biologik asosi.________________________
13.1 Temperament____
13.2 Harakatchanligi_____________________________________
13.3 Muvozanatlashganligi_________________________________

«Shaxs kartasini» to‘ldirish uchun mo‘ljallangan ko‘rsatmalar bayoni

Qaydnomadagi birinchidan to’rtinchi savolgacha tushuntirish va baho qo‘yish talab qilinmaydi.

5. Sog`lig`ini baholash: 5—«a’lo» darajada; 4— sog`lig’i asosan bezovta qilmaydi; 3— ba’zan tez o`tadigan kasalliklarga chalinib turadi; 2— ishlash va o`qish qobiliyatiga ayrim asoratli kasalliklar ta’sir qiladi; 1— asoratli kasalliklari ko`p va ular ishlash qobiliyatiga katta salbiy ta’sir qiladi.

6. Jismoniy chiniqish va unga munosabati quyidagicha baholanadi: 5— sport bilan muntazam shug`ullanadi, «razryadi» ham bor; 4— bola sport bilan muntazam bo`lmasada, qiziqish bilan shug’ullanadi; 3— faqat ertalabki badantarbiya bilan shug’ullanadi; 2—sport bilan juda kam shug`ullanadi; 1— sport bilan mutlaqo shug`ullanmaydi.

7. Oila sharoiti: 5—har tomonlama barkamol; 4 — barkamol, lekin hamisha ham qoniqtirmaydi; 3— mavhum, aniq aytish qiyin (yaxshi ham deb bo`lmaydi, yomon ham); 2—tarbiyaviy iqlim o`rtacha, ko`ngilsiz holatlar uchrab turadi; 1— salbiy vaziyatlar juda ko`p uchraydi va bola tarbiyasiga salbiy ta’sir qila boradi.

8. Sinf jamoasi yoki tengdoshlari orasida tutgan urni: 5— sinfda eng yaxshi obro’ga ega. Hamma tengdoshlari uni hurmat qiladi. Sinfda ijobiy lider hisoblanadi; 4—tengdoshlari orasida yaxshi obro’ga ega; 3—jamoada o`rtacha mavqega ega; 2—ba’zi tengdoshlari bilan hamisha janjallashib yuradi; 1— ko`pchilik tengdoshlari bilan til topisha olmaydi.

9. Qobiliyatlarning namoyon bo`lishi**. Shaxsning muayyan faoliyatini muvaffaqiyatli egallashi, shuningdek uni ijodiy ravishda amalga oshirishning shartlari hisoblangan xususiyatlariga qobiliyat deyiladi. Kishi qobiliyatlari ikkita asosiy turga: maxsus qobiliyatlar va umumiy qobiliyatlarga bo`linadi.** Kasbiy faoliyatning faqat ayrim turlarida (masalan, musiqa, matematika, sport va boshqalar) namoyon bo`ladigan qobiliyatlarni maxsus qobiliyatlar deb ataydilar. Intellektual qobiliyatlar (ziyraklik va topqirlik diqqatning taqsimlanishini, biror mavzuni tez esda qoldirish, aqlning o`tkirligi va boshqalar) umumiy qobiliyatlarga misol bo’la oladi.

O`quvchida mazkur sifatlarning bor-yo`qligi va qay darajada namoyon bo`lishiga qarab ko`rsatilgan har bir yo`nalishga (9.1dan 9.9 gacha) quyidagicha baho berish mumkin:

5— mazkur sohaga oid qobiliyatlarning yaqqol namoyon bo`lishi;

4— qobiliyatlarning qisman bo’lsada ifodalanishi bilan boshqalardan ajralib turishi;

3— mazkur sohaga oid qiziqish, ko’nikma va malakalarninggina namoyon bo`lishi;

2- qobiliyatning yukligi, malakalarning yetarli emasligi;

1— mazkur faoliyatga nisbatan qobiliyatsizlik va qiziqishlarning yo'qligi.

10. Xarakterning umumiy sifatlari. Xarakter shaxsning hayoti jarayonida tarkib topgan intellektual, emotsional va irodaviy xususiyatlari yo`nalishining yig'indisidan iboratdir. Boshqacha qilib aytganda, xarakter — bu shaxsning aniq hayot sharoitlari ta'sirida vujudga kelgan muayyan xulq tarzidir. Kishining xarakterida, odatda, avvalo shaxs xulqining hamma tomonlarida iz qoldiradigan ba'zi bir xilma-xil tartibda birga qo`shilib keladigan umumiy xislatlar ajralib turadi. Xarakterning mukammalligi, barqarorligi, qat'iyligi va kuchi bunday xislatlar qatoriga tegishlidir. Masalan xarakterning juda kuchli bo`lishi bilan birgalikda uning bir tomonlama va tor ekanligi yoki yetarlicha barqaror bo`lmagan to`liqligini ham uchratish mumkin.

O`quvchi faoliyatida namoyon bo`luvchi (shaxs kartasida ko`rsatilgan) 10 ta xarakter sifatiga quyidagicha baho qo`yish talab qilinadi:

5— mazkur sifat to`lik va barqaror namoyon bo`ladi;

4— mazkur sifat tez-tez namoyon bo`lib turadi; 3— mazkur sifat ba'zida namoyon buladi;

2— mazkur sifatning o`quvchi xulq-atvorida ifodalanishi noma'lum;

1— mazkur sifat xali shakllanmagan va xulqida ifodalanmagan.

11. O`quvchining shaxs sifatidagi yo`nalishi. Shaxsning yo`nalishi — ehtiyojlari, motivlari, qiziqishlari, ishtiyoqi, ideallari yo`nalishning mazmunini tashkil etadi. Xuddi mana shular kishining borliqda, ijtimoiy voqea va hodisalarga, jamiyatga, jamoaga hamda boshqa kishilarga, shaxs sifatida o`z-o`ziga bo`lgan munosabatlari xususiyatini belgilaydi. Shaxs yo`nalishini belgilashda, avvalo o`quvchining o`z hayotida qanday maqsadlarga erishishni eng yuqori va muhim deb hisoblashi, qiziqishlar ko`lami, kasb tanlashga ongli munosabati, mehnatga va o`z-o`zini rivojlantirishga munosabati hamda tegishli ma'lumotga ega bo`lish talab kilinadi.

Baholash tartibi quyidagicha:

**11. 1. Umumiy yo`nalish** darajasini baholash bo`yicha:

5— e'tiqodi, qiziqishlari va ishtiyoqlarining yuksakligi hamda ularning jamiyat istiqbolini ifodalovchi axloqiy mezonlar bilan to`la mos tushishi;

4—yuqori e'tiqodga ega bo'lish bilan birga ayrim qiziqishlarning axloqiy mezonlarga to`g`ri kelmasligi;

3— qiziqishlarida ijobiy va salbiy sifatlarning tez-tez namoyon bo`lib turishi;

2— beqaror qiziqishlar;

1— axloqiy mezonlarga zid yo`nalishning yaqqol ifodalanishi.

11. 2. Yo`nalish kengligi bo`yicha:

5— kasbiy, adabiy, badiiy, musiqaviy, sport, texnika va boshqa shu kabilarga nisbatan qiziqishlarning keng ko'lamda ifodalanishi;

4—bir-biriga bog'langan uch-turt xil yo`nalishdagi qiziqishlarning ifodalanishi;

3— ma'lum kasbga oid qiziqishlar va malakalarning ifodalanishi;

2— faqat bir yo`nalishdagina qiziqishlarning namoyon bo`lishi;

1—beqaror qiziqishlar.

11. 3. Yo`nalish barqarorligi bo'yicha:

5— yoshlikdayoq shakllangan qiziqishlar va yo`nalishlarning hali o`zgarmaganligi;

4— yo`nalish hayotda bir martadan ortiq o`zgartirilmagan;

3— yo`nalish ba’zan o`zgarib turadi;

2— yo`nalish bir yilda bir necha marotaba o`zgaradi; 1—yo`nalish hamisha beqaror.

11. 4. Mehnatga va o`z imkoniyatlarini rivojlantirishga munosabat:

5— mehnatsevar, irodali, o`z maqsadi yo’lida qat’iy,

o`z imkoniyatlarini rivojlantirishga hamisha intiladi. O`z-o`ziga talabchan. Hamisha har bir ishga ijodiy va mustaqil yondasha oladi;

4— mehnatsevar. Faqat aytilgan va ko’rsatib berilgan ishlarni astoydil bajaradi. Faqat ayrim hollardagina ishga ijodiy va mustaqil yondashishga intiladi;

3— o`zi uchun oson va qiziqarli bo`lgan paytdagina o’quv va mehnat topshiriqlarini bajarishga harakat qiladi. Mustaqil ishlay olmaydi;

2— ishga va o`z-o`ziga loqayd. O`quv va mehnat topshiriqlarini hafsalasizlik bilan bajaradi;

1—dangasa, o`z imkoniyatlarini rivojlantirishga sovuqqonlik bilan qaraydi.

12. Psixik jarayonlarning o`ziga xos xususiyatlari

12. 1. Emotsional qo`zgalish va uning faoliyatga ta’siri:

5— har qanday emotsional harakatlarda va affektiv holatlarda o`zini tuta oladi; Emotsional qo`zgalish faoliyatga ijobiy ta’sir etadi;

4— murakkab vaziyatdagi kuchli emotsional holatlarda psixik ijobiy harakat yo`nalishi qisman buziladi, bu esa faoliyatga ham ta’sir etadi;

3— ijobiy va salbiy emotsional harakatlar tez-tez namoyon bo’lib turadi;

2— psixik harakatlardagi emotsional buzilishlarni bartaraf etish uchun alohida kuch sarflash talab qilinadi;

1— ifodalangan emotsional harakatning buzilishini to’xtatib bo’lmaydi. Bu esa faoliyatga ko`pincha salbiy ta’sir ko’rsatadi.

12. 2. Diqqatlilik:

5— bir vaqtning o`zida turli narsalarga diqqatini to’g’ri va samarali taqsimlay oladi. Ixtiyoriy diqqat ko`p hollarda barqaror;

4— diqqatni osonlik bilan to’play oladi. Har qanday vaziyatda diqqatni boshqara oladi;

3— diqqatni taqsimlash va yig’ishda qiynaladi;

2— bir vaqtning o`zida faqat bitta narsagagina diqqatni qarata oladi. Diqqatni to’g’ri va unumli taqsimlay olmaydi;

1—diqqatni bir nuqtaga to’play olmaydi.

12. 3. Xotira samaradorligi:

5— Esda saqlab qolish va esga tushirish jarayoni kuchli. Narsa va hodisalarni uzoq muddatga esda eslay oladi. Mantiqiy xotirasi ancha ustun.

4— Har bir hodisani mexanik ravishda esda saqlaydi. Mexanik ravishda uzoq muddatda yodda saqlay oladi;

3— Qisqa muddatda yaxshi esda saqlaydi, lekin tez unutadi, ixtiyorsiz xotira ustun;

xotira tiplari va jarayonlarida ayrim kamchiliklar mavjud;

1— xotirasi nihoyatda zaif. Parishonxotir.

12. 4. Tafakkur sifati:

5—konkret—amaliy; konkret obrazli; mavhum tafakkur turlari kuchli, narsa, hodisa va tushunchalarni osonlik bilan tahlil va targ'ib qila oladi, mazmunli hukm va xulosalar chiqara oladi;

4— tafakkurning ayrim turlari juda kuchli rivojlangan;

3— narsa va hodisalar to'g'risida fikrlash va xulosalash jarayonida ma'lum kamchiliklarga yo`l qo`yadi,

2— ilmiy fikrlash va aqliy faoliyat faolligi ko'rinmaydi;

1—tafakkuri sezgilar va idrok darajasida, ya'ni narsa va hodisalarni bevosita aks ettiradi, xolos. Fikrlash jarayoni nihoyatda bo`sh.

12. 5. Ijodiy xayol:

5—xayolini boshqara oladi. Tafakkur orqali yangi-yangi obrazlarni o'ylab topadi, mavhum narsalardan aniq narsalarni keltirib chiqaradi. Ayrim fantaziyalardan kichik kashfiyotlarni keltirib chiqarishi mumkin. Aktiv va tasavvur xayoli kuchli;

4— mustaqil ravishda yangi obrazlar yarata oladi;

3— aktiv va passiv (shirin) xayol turlari tez-tez almashinib turadi;

2— xayolidagi salbiy illatlarni boshqara olmaydi; 1— real hayot va real imkoniyatlariga to'g'ri kelmaydigan xayollarga juda ko`p beriladi

13. Shaxs tuzilishining biologik asosi

Shaxs tuzilishining biologik asosi, avvalo oliy asab faoliyatining o`ziga xos sifatlari «kuchi», «harakatchanligi» va «muvozanatlashganligi» bilan bevosita bog'liqdir. I.P.Pavlov o`zining ko`p yillik tadqiqotlarida buni har tomonlama asoslab bergan. Demak O`quvchilarning xulq-atvori, qabul qilishi, odamlarga munosabati va o'quv topshiriqlarini qay darajada bajara olishi ko`p jihatdan ularning asab tuzilishi sifatiga, aniqrog`i yuqorida aytilgan uchta sifatning (kuchi, harakatchanligi va muvozanatlashganligi) shakllanganlik darajasiga ham bog'liq ekan. O'qituvchi esa o`z o`quvchilaridagi bunday o`ziga xos sifatlarni bilish va shu asosda ish tutishi lozim.

13.1. Asab jarayonlari xususiyatlarining kuchiga, ya'ni asab sistemasining kuchli qo`zg'ovchilariga chegaradan tashqari tormozlanishga uchramasdan, uzoq vaqt bardosh bera olish qobiliyati kiradi. Qat'iy va uzoq vaqt davom etadigan qo`zgalish jarayoni hosil qiladigan qo`zg'ovchilar kuchli qo`zg'ovchilar deyiladi. Bunda inson narsa va hodisalarni tez qabul qila oladi va uzoq muddatda ular haqida chuqur fikrlay oladi, tegishli xulosalar chiqarishga qodir. Ushbu holat yorqin va hamisha namoyon bo'lib turadigan kishilarga eng yuqori ball —;5 ball yoki 4 ball hisoblanadi. Asab faoliyati qo`zg'alishining o`rtacha darajasiga 3 ball, nisbatan past darajada bo`lishiga esa 2 yoki 1 ball qo`yilishi mumkin.

13.2. Asab jarayonlarining ikkinchi xususiyati — ularning harakatchanligi, ya'ni asab sistemasining, hayot sharoitlarining talabiga ko'ra qo`zg'alish jarayoni tormozlanish jarayoni bilan va, aksincha, tormozlanishni qo`zg'alish bilan tez almashtira olishidir. Bunda insonning epchilligi,

ishbilarmonligi, har **qanday** vaziyatda sharoit talabiga tez moslasha olishi ko`zda tutiladi. Jarayonni baholashda ham eng yuqorisi 5—4 ball va quyisi 2—1 ball hisoblanadi;

**13.3. Asab jarayonlarining uchinchi xususiyati qo`zg'alish va tormozlanish jarayonlarining muvozanatliligi** (barqarorligi yoki o`zgarmasligi)dir. Bunda insondagi qo`zg'alish jarayoni ham, tormozlanish jarayoni ham barobar kuchga ega. Narsa va buyumlar, voqea va hodisalarga nisbatan munosabatda qay darajada qo`zg'alish bo'lsa, shu darajada tormozlanish namoyon bo'ladi. Eng yuqori baho — 5 ball, quyi baho esa 2 yoki 1 ball hisoblanadi.

Shunday qilib, ushbu ko'rsatmalar «Shaxs kartasi»ni shartli ballar (yoki baholar) misolida to'ldirish uchun bir asos sifatida xizmat qilmog'i, o'qituvchi esa har bir qo`yilgan bahoning mohiyatini pedagogik-psixologik jihatdan to'g'ri tushunmog'i va talqin qilmog'i lozim.

BIR SOATLIK DARSNING PSIXOLOGIK TAHLILI BILAN BOG‘LIQ ASOSIY YO‘NALIShLAR

1. DARSNING MAQSADI VA TA’LIM – TARBIYAVIY VAZIFALARI.

1. Darsni tashkil qilish.

Javob:

2. O‘quvchilarning bilim ko‘nikma va malakalarini tekshirishdan maqsad va uning metodikasi (og‘zaki va yozma topshiriqlarning mazmuni va ahamiyati)

Javob:

3. Yangi bilimlarning mazmuni, hajmi, tarbiyalovchilik xarakteri. Bayon etishdagi sistema va obrazlilik, bayon etishning o‘quvchilarning yosh xususiyatlariga mos kelishi.

Javob:

II.O‘QUVChI FAOLIYATINI KUZATISh VA TAHLIL QILISh

1. O‘quvchilarning mazkur fanga qiziqish darajasi, ilgarigi mavzu mazmunini o‘zlashtirilganligi (yoki o‘zlashtirmaganligi).

Javob:

2. O‘quvchilarning o‘quv topshiriqlarni bajarishga munosabati (mustaqil fikrlay olish, nuqul doskadan ko‘chirish, topshiriqlardan qoniqish yoki qoniqmaslik va hokazolar.

Javob:

3. O‘quvchilar faoliyatidan “tashqi” va “ichki” ning o‘zaro munosabati namoyon bo‘lgan aqliy faoliyatni tashqi ko‘rinishini (o‘quvchilarni aniq va ishonchli javoblari, harakati, materialni qabul qilishi, tashqi va ichki nutqning namoyon bo‘lishi).

Javob:

4. O‘quvchilardagi darsning borishi bilan bog‘liq bo‘lgan emotsional holatlarning namoyon bo‘lishi va o‘quvchi faolligiga ta’siri.

Javob:

5. Munosabatlarining qat’iyligi va dinamikasi: o‘quvchilarning mazkur darsga munosabatini (boshdan oxirigacha bir xilda bo‘ldimi yoki o‘zgarib turdimi) yo‘naltiruvchi usullar va holatlar.

Javob:

6. O‘quvchilarda o‘quv faoliyatini muvaffaqiyatli amalga oshirish va rivojlantirish uchun zarur bo‘lgan quyidagi komponentlar qay tariqa namoyon bo‘ladi.

a) Kognitiv (bilimga asoslangan) komponent topshiriqlarni ma’lum bilimlar asosida mustaqil bajarish.

Javob:

b) Emotsional irodaviy komponent dars mazmunidan va rag‘batlantirishdan qoniqqan holda barcha qiyinchiliklarni yechishga harakat qilish) irodaviy sifatlarning namoyon qilish.

Javob:

v) O‘z-o‘zini baholash komponenti o‘z imkoniyatlarini to‘g‘ri (obyektiv baholashga odatlanish va hokazolar.

Javob:

7. O‘quvchilarni yangi mavzu maqsadini tushunganligi va uni o‘zlashtirganlik darajasi.

Javob:

8. Dars davomida namoyon bo‘lgan boshqa barcha ijobiy va salbiy sifatlar.

Javob:

III. O‘QITUVChI FAOLIYATINI KUZATISh VA TAHLIL QILISh.

1. O‘qituvchining ma’lumot yoki dars mavzusini tushintira olish malakasini (aniqlik, birin – ketinlik, eng asosiylarini ajrata olish, o‘quvchilarning oldingi va malakalarini hisobga olish, metodik mahorati).

Javob:

2. O‘quvchilarning ayrim psixologik holatlarini to‘g‘ri idrok qila olish malakasi, xulq – atvori, bilimi, yoshi va indvidual xususiyatlariga mos munosabatda bo‘lish.

Javob:

3. Tashkiliy vazifalar: o‘quvchilar jamoasini boshqara olish dars bosqichlariga rioya qilish, mavzuni hayot bilan o‘quvchilarning imkoniyatlar bilan bog‘langan holda problemali masalalar, bilimga oid vazifalarni qo‘ya olish. Aqliy faoliyatini ijodiylik va mustaqillikni rivojlantirishga qaratilgan tadbirlarni qo‘llash.

Javob:

4. Kommunikativ (nutqiy aloqa o‘rnatish)lik xususiyatlari: muomala usuli, nutqi tasnifi, so‘z boyligi, ohangi va ta’sirchanligi. Har bir so‘zning o‘rnida ishlatilishi.

Javob:

5. O‘quvchilar faoliyatini nazorat qila borish (kamchiliklarni tuzatish, nutqlar uchun rag‘batlantirish). O‘quvchilar javobiga qo‘yiladigan baholarning obyektivligi. Ayrim passiv o‘quvchilarga e’tiborni qaratish.

Javob:

6. pedogoglikka oid barcha muhim sifatlar (qobiliyatlar elementlar) uning namoyon bo‘lishi:

a) Yuksak umumiy madaniyat, ko‘p qirrali bilim egasi bo‘lish pedagogik takt va pedagogik nazokat.

Javob:

b) O‘qituvchining emotsionalligi va irodaviy sifatlar.

Javob:

v) O‘quvchining diqqatini taqsimlay olish va kuzatuvchanlik qobiliyati.

Javob:

g) O‘quv materialini induktiv va deduktiv metodlardan foydalangan holda tushuntira olish.

Javob:

d) O‘qituvchining o‘z – o‘ziga va o‘quvchilarga bo‘lgan talabchanligi.

Javob:

y) O‘quvchilarni qiziqtira bilish, ularda tashabbuskorlikka va aktivlikka ixlos uyg‘otish va zarur bo‘lgan emotsiyani (his – tuyg‘uni) tarbiyalab muayyan ishga jalb qila olish.

Javob:

j) pedagogik muomalaning boshqa barcha muhim sifatlari...

Javob:

IV. BILISh JARAYONLARINING NAMOYON BO‘LIShI VA UNING O‘QITUVChI TOMONIDAN BOShQARILIShI.

1.D I Q Q A T!

Darsda o‘qituvchining o‘quvchilar diqqatini to‘plash usullari: O‘qituvchining tashqi ko‘rinishi, mimikasi va pantomimikasi, mehribonligi, ko‘rgazma qurolining yorqin va yangiligi, o‘qtuvchi nutqining obrazligiga va mantiqiyligi. Darsning turli bosqichlarida o‘quvchilar diqqatini namoyon bo‘lishi va uning barqaror bo‘lishini ta’minlash, diqqatning bir narsadan bir narsaga ko‘chishi. Diqqatni tarbiyalashda uning bir biriga zid xususiyatini taqsim qilish va yig‘ish (konsetratsiyalash) ning namoyon bo‘lish darajasi.

2. S E Z G I V A I D R O K.

- Sezgi turlarining namoyon bo‘lishi:

O‘quvchilar yoshiga ko‘ra idrokning xususiyatlari (to‘laligi, aniqligi) ning namoyon bo‘lishi.Ko‘rsatmalilik asosida o‘quvchilar idrokini rivojlantirish yo‘lari.

Javob:

3.X O T I R A.

Ilgari egallangan bilimlarni yanada, mustahkamlash. Ixtiyoriy va ixtiyorsiz xotira.Esda qoldirilishi lozim bo‘lgan materiallarni oldindan to‘g‘ri rejalashtira olish. Mantiqiy xotira. O‘quvchilar xotirasini barcha tiplarini rivojlantirish.

Javob:

4. T A F A K K U R.

Dars maqsadining vositali va umumlashtirilgan holda o‘quvchiga aks etirilishi. Konkret amaliy, konkret – obrazli, abstrakt tafakkur. Yangi temaga oid muhim tushunarli analiz sintez qilish, taqqoslash, umumlashtirsh, abstraksiyalash, konkretlashtirish, kvalifikatsiyalash va sistemalashtirish.Ilmiy fikrlashni va aqliy faoliyat aktivligini yanada rivojlantirish.

Javob:

5. X A YO L.

Ilgari idrok etilgan materiallar va bilimlar asaosida yangi obrazlar va g‘oyalar yaratish. Tasavvur va ijodiy xayolning namoyon bo‘lishi va uni o‘stirish. Xayol, orzu va ayrim fantaziyalar orqali kasbga yo‘naltirish, ijobiy fazilatlarni shakllantirish.

Javob:

6. DARSNING NATIJASIGA OID UMUMIY XULOSALAR.

1. Y U T U Q L A R: (Dars maqsadiga mos ravishda tegishli bilimlarning, koʻnikma va malakalarning yetarlicha ekanligi). Mazkur darsdagi rivojaltiruvchilik va egallovchilik funksiyasining samaradorligini hisobga olgan holda umumiy baho chiqarish.

Javob:

2. K A M Ch I L I K L A R:

Javob:

3. T A K L I F VA M U L O H A Z A L A R.

Javob:

3-metodika

Sotsiometriya shaxslararo munosabatlar xususiyotlarini o‘rganish

Sotsiometriya usuli guruhdagi shaxslararo munosabatlarni aniqlovchi eng samarali usullardan biridir.

Bu usulni amalga oshirish davomida tekshiruvchiga nisbatan bir qator talablar borki, bu talablarga tekshiruvchi qatiy rioya qilishi lozim.

1.Avvalo berilgan javoblar qattiq sir saqlanishini tekshiruvchilar bilishlari joiz.

2. Javob berish chog‘ida har bir tekshiriluvchining mustaqil hamda erkin bo‘lishiga sharoit yaratish lozim.

3.Tekshirish davomida tekshiruvchi o‘zini ochiq yo`z bilan quvnoq holda tutishi kerak.

Demak, sotsiometriya metodida odatda 3 tadan 5 tagacha savol bo‘lishi mumkin.

Tekshiriluvchiga quyidagi savol bilan murojaat qilinadi.

Siz guruhingizdagi (sinfingizdagi) talabalar (o‘quvchilar) orasidan kimni ko‘proq hurmat qilasiz?

1-shakl

Abdullayeva E.

1. ____________________
2. ____________________
3. ____________________

Ma’lumotlarni qayta ishlash

Javoblarni tahlil qilishda sotsiometrik matrisa (1-jadval) tuziladi. Bunda guruhdagi shaxslararo munosabatlar va o‘zaro sheriklik munosabatlari aks ettiriladi. Shuningdek, o‘zaro bir-birini tanlashlar belgilanadi (bir-birlarini tanlash) va matrisa doira ichiga olib qo‘yiladi (□) keltirilgan sotsiometrik matrisani quyidagi (1-jadvalda) □ to‘ldirish uchun dastavval guruhning tadqiqotda ishtirok etgan a’zolarining ro‘yxati alifbo bo‘yicha yozib olinadi va unda nechta kishi ishtirok etgan bo‘lsa familiyalardan so‘ng jadvalda shuncha ustun qoldiriladi va tartib bo‘yicha ularga ham raqamlar qo‘yib chiqiladi.

Namuna 2-jadval

Sotsiometrik matrisa

№	F.I.Sh.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Abdullayeva Y.							□		□			
2.	Azizov B.			□								+	
3.	Alimov A.		□									+	
4.	Bahliev U.					+						+	

5.	Boymirov X.	+						+					
6.	Kabirov S.			+					□				
7	Maxmudov I.	□								+			
8.	Maxmudov E.		+				□						
9.	Musayev O.	□	+	+									
10.	Sobirov I.								+			□	
11.	Tolipov Sh.							+			□		
12.	Hamidov Sh.		+					+				+	
13.	Yuldashev R	□						□				+	
14.	Eminov O.				□		□		+				
15.	O‘ktamov A.							+	□			□	
Tanlashlar soni		**4**	**4**	**3**	**1**	**1**	**2**	**6**	**4**	**2**	**1**	**7**	**0**
O‘zaro tanlashlar soni		**3**	**1**	**1**	**1**	**0**	**2**	**2**	**2**	**1**	**1**	**2**	**0**

	F.I. Sh.										**0**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**0**

Sotsiometriya metodi asosida to`ldirilishi lozim bo`lgan matrisa

Shundan so‘ng sotsiometrik kartochka bo‘yicha sinaluvchi kimlarni tanlangan bo‘lsa, kartochkalar bo‘yicha uni shu kartochka egasining familiyasi yozilgan qatorga u tanlangan guruh a’zosining ro‘yxat tartib raqami aks ettirilgan ustun ostiga “+” belgisi qo‘yib chiqiladi. Hamma sotsiometrik kartochkalar bo‘yicha tanlashlar matrisaga belgilab bo‘linganidan keyin har bir ustunda “+” lar yig‘indisi hisoblab chiqilib, jadval pastki qismining “Tanlashlar soni” - deb ko‘rsatilgan qatoriga yozib qo‘yiladi.

O‘zaro tanlashlar esa sinaluvchilar bir-birlarini tanlash bilan belgilanadi. Matrisada o‘zaro tanlashlarni ko‘rsatuvchi “+” belgilari doira ichiga olib qo‘yiladi (□). Ustunlar bo‘yicha doira ichiga olingan “□” lar miqdori matrisadagi (eng pastki qatordagi) “O‘zaro tanlashlar soni” - deb yozilgan qatorga yoziladi.

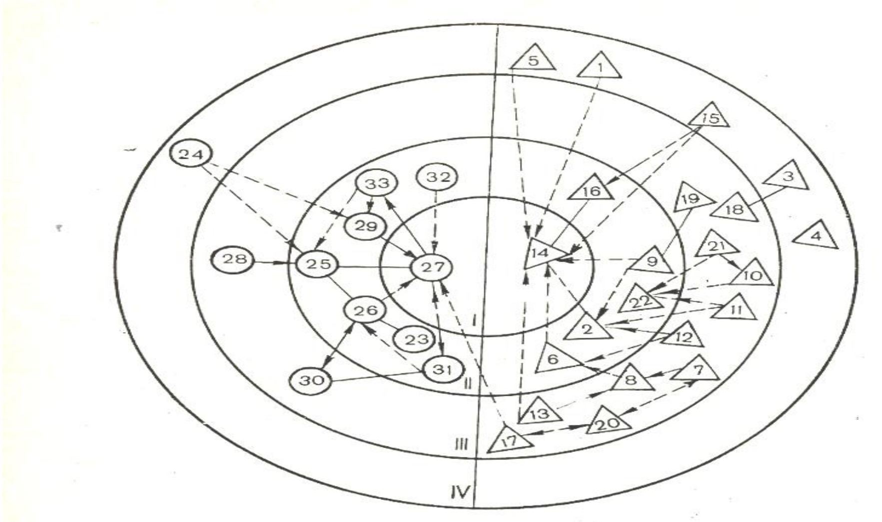

Bu misolda sinf jamoasining guruhiy tabaqalanishi aks etgan bo`lib, qizlar aylana, o‘g‘il bolalar uchburchak belgisi orqali ko‘rsatilgan. Aynan ushbu misoldan kelib chiqqan holda siz ham o‘rgangan guruhingizni aynan shu jadval asosida to‘liq belgilashingiz talab qilinadi.

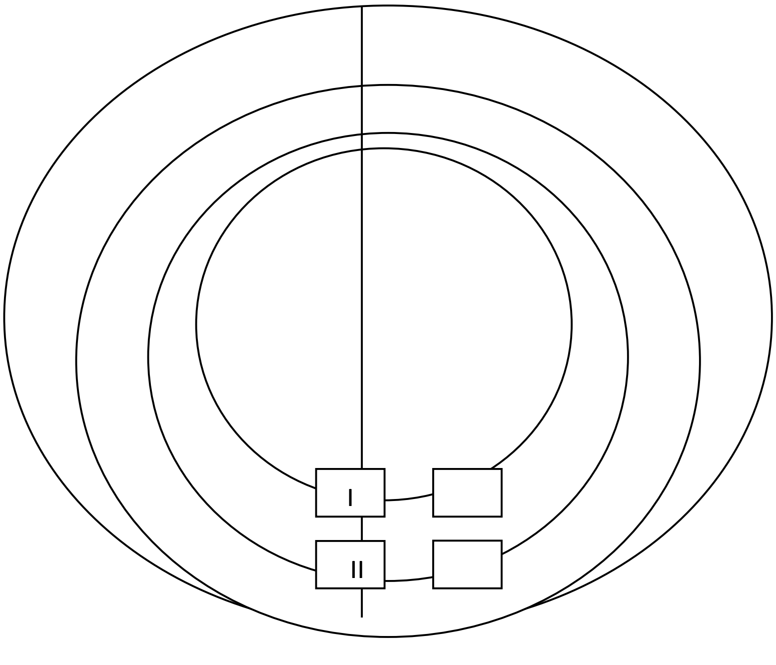

Amaliyotchi talabaning xulosalari, fikr va mulohazalari

Eslatma: Amaliyotchi talaba ko‘rsatilgan talablarga belgilangan tartibda ishlarni amalga oshirmasa, Psixologiya kafedrasidan berkitilgan psixolog-uslubshunosga hisobotni o‘z vaqtida topshirmasa baholanmaydi va pedagogik amaliyotni o‘tamaganligi qayd etiladi.

Umumiy nazorat kafedra mudiri tomonidan olib boriladi. Amaliyot davomida olib borilgan psixologik ishlar kafedra komissiyasi tomonidan tekshiriladi.

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI
PEDAGOGIKA FAKULTET

“Tasdiqlayman”
Pedagogika fakulteti dekani
E.M.Muxtorov _____________
“____ ” _____________ 2020 y

MALAKAVIY AMALIYOT DASTURI, KUNDALIGI VA NIZOMI

Kirish

Psixologiya yo‘nalishida malakaviy amaliyotga chiqadigan talabalar mutaxassislik yo‘nalishida psixologik xizmat ko‘rsatish tizimini shakllantirishdek muhim vazifani bajarishi bilan jamiyat hayotida asosiy o‘rinni egallaydi. Malakaviy amaliyot davomida jamiyat ijtimoiy hayotida faol ishtirok etish, mavjud ijtimoiy-siyosiy va psixologik muammolar yechimini o‘rganish va kerakli tavsiya va xulosalar berish bilan o‘zini namoyon etish qobiliyatini rivojlantirish asosiy vazifa hisoblanadi.

To‘plagan nazariy bilimlarni amaliyotga tadbiq qilish, ijtimoiy psixologik jarayonlarning turli sohalari bilan tanishish zaruratidan kelib chiqib psixologiya hamda sotsiologiya mutaxassisligi bo‘yicha amaliyotni quyidagi tartibda joriy etish lozim:

Amaliyot maqsadi: ijtimoiy-siyosiy, psixologik muammolarni o‘rganish va sohalar bo‘yicha, jumladan, inson, jamiyat, qadriyatlar, bilish, siyosat, huquq kabi soxalardagi ijtimoiy-siyosiy, psixologik muammolarni tahlil qilish va natijasi bo‘yicha hisobot topshirish.

Davlat ta’lim standarti (dst)
Psixologiya yo‘nalishi uchun malakaviy amaliyot:
- psixologik hodisalarni o‘rganish uchun ob’ektni tanlay olishi va konsepsiyalarini bilishi; - shaxs xususiyatlari, shaxs va guruh, jamoaning psixologik va ijtimoiy psixologik tavsifini; - shaxs faoliyatiga ta’sir ko‘rsatuvchi omillarni aniqlash va ularni tahlil etish usullarini bilishi va ulardan foydalana olish; - ishlab chiqarish jamoasiga psixologik xizmat ko‘rsatish chora-tadbirlarni amalga oshirish; - psixologik tadqiqot metodlarini mustaqil tanlab olish va ularni tatbiq etish; - tadqiqot natijalarini qayta ishlash va ularni psixologik tavsiflash; - natijalarga tayangan holda, individual yoki guruhiy psixologik tuzatish tadbirlarini amalga oshirish ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak

Jamiyatining asosiy institutlari hisoblangan:

- Fuqarolik jamiyatini shakllanishi monitoring qilish mustaqil instituti;
- Siyosiy partiyalar va harakatlar;
- O‘zini-o‘zi boshqarish organlari, Mahalla fuqarolar yig‘inlari;
- “Kamolot” Yoshlar Ijtimoiy Harakati;
- Milliy-madaniy markazlar;
- Ommaviy axborot vositalari;
- Jamoat tashkilotlari va fuqarolar birlashmalari;
- Ma’naviyat targ‘ibot markazi;
- Konfessiya va diniy harakatlar vakillari;

Tashkilot tajribasini o‘rganish maqsadida ularning faoliyatini ijtimoiy-psixologik nuqtai nazardan tadqiqot usullari:

- kuzatish metodi;
- hujjatlarni tahlil qilish;
- so‘rov metodi;
- anketa metodi
- test metodi.
- Intervyu metodi.
- IPS (Ijtimoiy psixologik so‘rovnoma)
- Kontent taxlil.
- Shuningdek, tahlil usullari:

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

AMALIYOTChI KUNDALIGI

Talaba:____
(F.I.O.)

Fakultet:____

Yo‘nalish____

Kursi va mutaxassisligi ______________________________

Universitet amaliyot rahbari:__________________________
(F.I.O.)

Malakaviy amaliyot rahbari:__________________________
(F.I.O.)

Talaba____

(familiyasi, ismi, otasining ismi)

(tashkilot nomi)____

____

____

Amaliyot turi _____________________________________**bo'yicha amaliyotga yuborildi. Amaliyot muddati 20__yil** _________________ **dan** _

_____________ **gacha.**

Buxoro Davlat Universiteti Fakultet dekani _____________________

Oliy o'quv yurti tomonidan amaliyot rahbari ________________________

____

Tashkilot rahbari ____

Tashkilot tomonidan

biriktirilgan amaliyot rahbari ___________________________________

____

Tashkilotga keldi «_______**»** ________________ **20**___ **yil**

Tashkilotdan ketdi «_______**»** _______________ **20**___ **yil**

MALAKAVIY AMALIYOT HISOBOTI VA YAKUNLARINI RASMIYLAShTIRISh:

1. Yozma hisobot (10-15 saxifada belgilangan tartib asosida) alohida ochilgan umumiy daftarda to'ldiriladi. Unda quyidagi jarayonlar o'z aksini topishi shart:

– Amaliyot rejasi;

– Tashkilot faoliyatiga oid me'yoriy huquqiy hujjatlar, sohani rivojlantirishga doir qarorlar tahlili

– Amaliyot o'tayotgan tashkilot haqida tafsilot;

– Ixtisoslik yo'nalishi bo'yicha tafsilot;

– Amaliyot davrida ko'p kuzatilgan kamchiliklar va ularni bartaraf qilishga oid fikrlar va takliflar;

– Umumiy xulosalar

AMALIYOTNING ASOSIY QOIDALARI:

1. Talaba amaliyotga kelguncha raxbaridan tushuntirish olishi va kundalikni to‘ldirishi (kamandirovka guvoxnomasi)

- ishlab chikarish amaliyoti buyicha shaxsiy topshiriq olishi
- amaliyotni o‘tash buyicha tuzilgan taqvimli rejadan ikki nusxa olishi (biri talaba uchun, ikkinchisi tashkilotning amaliyot bo‘yicha rahbari uchun);
- amaliyotga yo‘llanma
- yotoqxonaga joylashish uchun yo‘llanma (zarur bo‘lgan takdirda) olishi lozim

2. Talaba tashkilotga yetib kelgach, tashkilot raxbariga kundalikni taqdim etishi va amaliyot rejasini aytishi kerak. Bundan tashqari xafsizlik, yong‘in falokatidan saqlash, narsalardan foydalanish bo‘yicha tushuntira olishi va ish joyi bilan tanishishi lozim
3. Amaliyot davrida talaba tashkilotning ichki tartiblariga bo‘ysinishi shart. Har qanday xolatda talaba ish joyidan chikayotganida, bu haqda rahbarga bildirishi lozim.
4. Talaba amaliyot xususida taqvimli rejaga muvofiq hisobot tayyorlaydi va tashkilot hamda oliy o‘quv yurti tomonidan qo‘yilgan rahbarlarning ko‘shimcha ko‘rsatmalariga binoan uni to‘ldiradi.
5. Malakaviy amaliyotda talaba faolligi 100 balli tizim bo‘yicha baholanadi va talabani stipendiyaga tavsiya etishda hisobga olinadi.

AMALIYOT O‘TAShNING TAQVIMIY REJASI	Bajarilgan ish to‘g‘risida izoh																			
	A mali	Sh																		

	Ishning nomi	D	S	Ch	P	J

TAVSIFNOMA

____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____

Tashkilot rahbari: ___________________________

20___yil «____» ___________ **________________**
(imzo)

TALABANING IShI BO‘YIChA MALAKAVIY AMALIYOT RAHBARINING XULOSASI:

____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____

Malakaviy amaliyot rahbarining imzosi _________________
«___» ________ 20___yil

Amaliyot bo‘yicha sinov bahosi «_____________»

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM MUASSASALARI TALABALARINING MALAKAVIY AMALIYOTI HAQIDA NIZOM

1.Umumiy qoidalar

Mazkur Nizom O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘rsidagi Qonun” va “Kadrlar Tayyorlash milliy dasturi” talablariga mos ravishda ishlab chiqilgan. Unda oliy ta’lim muassasalari talabalarining malakaviy amaliyotini o‘tkazish shakllari, tartibi va uslublari belgilangan.

1.1. Bakalavriat yo‘nalishlari va magistratura ixtisosliklari bo‘yicha mutaxassislar tayyorlashning muhim qismi bo‘lgan talabalar amaliyoti - ilg‘or korxona, muassasasalar va tashkilotlarda o‘tkaziladi.

Talabalar amaliyoti bakalavriat yo‘nalishlari va magistratura ixtisosliklari fanlarining nazariy qismini mustahkamlash uchun zarur bo‘lgan, o‘qish jarayonining bevosita ishlab chiqarish sharoitlarida o‘tkaziladigan davomidir.

Malakaviy amaliyotlar bakalavriat yo‘nalishlari va magistratura ixtisosliklari davlat ta’lim standartlarida (DTS) ko‘zda tutilgan turli shakllarda tashkil qilinadi.

Oliy ta’lim muassasasi ta’lim yo‘nalishlarining o‘ziga xosligini hisobga olib, kadrlar buyurtmachilari talablariga binoan, ilmiy kengash qaroriga muvofiq amaliyotning boshqa turlarini kiritish huquqiga ega.

1.2. Har bir amaliyotning maqsadi, muddati va mazmuni DTS, o‘quv rejalari va amaliyot dasturlarida belgilangan.

1.3.Amaliyot dasturlari tanlangan yo‘nalish (ixtisoslik)ning malakaviy talablari, korxona, muassasa, tashkilotlarning (bundan buyon - amaliyot ob’ektlari) tavsifi hisobga olingan holda tegishli o‘quv muassasalari tomonidan ishlab chiqiladi va ularni oliy o‘quv yurtlari rektori tasdiqlaydi.

2.Amaliyotni tashkil qilish va unga rahbarlik

2.1. Talabalar amaliyoti oliy ta’lim muassasalarining davlat va aksiyadorlik korxonalari, muassasa, tashkilot, firma, qo‘shma korxonalar va boshqalar bilan tuzgan shartnomalari asosida tashkil qilinadi.

2.2. Yuridik shaxslar bilan tuzilgan kontrakt asosida o‘qiydigan talabalar amaliyot o‘tish uchun tegishli amaliyot ob’ektlariga yuboriladilar.

2.3. Amaliyotni tashkil qilish va o‘tkazish uchun javobgarlik oliy o‘quv yurtining rektori zimmasiga yuklanadi.

2.4. Amaliyot joylari, talabalarning katta guruhlari o‘tishini hisobga olib, oliy ta’lim muassasasi yaqinida joylashgan amaliyot ob’ektlaridan tanlanadi.

Mazkur tayanch joyda talabalar amaliyot o‘tadigan korxona yo‘q bo‘lsa, amaliyot ob’ektlari sifatida oliy ta’lim muassasasiga yaqin joylashgan korxonalardan foydalaniladi.

Ikki tomonlama bitimlar asosida amaliyotni xorijiy davlatlar korxonalari, muassasalari va tashkilotlarida o‘tish mumkin.

2.5. Oliy o‘quv yurtlari:

- har yili, 1 dekabrdan kechikmagan holda, navbatdagi kalendar yili uchun amaliyot ob'ektlari bilan shartnomalar tuzadi. Amaliyot boshlanishidan ikki oy oldin talabalar amaliyotini o'tkazish dasturi va kalendar jadvalini amaliyot ob'ektlari bilan kelishib oladi;

- amaliyot rahbari tajribali professor, dotsent va o'qituvchilardan tayinlanadi;

- fan, texnika va madaniyatning eng yangi yutuqlari, ishlab chiqarish iqtisodiyoti, uni ilmiy tashkil etish, boshqarish va shunga o'xshash masalalar bo'yicha amaliyot ob'ektlari ma'muriyati bilan birgalikda mutaxassislarning ma'ruzalarini tashkil etadi;

- talabalar va amaliyot ob'ektlarini amaliyot dasturlari bilan ta'minlaydi;

- ob'ektlardagi talabalar amaliyotining tashkil etish tartibi va o'tkazilishini hamda amaliyot muddati va mazmuniga rioya qilinishini nazorat etadi.

2.6. Oliy o'quv yurti tayinlagan amaliyot rahbari:

- talabalar kelishiga zaruriy tayyorgarlik tashkil etish uchun ob'ektlarga amaliyot boshlanishidan oldin boradi;

- talabalarning amaliyotga borishidan oldin tashkiliy tadbirlar (amaliyot o'tkazish tartiblari, xavsizlik texnikasi haqida ko'rsatmalar berish va h.k.) ni o'tkazishni ta'minlaydi;

- talabalarning kafedra topshiriqlarida ko'zda tutilgan ilmiy-tadqiqot ishlariga rahbarlik qiladi;

- amaliyot ob'ektlari talabalarning mehnat va maishiy xizmat sharoitlari me'yordagidek ta'minlanganligini nazorat qiladi;

- talabalarning ichki mehnat tartib-qoidalariga rioya qilishlarini nazorat qiladi;

- amaliyot yakunlari bo'yicha talabalar ilmiy anjumanlari tayyorlanishida va amaliyot natijalarini baholovchi komissiya ishida ishtirok etadi;

- talabalarning amaliyot bo'yicha hisobotini ko'rib chiqadi, ularning ishi haqida tavsiyanoma beradi. Talabalar amaliyot o'tganligi, ularning amaliy tayyorgarligida kamchiliklar ko'rsatilgan amaliyotni takomillashtirish haqida takliflar kiritilgan yozma hisobotnikafedra mudiriga taqdim etadi;

- barcha ishlarni amaliyot ob'ekti tomonidan biriktirilgan rahbar bilan birgalikda o'tkazadi.

2.7. Talabalar amaliyotining umumiy rahbarligi amaliyot ob'ekti rahbarining buyrug'i bilan mas'ul xodimlarning biriga yuklatiladi.

Sex, bo'lim, laboratoriya kabilarda talabalar amaliyotining bevosita rahbarligi amaliyot ob'ekti boshlig'ining buyrug'i bilan ko'rsatilgan tarkibiy bo'limning yuqori malakali mutaxassisi zimmasiga yuklanadi.

2.8. Shartnoma majburiyatlariga muvofiq amaliyot ob'ektlari:

- talabalar amaliyotini amaliyot dasturi va mazkur Nizomga muvofiq tashkil qiladi va o'tkazadi;

- dasturga muvofiq talabalar amaliyot o'tkazishining samaradorligini ta'minlovchi ish joylari bilan ta'minlaydi;

- talabalar ta'lim yo'nalishlari bo'yicha bo'sh ish joylari mavjudligida, amaliyotchilarni tegishli ish haqi bilan lavozimlarga qabul qiladi;

- amaliyotni o‘tishda oliy ta’lim muassasasi bilan kelishilgan oy-kunlik ish jadvaliga amal qiladi;

- talabalarga mavjud adabiyotlar, texnik va boshqa hujjatlardan foydalanish imkoniyatlarini beradi;

- kurs ishi va malakaviy bitiruv ishlari uchun mavzular tanlashda yordam ko‘rsatadi;

- hayot faoliyati xavfsizligi bo‘yicha majburiy ko‘rsatmalar beradi, zarur bo‘lgan hollarda talabalarni mehnatning xavfsiz usullariga o‘rgatadi va bu haqda hujjatlar rasmiylashtiriladi;

- amaliyotchi talabalarning mazkur amaliyot ob’ektida joriy qilinganichki mehnat tartib-qoidalariga rioya qilishlarini ta’minlaydi va nazorat qiladi;

- yaqin atrofda joylashgan boshqa korxona, muassasa, tashkilotlarga birgalikda tashriflar o‘tkazadi;

- talabalarning amaliyot o‘tish vaqtida mazkur amaliyot ob’ektining tegishli ishchilari uchun joriy qilingan shaxsiy himoya vositalari va maxsus ovqat, poyabzal, himoya kiyimlari bilan ta’minlaydi;

- shartnoma asosida talabalar yashashi uchun qulay sharoitli yotoqxonalar bilan ta’minlaydi. Zarur bo‘lganda ularni joylashtirish uchun turar joylarni ijaraga oladi;

- zarur bo‘lgan hollarda, ichki mehnat intizomini buzgan amaliyotchi talabalarga amaliyot ob’ekti rahbarining buyrug‘i bilan jazo choralari ko‘radi va bu haqda oliy ta’lim muassasasi rektoriga xabar qiladi;

- amaliyot o‘tayotgan talabalar baxtsiz hodisaga uchragan holda to‘la javobgarlikni oladi.

2.9. Talaba amaliyot o‘tishda:

- amaliyot dasturida ko‘zda tutilgan topshiriqlarni to‘liq bajarishi;

- amaliyot ob’ektining ichki mehnat tartib qoidalariga bo‘ysunishi;

- mehnat muhofazasi, xavfsizlik texnikasi va ishlab chiqarish sanitariyasi qoidalarini o‘rganishi va qat’iy rioya qilishi;

- bajarilgan ish va uning natijalari uchun shu korxona ishchilari qatori javobgarlik olishi;

- kundalik daftar yuritishi, chizmalar, tasvirlar va boshqalarni bajarishi;

Amaliyot rahbariga barcha topshiriqlar bajarilgani haqida yozma ravishda hisobot berishi va amaliyot bo‘yicha sinov topshirishi shart.

3. Amaliyot natijalarini yakunlash

3.1. Amaliyot yakunida talaba yozma ravishda hisobot tayyorlaydi va uni bevosita amaliyot ob’ektidan tayinlangan rahbar imzolagan kundalik daftar bilan birga oliy ta’lim muassasasidan tayinlangan rahbarga topshiradi. Hisobot talabaning amaliyot davrida bajargan muayyan ishlari to‘g‘risidagi ma’lumotlar, amaliyot ob’ekti bo‘limlarining qisqacha izohi (sex,bo‘lim, laboratoriya va boshqalar), ular faoliyatining tashkil qilinishi, hayot faoliyatining xavfsizligi to‘g‘risidagi masalalar, amaliyot natijalari bo‘yicha xulosa va takliflarni o‘z ichiga olishi lozim.

3.2. Amaliyot yakunida talaba o‘z hisobotini oliy ta’lim muassasasi tomonidan tayinlangan komissiya oldida himoya qiladi.

Komissiya tarkibiga o‘tilayotgan amaliyot fanini olib boruvchi o‘qituvchi, oliy ta’lim muassasasi tomonidan biriktirilgan rahbar va imkoni bo‘lsa, amaliyot ob’ektidan tayinlangan rahbar ham kiritiladi.

Amaliyot natijasi bahosi talabaning kursdan o‘tishi va stipendiya belgilashda hisobga olinadi.

Amaliyot yakuni oliy ta’lim muassasasining ilmiy-uslubiy anjumani va amaliyot ob’ektining ishlab chiqarish kengashida muhokama qilinadi.

Oliy ta’lim muassasasi va fakultet ilmiy kengashida amaliyotning natijalariga yakun yasaladi.

3.3. Amaliyot dasturini bajarmagan, ishi haqida qoniqarsiz taqriz yoki hisobot himoyasida qoniqarsiz baho olgan talaba ta’til vaqtida o‘z hisobidan qayta amaliyot o‘tishga jo‘natiladi.

Ayrim hollarda, bunday talabaning kelgusida oliy ta’lim muassasasida o‘qishi mumkinligi masalasi rektor tomonidan ko‘rib chiqiladi.

OLIY O‘QUV YURTI TAYINLAGAN AMALIYOT RAHBARI:

- talabalar kelishiga zaruriy tayyorgarlik tashkil etish uchun ob’ektlarga amaliyot boshlanishidan oldin boradi;
- talabalarning amaliyotga borishidan oldin tashkiliy tadbirlar (amaliyot o‘tkazish tartiblari, xavfsizlik texnikasi haqida ko‘rsatmalar berish va h.k.)ni o‘tkazishni ta’minlaydi;
- talabalarning kafedra topshiriqlarida ko‘zda tutilgan ilmiy-tadqiqot ishlariga rahbarlik qiladi;
- amaliyot ob’ektlari talabalarning mehnat va maishiy xizmat sharoitlari me’yordagidek ta’minlanganligini nazorat qiladi;
- talabalarning ichki mehnat tartib-qoidalariga rioya qilishlarini nazorat qiladi;
- amaliyot yakunlari bo‘yicha talabalar ilmiy anjumanlari tayyorlanishida va amaliyot natijalarini baholovchi komissiya ishida ishtirok etadi;
- talabalarning amaliyot bo‘yicha hisobotini ko‘rib chiqadi, ularning ishi haqida tavsiyanoma beradi. Talabalar amaliyot o‘tganligi, ularning amaliy tayyorgarligidagi kamchiliklar ko‘rsatilgan amaliyotni takomillashtirish haqida takliflar kiritilgan yozma hisobotni kafedra mudiriga taqdim etadi;
- barcha ishlarni amaliyot ob’ekti tomonidan biriktirilgan rahbar bilan birgalikda o‘tkazadi.

2.7. Talabalar amaliyotining umumiy rahbarligi amaliyot ob’ekti rahbarining buyrug‘i bilan mas’ul xodimlarning biriga yuklatiladi.

Sex, bo‘lim, laboratoriya kabilarda talabalar amaliyotining bevosita rahbarligi amaliyot ob’ekti boshlig‘ining buyrug‘i bilan ko‘rsatilgan tarkibiy bo‘limning yuqori malakali mutaxassisi zimmasiga yuklanadi.

KUNDALIK YURITISh QOIDASI:

7.1 Amaliyotni o‘tash davomida kundalik talabaning asosiy hujjati.

7.2. OO‘Yu joylashgan shahardan tashqarida amaliet o‘tayotgan talaba uchun kundalik komandirovka guvohnomasi hisoblanadi va talabaning qancha muddat amaliyot o‘taganini bildiradi.

7.3. Amaliyot davrida talaba xar kuni takvimli reja buyicha kun buyi bajargan ishlarini kundalikka kiskacha yozib borishi kerak.

7.4. Talaba xaftada bir marta kundalikni tekshirish uchun raxbariga takdim etishi shart. Rahbar kundalikni tekshirib kamchilikni ko‘rsatadi, navbatdagi topshiriqni beradi hamda talabaning faoliyatini nazorat qilayotganligini qayd etadi.

7.5. Amaliyot tugaguncha talabaning kundaligi hisoboti bilan amaliyot rahbarlari tomonidan tekshiriladi va xulosa yozilib, imzo chekiladi.

7.6. Talaba amaliyot tugagach to‘ldirilgan kundalikni hisobot bilan birgalikda Psixologiya kafedrasiga topshirishi shart.

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI
PEDAGOGIKA FAKULTETI

“Tasdiqlayman”
Pedagogika fakulteti dekani
E.M.Muxtorov _____________
“____ ” _____________ 2020 y

MALAKAVIY AMALIYOTNI O‘TASh BO‘YIChA I Sh Ch I D A S T U R

MALAKAVIY AMALIYOTNING HAMKOR TAShKILOTLARI

______________________________ ______________________________ ______________________________ ______________________________ ______________________________ ______________________________ **«______» ______________2020 y**	**Buxoro davlat universiteti** **Pedagogika fakultet** ___________________________________ **«______» ____________2020 y**

TALABANING

1. **FAMILIYASI: ____**
2. **ISMI: ____**
3. **ShARIFI: ____**
4. **MALAKAVIY AMALIYOTGA BORAYOTGAN TAShKILOT NOMI ____**

Amaliyotchining ishchi
DASTURI

HAFTA KUNI		REJALAShTIRILGAN ISh	KUTILAYOTGAN NATIJALAR
1	Dushanba	– Amaliyotga chiqayotgan talabalar bilan konferensiya o‘tkazish – Talabalarga amaliyotchi o‘qituvchilarni biriktirish – Amaliyot o‘tashga yo‘llangan tashkilot bilan tanishuv – Amaliyot hujjatlarini rasmiylashtirish	– Konferensiya davomida talabalar amaliyot o‘tash joyi bilan tanishadi. – Biriktirilgan uslubshunoslar malakaviy amaliyot maqsadi, uni o‘tash tartibi, hujjatlarni rasmiylashtirish talablari, umumiy faoliyat qoidalari muhokama etiladi. – Amaliyotchi o‘qituvchilar talabalar soni va joylashishiga qarab, yillik yuklama asosida biriktiriladi. – Malakaviy amaliyot o‘tash joyi, rahbariyati va tashkilot tomonidan belgilangan xodim biriktiriladi. – Amaliyot hujjatlar rasmiylashtirish ishlari boshlanadi.
	Seshanba	– Malakaviy amaliyot o‘tash tashkilotida belgilangan bo‘limlar bilan tanishuv. – Tashkilotga tegishli me’yoriy-huquqiy hujjatlar bilan tanishish va amaliyot kundaligiga kiritib borish.	– Soha mutaxascisligi munosabati asosida amaliyotchi atrof muhit bilan ijtimoiy aloqani (kontakt) o‘rnatadi – Amaliyotchi tashkilotga tegishli me’yoriy-huquqiy hujjatlar bilan tanishadi va amaliyot kundaligini to‘ldirib boradi.
	Chorshanba Payshanba	– Tashkilot xususiyatidan kelib chiqib birlamchi tadqiqotlar metodikasi va dasturlarini kelishib olish	– Amaliyotchi tashkilot xususiyatidan asosida birlamchi psixologik, sotsiologik tadqiqotlar metodikasi va dasturlarini tuzishni tashkil etadi.
	Juma		

HAFTA KUNI		REJALAShTIRILGAN ISh	KUTILAYOTGAN NATIJALAR
	Shanba	– Mutaxascislikdan kelib chiqib ijtimoiy muhitni o‘rganish (pilotaj tadqiqot)	– Amaliyotchi talaba o‘z mutaxascislik sohasidan kelib ijtimoiy muhitni o‘rganishga qaratilgan tadqiqotlarni real holatda sinaydi, birlamchi ma’lumotlarni umumlashtiradi.
2	Dushanba	– Shaxs xususiyatlari, shaxs va guruh, jamoaning psixologik va ijtimoiy psixologik tavsifini – Aniq sotsial muammolar bo‘yicha empirik tadqiqotlarni tayyorlash jarayoni mexanizmlari shakllantirish	– Amaliyotchi talaba kompitentlik darajasidan kelib chiqib tashkilotda shaxs va jamoaning psixologik va ijtimoiy psixologik tasnifini tayyorlaydi. – Tashkilot xsusiyatidan kelib chiqib amaliyotchi aniq ijtimoiy muammolar yuzasidan amaliy tadqiqotlar tayyorlash mexanizmlarini shakllantiradi va mustaqil tadqiqotlar dasturini tuzadi.
	Seshanba		
	Chorshanba		
	Payshanba		
	Juma	– Olingan ma’lumotlarni to‘plash va ma’lumotlar bazasini yaratish	– Amaliyotchi talaba hafta mobaynida olib borgan tadqiqotlar asosida to‘plagan ma’lumotlar bazasini shaklantiradi – Hafta mobaynida qilingan ishlarni amaliyot kundaligiga kiritib boradi.
	Shanba		
3	Dushanba	– Ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy mazmunga ega sotsial muammoni tadqiqot ob’ekti sifatida tanlay olish – Psixologik hodisalarni o‘rganish uchun ob’ektni tanlay olishi va konsepsiyalarini bilishi	– Tashkilot xususiyatidan kelib chiqib amaliyotchi talaba ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy mazmunga doir ijtimoiy muammoni tadqiqot ob’ekti sifatida o‘rganadi – Psixologik xodisalar ob’ektini amaliyot rahbari bilan muhokama qilib umumiy mikro iqlimni yaxshilashga qaratilgan amaliy metodikalarni tanlaydi va aprobatsiyadan o‘tkazadi.
	Seshanba		
	Chorshanba		
	Payshanba		

HAFTA KUNI		REJALAShTIRILGAN ISh	KUTILAYOTGAN NATIJALAR
	Juma	– Olingan ma'lumotlarni to'plash va ma'lumotlar bazasini yaratish	– Amaliyotchi talaba hafta mobaynida olib borgan tadqiqotlar asosida to'plagan ma'lumotlar bazasini shakllantiradi – Hafta mobaynida qilingan ishlarni amaliyot kundaligiga kiritib boradi
	Shanba		
4	Dushanba	– Shaxs faoliyatiga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni aniqlash va ularni tahlil etish usullarini bilishi va ulardan foydalana olishsh – Ilgari o'tkazilgan tadqiqotlar materiallaridan mustaqil tarzda foydalanish	– Talabalar o'quv jarayonida olingan nazariy bilimlarni turli metodika va tadqiqotlar asosida amaliyotga joriy etishadi – O'quv jarayonida olingan nazariy bilmlar asosida sotsiologik va psixologik
	Seshanba		
	Chorshanba		
	Payshanba		
	Juma	– Olingan ma'lumotlarni to'plash va ma'lumotldar bazasini yaratish	– Amaliyotchi talaba hafta mobaynida olib borgan tadqiqotlar asosida to'plagan ma'lumotlar bazasini shakllantiradi – Hafta mobaynida qilingan ishlarni amaliyot kundaligiga kiritib boradi
	Shanba		
5	Dunshanba	– Tashkilot ob'ekti jamoasiga psixologik xizmat ko'rsatish chora-tadbirlarni amalga oshirish; – Mavjud nazariy bilimlar asosida aniq sotsiologik ob'ektlarga kompleks tavsiflarni bera olishni bilishi va ulardan foydalana olishi	– Tashkilot ob'ekti jamoasiga psixologik xizmat ko'rsatish chora-tadbirlarni amalga oshirish yuzasidan dastur ishlab chiqadi – Tashkilotlar ob'ektida mavjud shaxslar va guruhlarga ijtimoiy-psixologik xizmat ko'rsatadi.
	Seshanba		
	Chorshanba		
	Payshanba		
	Juma	– Olingan ma'lumotlarni to'plash va ma'lumotlar bazasini yaratish	– Amaliyotchi talaba hafta mobaynida olib borgan tadqiqotlar asosida to'plagan ma'lumotlar bazasini shakllantiradi – Hafta mobaynida qilingan ishlarni amaliyot kundaligiga kiritib boradi
	Shanba		

HAFTA KUNI		REJALAShTIRILGAN ISh	KUTILAYOTGAN NATIJALAR
6	Dushanba	– Psixologik va sotsiologik tadqiqot metodlarini mustaqil tanlab olish va ularni tatbiq etish – Ijtimoiy hayotning dolzarb sotsial muammolarini aniqlash;	– Psixologik metodikalarni tashkilot xususiyatidan kelib chiqib saralaydi va tasniflaydi. – Sotsiologik metodlar asosida ijtimoiy hayotni dolzarb masalalari yuzasidan “Ijtimoiy guruhlar” o‘rtasida aqliy hujum metodi orqali jamoatchilik fikrini o‘rganish mexanizmlarini ishlab chiqadi.
	Seshanba		
	Chorshanba		
	Payshanba		
	Juma	– Hafta oralig‘ida yig‘ilgan ma’lumotlarni qayta ishlash va ma’lumotlar bazasini kengaytirib borish	– Amaliyotchi talaba hafta mobaynida olib borgan tadqiqotlar asosida to‘plagan ma’lumotlar bazasini kengaytiradi – Hafta mobaynida qilingan ishlarni amaliyot kundaligiga kiritib boradi – Kelayotgan haftada qo‘llanilishi kerak bo‘lgan metodlar kelishib oladi
	Shanba		
7	Dushanba	– Tadqiqot natijalarini qayta ishlash va ularni psixologik yoki sotsiologik jihatdan tavsiflash;	– To‘plangan birlamchi ma’lumotlarni amaliyotchi o‘z mutaxasisligi xususiyatidan kelib chiqib tavsiflaydi.
	Seshanba		
	Chorshanba	– Zamonaviy kompyuter texnikasidan unumli foydalanish;	– Amaliyotchilarni uslubshunoslar nazoratida mehnat sharoitida zamonaviy kompyuter texnikasidan unumli foydalanish samaradorligini tekshiradi.
	Payshanba		
	Juma	– Hafta oralig‘ida yig‘ilgan ma’lumotlarni qayta ishlash va	– Amaliyotchi talaba hafta mobaynida olib borgan tadqiqotlar asosida to‘plagan

<table>
<tr><th colspan="2">HAFTA KUNI</th><th>REJALAShTIRILGAN ISh</th><th>KUTILAYOTGAN NATIJALAR</th></tr>
<tr><td></td><td>Shanba</td><td>ma’lumotlar bazasini kengaytirib borish</td><td>ma’lumotlar bazasini kengaytiradi
– Hafta mobaynida qilingan ishlarni amaliyot kundaligiga kiritib boradi
– Kelayotgan haftada qo‘llanilishi kerak bo‘lgan metodlar kelishib oladi</td></tr>
<tr><td rowspan="6">8</td><td>Dushanba</td><td rowspan="2">– Statistik materiallar va ma’lumotlarni qayta ishlay olish;</td><td rowspan="2">– Talabalar tashkilot xususiyatidan kelib chiqib statistik materilallar va ma’lumotlarni qayta ishlash amaliyotini o‘rganishadi.</td></tr>
<tr><td>Seshanba</td></tr>
<tr><td>Chorshanba</td><td rowspan="2">– Psixologik va Sotsiologik tadqiqotlar natijalarini umumlashtirish
– Amaliyot o‘tayotgan tashkilotda tadqiqotlar natijalarini umumiy yig‘ilishda prezintatsiya qilish</td><td rowspan="2">– Talabalar biriktirilgan uslubshunoslar bilan Psixologik va Sotsiologik tadqiqotlar natijalarini umumlashtiradi
–
–</td></tr>
<tr><td>Payshanba</td></tr>
<tr><td>Juma</td><td colspan="2" rowspan="2">– malakaviy amaliyot o‘tash tartibi asosida hujjatlarni rasmiylashtirish
– Tashkilot tavsifnomasini olish
– Talabaning ishi bo‘yicha malakaviy amaliyot rahbarining xulosasi olish</td></tr>
<tr><td>Shanba</td></tr>
</table>

IShChI DASTURDA AMALIYOTChI TALABA TAShKILOT XUSUSIYATIDAN KELIB ChIQIB O‘TKAZGAN PSIXOLOGIK TADQIQOTLAR TO‘G‘RISDA

IZOH

TADQIQOT KO‘RINIShI	TADQIQOT YuZASIDAN TAFSILOT

MALAKAVIY AMALIYOT HISOBOTI VA YAKUNLARINI RASMIYLAShTIRISh:

1. Yozma hisobot (10-15 saxifada belgilangan tartib asosida) alohida ochilgan umumiy daftarda to'ldiriladi. Unda quyidagi jarayonlar o'z aksini topishi shart:

– Amaliyot rejasi;

– Tashkilot faoliyatiga oid me'yoriy huquqiy hujjatlar, sohani rivojlantirishga doir qarorlar tahlili

– Amaliyot o'tayotgan tashkilot haqida tafsilot;

– Ixtisoslik yo'nalishi bo'yicha tafsilot;

– Amaliyot davrida ko'p kuzatilgan kamchiliklar va ularni bartaraf qilishga oid fikrlar va takliflar;

– Umumiy xulosalar.

O’QUVChINI O’RGANISh ASOSIDA SINF RAHBARI QO’LLAYDIGAN PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK TADBIRLAR.

1. O’quvchi xulq-atvoridagi kamchiliklarni bartaraf etish uchun nimalar qilish kerak? .....

2. O’quvchilarda qanday xislatlar bor, ularni qanday qilib rivojlantirish va takomillashtirish lozim?

5.2. O’quvchi shaxsiga tuziladigan psixologik—pedagogik tavsifnomasining taxminiy sxemasi.

____ o’quvchisi
(ta’lim muassasasining to’liq nomi)
ga _______________________o’quv yili uchun tuzilgan

T A V S I F N O M A:

1. O’quvchi haqidaga umumiy ma’lumot (yoshi, sog’lig’i, "Bolalar" va "Kamolot" boshlang’ich tashkilotlariga mansubligi).

2. O’quvchining oilaviy tarbiya sharoitining tavsifnomasi (oiladagi madaniy — maishiy sharoit, oiladagi o’quvchiga munosabat, tarbiya haqida g’amxo’rlik).

3. O’quvchi a’zo bo’lgan sinf jamoasining tavsifnomasi (sinf faollari, jamoatchilik ishlariga va ijtimoiy — foydali mehnatga munosabati, davomat va intizom, jamoadagi shaxslararo munosabatlar, muhabbat va nafrat, do’stlik, o’rtoqlik, jamoaviylik, bolalar jamoasining anqanalari tizimi).

4. O’quvchining jamoa bilan munosabati (jamoa a’zosi bo’lish uchun ehtiyoj: jamoa fikri bilan hisoblashishi, uning sharafi uchun kurashishi, o’quvchining jamoadagi obro’si, boshqa kishilarni tushunishi va dilkashligi, jamoadagi salbiy ijtimoiy—psixologik ko’rinishlarga, ko’chirmachilikka, aytib turishlarga, hammaning bir-biriga kafilligiga, hasadchilarga nisbatan munosabati).

5. Shaxsning yo’nalishi. O’quvchining shaxsiy, ijtimoiy yo’nalishi: layoqati, qiziquvchanligi, uning ko’lami va kengligi, turrunligi va harakatchanligi, yanada chuqurroq bilishga oid qiziqishlari, maslak va qarashlari, axloq va farosat birligi, o’quvchilarning intilishi, niyagi, orzusi.

6. O’quvchilar uchun hos bo’lgan imkoniyatlarni baholash, o’z-o’ziga talabchanlik darajasi, o’qituvchi va o’rtoqlarining tanqidiy fikrlariga munosabati, o’quvchining o’z - o’zini tarbiyalashga bo’lgan intilishi va uning faoliyatining turli ko’rinishlarida yuzaga chiqishi.

7. O’quvchi faoliyatining turli ko’rinishlari. O’quvchining o’qishga munosabati, topshirilgan ishni muvaffaqiyatli bajarishi, qiziqish bilan o’qishi, o’qishni xohlamasligining motivlari, qanday baholar olishga qodirligi, o’zlashtirishi, intizomi, mehnat faoliyatiga munosabati, kasb turlari haqida tushunchasi, kasb tanlashga munosabati.

8. Bilishga oid faoliyatlarning tavsifnomasi: - zehni, kuzatuvchanligi, xotira xususiyatlari, xotira tiplari, diqqatini to’play olishi; ijodkorligi, yaratuvchanligi, fikrlar muvofiqligi, obrazi va mavhum tafakkurning o’sish darajasi, tafakkurning tizimliligi va tanqidiyligi, O’z fikrini bayon etishda dadilligi va izchilligi, fikrlash,

fikr yuritishi, xulosa chiqara olishi; xulosalarining mustaqilligi, og'zaki va yozma nutqda o'z fikrini bayon eta bilishi.

9. Emotsional - erkinlik sferasining xususiyatlari, O'quvchining emotsional tashvishlarining tashqi ko'rinishi, muvaffaqiyatsizlikda va chorasiz holatlarda emotsional chidamliligi, emotsional tashvishlarni pinhon tuta olishi va ularni o'zgartira biliish.

10. Qobiliyat. Qobiliyat turlari. O'quvchining ko'zga tashlangan qobiliyatlari (musiqaga, matematikaga, tashkilotchilikka va h.k.) va ularning tavsifnomasi.

11. Temperament. O'qishga ishtiyoq munosabatlarida ko'rinadigan xarakter xususiyatlari: faollik, intizomlilik va shunga taalluqli boshqa ko'rinishlar. Sinf va ta'lim muassasasiga nisbatan munosabatda ko'rinadigan xarakter xususiyatlari: o'z sinfi yoki ta'lim muassasasining muvaffaqiyati yoki muvaffaq munosabati, ta'lim muassasasi va sinf sharafi uchun, ta'lim muassasasi va sinfda o'tkazilgan tadbirlarga munosabati va h.k. O'z-o'ziga nisbatan munosabatida ko'rinadigan xarakter xususiyatlari: kamtarlik, axloqiy poklik, odamiylik, insonparvarlik, uyatchanlik, manmanlik va boshqalar.

12. Jamoa orqali tarbiyalash bo'yicha amaliyotchi — talaba nima ishlarni qildi?

13. Pedagogik xulosalar.

O'quvchilar bilan olib borilgan tarbiyaviy ishga pedagogik rahbarlik qilish imkoniyatlarini ko'rsatish. O'quvchini tarbiyalashning istiqbol yo'nalishlarini belgilash va nimalarga e'tiborni qaratish zaruriyati haqida tavsiyalar berish.

Sinf o'quvchilar jamoasini o'rganishning namunaviy dasturi

1. SINF TARKIBI.

1. Sinfning yosh jihatdan tarkibi.
2. O'quvchilarning bilish darajasi va kamoloti.
3. O'quvchilarning ish qobiliyati va o'zlashtirishi.
4. Sinfning jamoa qiyofasi (sinfda faol bormi?). Jamoat ishlariga qiziqishi. Jamoat topshirig'ining bajarilishi. O'quvchilarning g'oyaviy - siyosiy yo'nalishi, ongliligi.

2. SINFNING JIPSLIGI.

1. Ish manfaatlari birlashgan guruhlar yoki salbiy xarakterdagi guruhbozlik bormi? O'quvchilar bir-biriga nisbatan qanday munosabatda bo'ladilar? Ularning sinf ishiga munosabati qanday?
2. O'quvchilar o'quv yurtda va o'quv yurtdan tashqari joylarda vaqtlarini birga o'tkazishni yaxshi ko'radilarmi? Ular birgalikda ko'ng'il ochishni yoki birgalikda mehnat qilishni sevadilarmi?
3. Qizlar bilan o'g'il bolalar o'rtasida do'stlik bormi?
4. Bolalar o'z jamoasi a'zolarini himoya qiladilarmi?
5. Sinfdagi o'quvchilar bir-birlarining ayblarini yashirishadimi? Agar shunday bo'lsa, bu nimalarda ifodalanadi?
6. O'quvchilar o'z sinflari muvaffaqiyatidan yoki muvaffaqiyasizligidan tashvishlanadilarmi? O'z jamoalari uchun jon kuydirishadimi?
7. O'quv yurti bo'yicha tadbirlarini o'tkazishda ular birga bo'ladilarmi yoki tarqoq holda qatnashadilarmi?

3. SINFNING UYUShQOQLIGI.

1. O'quvchilar jamoa ishlarini bajarish uchun uyusha oladilarmi? Ular ishlarni o'zaro taqsimlab olib, uni unumli tarzda bajara oladilarmi?

2. O'quvchilar bir-birlarini chidam bilan va e'tibor bilan tinglay oladilarmi? (majlislar, tanaffuslar, turli xil ishlarni bajarishda).

3. Vakolatli shaxslarning topshiriqlariga ular bo'ysunadilarmi?

4. SINF JAMOATChILIK FIKRI.

1. O'quvchilar o'z o'rtoqlarining qanday hatti—harakatlarini maqullaydilar? qaysi hatti — harakatlarini qoralaydilar?

2. Ular o'rtoqlarining hatti-harakatlarini maqullaganliklarini va maqullamaganliklarini qanday va qay tarzda ifodalaydilar?

3. O'quvchilarning gaplari bilan qilayotgan ishlari orasida nomuvofiqlik bormi?

4. Sinfda tanqid va o'z - o'zini tanqid mavjudmi?

5. JAMOADA O'RTOQLARChA MUNOSABATLARNING XARAKTERI.

1. O'quvchilarni bir - birlarini nimalar bog'lab turadi: umumiy bir joyda yashash, partada birga o'tirish, qiziqishlari, umumiy ish.

2. O'quvchilar qayerda bir-birlari bilan do'stlashib yuradilar: faqat o'quv yurtida yoki o'quv yurtidan tashqarida hammi?

3. Ular o'z o'rtoqlariga e'tiborlimi? Ularga yordam berishga harakat qiladilarmi? Bu yordamlar nimalarda ifodalanadi?

4. O'quvchilar o'z o'rtoqlaridagi talabchanlik qiladilarmi? Ular o'z o'rtoqlaridag'i kamchiliklarini ko'ra biladilarmi?

5. Sinf to'polonchilariga, aqlochilariga, faollariga, o'zlashtirmayotganlarga qanday munosabatda bo'ladilar?

6. O'quvchilar jismoniy kamchiligi bo'lgan o'rtoqlariga to'g'ri munosabatda bo'lishadimi?

6. SINF FAOLLARI.

1. Faollar tarkibi.

2. Sinfning maxsus (saylab qo'yilgan) va amaldagi faollari, ya'ni sinfning rasmiy va norasmiy liderlari.

3. O'quvchilar jamoasida sinf faollarining izzat-obro'si bormi?

4. O'quvchilar sinf faollarining topshiriqlarini bajaradilarmi?

5. Faollar o'z sinfdosh o'rtoqlariga qanday munosabatda bo'ladilar?

6. Sinf faollari tarkibida doimiy bo'ladigan o'quvchilar bormi?

7. Sinf jamoasidai yetishib chiqqan o'quv yurti bo'yicha faollar sinf hayoti bilan qiziqishadimi, sinf jamoasiga yordam ko'rsatishadimi? Ular sinf jamoasidan ajralib qolishmaydimi? Ularni hurmat qilishadimi?

7. SINF JAMOASINING O'QUV YURTI JAMOASI BILAN ALOQASI.

1. O'quvchilar sinfda, boshqa sinflarda va o'quv yurtida qanday voqealar bo'layotganini bilishadimi?

2. Sinfda o'quv yurti hayotini yaxshilashga doir takliflar kiritiladimi, fikr - mulohazalar aytiladimi?

3. Sinf o'quv yurti bo'yicha topshiriqlarini (doimiy yoki vaqtinchalik

topshiriqlarni) bajaradimi?

4. Sinfdagi o'quvchilarning boshqa sinflar bilan aloqasi qanday? (otaliq qilishi, musobaqalashishi, birgalikda ishlab borishi).

5. Sinf o'quv yurti ishlarida qanday ishtirok etadi?

8. SINF JAMOASINI YANADA JIPSLAShTIRIShGA DOIR TADBIRLAR.

1. Sinf jamoasini jipslashtirish va tashkil etish maqsadida qanday pedagogik tadbirlar o'tkazish lozim?

2. Alohida o'quvchilarga pedagogik ta'sir, o'tkazish uchun sinf jamoasidan qanday foydalanmoq kerak?

5.4. Sinf o'quvchilar jamoasining psixologik-pedagogik tavsifnomasini tuzish uchun taxminiy sxema.

1. O'quv yurtining jamoa sifatidagi tavsifnomasi. Tarbiyaviylik, intizomlilik, davomat saviyasi. O'quv yurtining jamoatchilik bilan aloqasi. O'quv yurtining sinf va sinf jamoasiga ta'siri,

2. Sinf jamoasining tarkibi, faollari, jamoa e'tiboriga loyiq yetakchilar, sardorlar, o'quvchilarning qisqacha tavsifnomasi.

3. Sinf jamoasi o'qish faoliyatining tashkil etishning umumiy tavsifnomasi.

4. Sinf jamoasining jipsligi va uyushqoqligining tavsifnomasi.

5. Sinf jamoasining ijtimoiy foydali mehnatdagi ishtiroki.

6. Sinfdagi intizom ahvoli, o'quvchilar qoidasiga, axloq va etik me'yorlarga amal qilish darajasi. Axloq malakasi va ko'nikmalarining shakllanganligi.

7. O'quvchilarning talablari va ijtimoiy ahamiyatga molik maqsadlari.

8. Sinfda jamoatchilik fikri va o'rtoqlarga munosabatning xarakteri.

9. Ayrim o'quvchilarning jamoa a'zosi sifatidagi tavsifnomasi. O'quvchi ijtimoiy mavqeining tahlili (jamoatchi, sportchi, badiiy havaskorlik to'garagida ishtirok etishi va h.k.)

10. Ijtimoiy muhitning, ota-onalar va jamoatchilikning sinf jamoasini shakllanishiga, jipslashuviga ta'siri.

11. O'quvchilarning ijtimoiy faolligini oshirish va ular xarakteridagi jamoaviylik xususiyatlarini tarkib toptirish maqsadida amaliyotchi - talabalar sinfda qanday ishlarni amalga oshiradilar.

12. Sinf jamoasi bilan olib boriladigan tarbiyaviy ish mazmuni, uni tashkil etish va u haqdagi takliflarni o'qituvchi, ota-onalar, o'qituvchilarning jamoatchilik tashkilotlari tomonidan hal etilishi.

4§. Pedagogik amaliyot davridagi o'quv - tarbiyaviy ishlarni rejalashtirish.

O'quvchilarni o'rganish bo'yicha muvaffaqiyatli ish talaba tomonidan amaliyot davomida mo'ljallangan o'quv-tarbiyaviy ishni rejalashtirishning asosi hisoblanadi.

Har bir talaba 3-4 kurslarda o'quv yurtiga borgan dastlabki haftada o'qituvchilarning darslarini rejalashtirishini o'rganadi, o'ziga biriktirib qo'yiladigan sinf rahbarining, "Bolalar" va "Kamolot" boshlang'ich tashkilotining tarbiyaviy ish rejasi bilan tanishib chiqadi, aniq ta'limiy- tarbiyaviy vazifalarni hal qilishda bu rejalar qanday yordam berishini anglab oladi.

Sinf rahbarining rejasini o'rganish hamda tahlil qilish amaliyotchiga sinf va

ayrim o’quvchilarning xususiyatlarini bilib olish, bo’lajak davr uchun mo’ljallangan tarbiyaviy vazifalar, sinf rahbarining mazkur o’quvchilar jamoasi bilan ishlashining asosiy usuli va shakllari bilan tanishishda yordam beradi.

Ishni amaliyotning butun davriga rejalashtirish bilan bir qatorda haftalik, oylik ish rejasi tuzib olish ham foydadan xoli emas.

Amaliyotning ikkinchi haftalasi oxiriga kelib, har bir talaba butun amaliyot davriga mo’ljallangan o’zining individual ish rejasini tuzib chiqadi. Bundan tashqari, talaba amaliyot davomida muntazam tarzda o’z darsi va fani bo’yicha ayrim sinfdan tashqari ish turlarini rejalashtirib boradi. Shuningdek, tarbiyaviy tadbirlar rejasini mustaqil ishlab chiqadi, kundalik tarbiyaviy ishni rejalashtiradi.

Talabalarning individual ish rejasi pedagogik amaliyot rejasiga asoslangan bo’lishi va o’quv-tarbiyaviy ishlarning barcha yo’nalishlarini qamrab olishi kerak. Bular:

A) o’quvchilar shaxsi va jamoasini o’rganish;

B) o’quvchilar bilan o’quv - tarbiyaviy tadbirlarni rejalashtirish, tashkil ztish shakllarini belgilash va o’tkazish;

D) ota-onalar bilan ishlash;

E) uslubiy ishlarda ishtirok etish;

F) tarbiyasi og’ir va o’zlashtirishi past bo’lgan bolalar bilan yakkama—yakka ishlash;

G) maktab ijtimoiy va jamoatchilik tashkilotlari bilan hamkorlikni amalga oshirish;

H) o’zbek xalqining milliy merosi, tarixi, qadriyatlari, udumlari, urf-odatlarini keng targ’ib qilish;

3) milliy merosimizni teran o’rganish va uning yutuqlarini tarbiyaviy ish jarayonida qo’llash.

Talabalar bitiruv kursida sinf rahbarining kelgusi chorakka mo’ljallangan tarbiyaviy rejasini tuzishda ishtirok etadilar, yarim yillik ish rejasini belgilashda sinf faollariga yordam beradilar, o’z kundalik ishlarini rejalashtiradilar. Amaliyotchi o’zining qiladigan ishlarini kundalik daftariga qayd etib boradi. Kundalikda uning pedagogik amaliyot davridagi barcha ishlari o’z ifodasini topishi kerak.

Pedagogik amaliyot jarayonida kasbiy mahoratni oshirishga doir malakalar

Malaka - shaxsning ma`lum kasbga yaroqliligi, tayyorgarlik darajasi, shu kasbda ishlay olishi uchun zarur bilim, ko’nikmalar yig’indisi. Kasbiy axborotlarning tez ko’payib borayotgani ilgari o’zlashtirilgan malakaning etishmasligini ketirib chiqaradi. Bu etishmaslik qayta tayyorlash va malaka oshirish orqali to’ldiriladi. Bu jarayon uzluksiz davom etgandagina malaka ortib borishi orqali kasbiy faoliyatni hozirgi talablar darajasida davom ettirish imkoniyati hosil bo’ladi. Quyida biz malaka turlari va ularning qisqacha xususiyatlari haqida fikr yuritamiz.

Pedagogik malaka. Pedagogik faoliyatni amalga oshiruvchi malaka pedagogik malakaga kiradi. Pedagogik faoliyat haqidagi tasavvurlar innovatsion jarayonlar natijasida doimo o’zgarib, oydinlashib boradi. Shunga ko’ra pedagogik

malakalar tarkibi ham aniqlanadi. Tizimli yondashuv klassik hisoblanadi va gnostik, konstruktiv, tashkiliy va kommunikativ kabi malakalar guruhiga yo'naltiradi. Keyingi yillarda pedagogik faoliyatga pedagogik tashxis, ilmiy muammo tadqiqoti ham qo'shildi, natijada malaka tarkibining kengayishi kuzatiladi. Quyida guruhlar bo'yicha pedagogik malakaning nomlari ketiriladi.

Didaktik malakalar.

Gnostik malakalar guruhi:

- o'quvchilarning o'quv imkoniyatlarini pedagogik vositalar yordamida o'rganish malakasi, bolalarning yozma, amaliy ishlari va og'zaki javoblarini tahlil qilish, ularning o'rgatilganlik, rivojlanganlik va tarbiya darajalari, turli o'quv fanlarga, darslarda turli topshiriqlar turlariga, umuman o'qishga munosabati darajalari, alohida o'quvchilar va sinfning o'quv-tarbiyaviy jarayonda iroda, refleksiya, o'zini baholash ko'rinishlari darajalarini aniqlash;

shaxsiy pedagogik qobiliyatlarni o'rganish malakasi (diagnostik (tashxis) testlaridan foydalanish, shaxsiy pedagogik faoliyatning ijobiy va salbiy tomonlarini aniqlash, o'zida kommunikativ va tashkilotchilik ko'nikmalarini topishga alohida e'tibor qaratish, o'zi baho bera olish);

darsni tahlil qila olish malakasi (o'zini va o'z hamkasblari darslarini tahlil qilish, tahlilning har xil turlaridan foydalanish);

o'quv jarayonida o'z harakatlarini tushuntirib berish malakasi.

Loiihalash malakasi guruhi.

- kelgusi faoliyat maqsadini aniqlash va shakllantirish malakasi

a) darsga nisbatan (tarbiya va rivojlantirish maqsadi);

b) darsning alohida bosqichlari va aspektlariga nisbatan (o'quv vazifalari, mustaqil ishlar va amaliy ishlar maqsadi va hokazo).

- yangi o'quv materialining mantig'i va ketma-ketligini aniqlash malakasi;

- o'quvchilarni darsda mustaqil o'quv-bilim faoliyatiga kiritish uchun savollarning mavjud variantlarini o'ylab chiqish malakasi;

- darsda avvaldan nazorat mikrobosqichlarini ko'rib chiqish malakasi;

- darsning metodik tuzilishini, bir dars uchun uning turli variantini o'ylab chiqish malakasi;

- darsda amalga oshishi mumkin bo'lgan pedagogik topshiriqlar, shuningdek, unga mos o'quv topshiriqlarini aniqlash malakasi;

- yangi materialni tushuntirishda turli yondashuvlarni qo'llashga avvaldan tayyorlanish malakasi.

Konstruktiv malakalar guruhi:

- tayyor o'quv ma'lumotini tanlash malakasi (matn, rasmlar, sxemalar, jadvallar, savollar, o'quv materialiga topshiriqlar);

- o'quv ma'lumotining o'z variantlarini yaratish malakasi;

- ko'rgazmali va didaktik qo'llanmalarni yaratish, ishlab chiqish malakasi;

- dars ishlanmasini ishlab chiqish malakasi;

-nazorat matnini ishlab chiqish malakasi (savollar, topshiriqlar, masalalar, misollar, mashqlar, testlar);

- tayanch ishlanmalarni tuzish malakasi (o'zi va o'quvchilar uchun).

Tashkilotchilik malakasi guruhi:

o'quvchilarga tartib-intizom talablarini ko'rsatmish malakasi;

- o'quvchilarga kegusi ishlar maqsadini ko'rsatish, maqsadli yo'nalish yaratish, o'quv vazifalarini qo'shish malakasi;
- o'quvchilar diqqatini taqminlash malakasi;
- o'quvchilarning mnemonik faoliyati usullarini tanlash va qo'llash malakasi;
- darsda o'quvchilarning guruh bo'lib ishlashini tashkil qilish malakasi;
- darsda didaktik bahs tashkil etish malakasi;
- darsda didaktik o'yin tashkil etish va o'tkazish malakasi;
- o'quvchilarga amaliy topshiriqlar bilan bog'liq ko'rsatmalar berish malakasi;
- o'quvchilarni savollar, to'ldirishlar, tuzatishlar, tanbehlar berishga rag'batlantirish malakasi;
- o'quvchilar orasida topshiriqlarni bo'lib berish malakasi;
- topshiriqlarni bajarish uchun bolalarni guruhlarga biriktirish malakasi;
- o'quvchilar bilan birga ish rejasini tuzish malakasi;
- o'quv fani bo'yicha sayohat tashkil qilish malakasi.

Kommunikativ malakalar guruhi:

ma'lumot haqida xabar berish malakasi;

o'quvchi javobini eshitish malakasi;

ziddiyatlarning oldini olish malakasi;

bolalar o'rtasida o'zaro munosabatni o'rnatish malakasi;

muvaffaqiyatli vaziyatni yaratish malakasi;

o'quvchilarning javoblaridagi xatolarga munosabat bildirish malakasi.

Tadqiqiy malakalar guruhi:

- maktab amaliyoti ilmiy muammolarini aniqlash va ularni taqriflash;
- ilmiy ma'lumot olish vositalarini tanlash yoki ishlab chiqish;
- so'rovnoma o'tkazish muhimligiga qarab farqlash;

pedagogik tadqiqot o'tkazish metodikasini ishlab chiqish va tadqiqot o'tkazish;

ilmiy adabiyot bilan ishlash (tahlil qilish, muhim ilmiy ma'lumotni topish, tezis, ishlanma, referat yozish, kartoteka, bibliografik ro'yxat tuzish);

ilmiy tadqiqotlarni muhokama qilish (savollar qo'yish, shaxsiy fikrni ayta olish, tanqidiy fikrlarni ayta olish va konstruktiv takliflar berish).

6-§. Tarbiyaviy jarayonni tashkil etishga doir malakalar.

Tarbiyaviy ish malakasi. Gnostik, konstruktiv va kommunikativ malakalar guruhi o'quv holatlarida mo'ljal olish, undan o'z ishi uchun muhim bo'lganlarini tanlash, o'quvchilarni kuzatish, ularning ichki holatini tushunish, tarbiyalanganlik darajasini aniqlash maqsadida dominantning

mavjudligini va xarakterini aniqlash, o'zining jismoniy va psixik ahvolini anglash va nazorat qilish, o'z axloqini tartibga solish.

Tarbiyaviy tashkilotchilik malakasi guruhi. Ish topshirish malakasi, topshiriqlarni bajarish bo'yicha nazoratni amalga oshirish, faoliyat natijalarini

baholash, unga o'zgartirishlar kirixish. Sinfdan tashqari tadbirlarni tashkil qilish tizimini hisobga olib, quyidagi malakalar ajratib ko'rsatiladi: o'quvchilarning qiziqishlari va qobiliyatlari tizimini aniqlash; sinfdan tashqari ishlarni rejalashtirish; pedagogik holatlar xarakteriga bog'liq bo'lgan tarbiyaviy xarakterning asosiy maqsadlarini aniqlash; joriy pedagogik vazifalarni ajratib ko'rsatish, pedagogik holatlarni o'rganish va o'zgartirish, pedagogik vazifalarni aniqlashtirish, pedagogik maqsad va vazifalarni pedagogik holatlarning o'zgarishiga ko'ra qayta qurish; pedagogik vazifalarni hal qilishning uzoq va yaqin natijalarini oldindan ko'ra bilish; sinfdan tashqari ishlarning mazmuniy elementlarining optimal tizimini tanlash malakalari.

Individuallik va shaxsning o'z-o'zini rivojlantirishi uchun topshiriqlar:

1. Psixologik rivojlantirish uchun:

"Matematik" ertak to'qing, undan darsda yoki darsdan tashqari ishlarda foydalaning. Uni qo'llash o'quv faoliyati va uning natijalarida aks etadimi?

Inshoning asl mavzusini tanlang, u o'quvchilarda fantaziya, ijodiy tasavvur uyg'otsin.

Noan'anaviy darsni ishlab chiqing. YAngi materialning (o'quv fani, mavzu xohishga ko'ra) asl tayanch chizmasini o'ylang.

Muammoli savol, muammoli topshiriq yoki vazifani yaratish uchun mumkin bo'lgan ziddiyatlarni aniqlang (o'quv materialining aniq mavzusi materialida). O'quvchilar bilan sinfdan tashqari joylarda o'tkazadigan darslar senariysini o'ylab chiqing.

Ajoyib didaktik o'yinni o'ylab chiqing. Nutq uslubidagi farqlarni aniqlash uchun pedagogik vaziyatga doir mituativ o'yinlarni ishlab chiqing. Ajoyib ko'rgazmali qo'llanma tayyorlang. Darsingiz uchun pedagogik shior o'ylab toping.

Shaxsiy ta'lim texnologiyasi g'oyasini ishlab chiqing.

Pedagogik hikoya tuzing (o'qituvchi hayotidan, maktab hayotidagi voqealar, darsdagi hodisalar va hokazo).

Matndagi topshiriqlarni bajarishda boshlang'ich sinf o'quvchilari ko'pincha topshiriq shartini diqqat bilan o'qimaganligi bois, xatolarga yo'l qo'yadi. Diqqatni oshirish maqsadida tajribali o'qituvchilar noreal, noto'g'ri savollar berilgan topshiriqlardan foydalanadilar. Shunday topshiriqni tuzing.

Sinf doskasini bezash qoidalarni tuzing. Dars ishlanmasini ishlab chiqishda o'quvchilarga murojaat qiladigan bir savolning turli xil ko'rinishlarini yozing.

2. Pedagogik refleksiyani rivojlantirish uchun: pedagogik amaliyot davrida kundalikda o'zingizni tanqid qiladigan holatlarni belgilang.

Darsning fragmentini kuzating va o'qituvchi pedagogik refleksiyani amalga oshirdimi yoki yo'qmi, aniqlang. Siz buni qanday aniqladingiz? Darsda refleksiya talab qiladigan paytlar bo'ladimi?

Dars o'tkazing va uni tahlil qiling. Dars paytida o'z diqqatingizni teng bo'la oldingizmi? Isbotlang.

Dars o'tkazing va uni tahlil qiling. Dars davomida o'z malakangizni boshqara oldingizmi? Eslang, qanday vaziyatda siz yuz ifodangizni ataylab o'zgartiridingiz?

Pedagogik refleksning aniq ko'rinishlarini ayting:
a) darslarning birida;
b) tarbiyaviy tadbirlarning birida;
v) o'quvchilarning ota-onalari bilan suhbatda;
g) o'z sinfingiz o'qituvchisi bilan suhbatda;
d) universitet o'qituvchisi bilan suhbatda;
e) maktab amaliyoti davrida guruhdagi o'rtoqlari bilan muloqotda.

3. Emotsional doirani rivojlantirish uchun: dars o'tkazish oldida qo'rquvni engishning qaysi usullaridan foydalandingiz? Kundaligingizga ushbu usul nimasi bilan foyda berganini yozing.

Dars o'tgach, qanday emotsional holatni sezganingizni ayting. O'z darsingizda:
a) o'zingizda yuqori kayfiyatni uyg'oting;
b) xafalikni ifoda etishni o'rganing. Natijalarni kundalikka yozing. Bolalar bilan muloqot sizga zavq bag'ishlashini namoyish eting.

Vaziyatlar va natijani tasvirlang.

O'quvchilarga darsdan avval va keyin kayfiyati qanday ekanligini ranglarda ko'rsatishni taklif qiling (rang diagnostikasini o'tkazing).

Yumoristik jurnallar, matnlar tanlang va kerakli vaziyatlarda ulardan foydalaning. Bolalarning munosabatini yozing.

OTM yoki maktab o'qituvchisi tomonidan talabaning pedagogik faoliyati tavsifnomasi

Talabaning
F.I.Sh.
____

Ta'lim muassasi (maktab, AL va KHK) sinf, guruh____________________

Malaka darajalari____

Gnostik
____

Loyihaviy____

Konstruktiv
____

Tashkilotchilik

Kommunikativ
____

O'z-o'zini rivojlantirish natijalari:

• pedagogik fikrlash (qanday xususiyatlar namoyon bo'lganini aniq ko'rsating) ____

• pedagogik refleksiya____

• pedagogik faoliyatning motivatsiyasi (aniq maqsad va istaklar ko'rsatiladi) ____

• emotsional doirasi ____

mamlakatimiz va chet ellardagi ijtimoiy—- siyosiy voqealarga munosabati, mehnatga o'z xohishi bilan intilishi, "Kamalak" va "Kamolot" boshlang'ich

tashkilotlarining topshirig’ini astoydil bajarishi, maktabda, ishlab chiqarish, qishloq xo’jaligi va boshqa sohadagi mehnat faoliyatlarida faol qatnashishi,

2. O’quvchilarning axloqiy-tarbiyaviy xususiyatlari: shunday sifatli darajalar aniqlanadiki, bularga Vatanga, o’zbek halqiga, uning qadriyatlariga sadoqat, farzandlik burchi, ijtimoiy mulkka g’amxo’rligi, intizomsizlikka murosasizligi kabilar kiradi.

3. O’qishga munosabati yaxshi o’qishga intilishi, o’qituvchining talablari va maslahatlarini bajarishga intilishi, o’qishning shaxsiy va jamiyatdagi o’rnini anglab olishi.

4. Madaniy ongi (bilim darajasi) o’quvchining bilimdonligi, uning madaniy qiziqish kengligi.

5. Qiziqish va mayli (layoqati)-bir o’quv faniga va darsdan tashqari mashg’ulotlarga qiziqishi, yukori sinflarda esa o’zi hohlagan kasbga mayli, layoqati.

6. O’quv materialidagi asosiy mazmun (mohiyati)ni ajrata bilishi, o’quvchi asosiy fikrini ajratishi va uni bayon qilishga intilishi, shu fikrlarni ulgumlashtirishi va xulosalashi.

7. O’quv ishini rejalashtira bilishi, insho, laboratoriya ishi, mehnat faoliyatining rejasini tuza bilish malakasining bo’lishi.

8. Sinfning yozish va yozish tezligi. Sinf bilan birga yozishga ulgurishi, bir daqiqada 120 dan ortiq so’zni o’qishi (V-VI sinflarda).

9. O’z-o’zini nazorat qilishi - o’qigan mavzusini mustaqil ravishda asosiy fikrlarni ayta berish orqali tekshirishi, darslikdagi topshiriqlar ustida ishlashi, matn bo’yicha savollar tuzishi.

Talabaning pedagogik amaliyot davridagi ish rejasining asosiy yo’nalishlari va mazmuni.

№	Rejalashtirilgan ishning asosiy yo’nalishlari	O’tkaziladigan tadbirning taxminiy mazmuni	Tadbirning o’tkaziladigan vaqti
1	O’quv yurti o’qituv-chilar jamoasi, o’quv-tarbiyaviy ishlarni rejalash-tirish va tashkil etish bilan tanishtirish.	1. Pedagogik amaliyotga chiqish munosabati bilan tashkil etilgan uslubiy konferensiyada ishtirok etish, zarur bo’lgan uslubiy top-shiriqlarni olish. Biriktirilgan o’quv yurti, uslubshunoslar, amaliyot hujjatlarini yuritish tartibi bilan tanishish.	Amaliyotning boshlanish arafasida

		2.O’quv yurti direktori, o’rin-bosarlari, "Bolalar", “Kamalak” va "Kamolot" boshlang’ich tashkiloti yetakchilari bilan uchrashish va tanishish.	Amaliyotning dastlabki kunida
		3. Qaysi sinflarga dars berish taqsimotida ishtirok etish, dars jadval, fan o’qituvchilari bilan tanishish, sinf rahbari sifatida ishlaydigan sinfni aniqlash.	Amaliyotning dastlabki 3 kunida
		4. Dars beradigan fan o’qituvchilari, sinf rahbarlari bilan tanishish. Sinf rahbari bilan suhbatlashish, sinf to’g’risidagi dastlabki ma’lumotlarni olish.	Amaliyotning dastlabki 4 kunida
		5. Biriktirilgan sinfdagi darslarda qatnashish va ularni tahlil qilish, o’qituvchilarning dars berish, vaqtdan unumli foydalanish tajribalarini o’rganish.	Amaliyotning dastlabki 5 kunida
		6. Fan o’qituvchilarining tajribasini o’rganish, o’qituvchilik, sinf rahbarlik faoliyatiga "kirib" borish, kasbiy ko’nikma va malakalarni shakllantirish maqsadida sinflarda tashkil etilayotgan darslarni, tarbiyaviy ishlarni xolisona tahlil qilishga o’rganish.	Amaliyotning dastlabki 6 kunida
		7. Uslubshunoslar bilan birgalikda fan o’qituvchilari tomonidan tashkil etilgan ochiq darslarda ishtirok etish va ularning muhokamasida qatnashish.	Amaliyotning dastlabki ikkinchi haftasida
		8. Fan o’qituvchilarining o’quv ish rejalari bilan tanishish va o’z sinfiga oid qismlaridan ko’chirmalar tayyorlash. Ish rejasini fan bo’yicha uslubshunosga tasdiqlatish.	Amaliyotning 2 haftasi davomida
		9. Sinf faollari bilan tanishish, ular bilan suhbatlashish.	Amaliyotning dastlabki kunlarida
		10. Sinf rahbarining tarbiyaviy ishlar rejasi va sinf qaydnomasi	Amaliyotning dastlabki

		(jurnali) bilan tanishish.	kunlarida
		11 .Sinf rahbarining tarbiyaviy ishlar rejasidan kuchirma tayerlash, uz mutaxassisligi bo'yicha o'tkazilishi kerak bo'lgan mavzularni rejaga kiritishni sinf rahbari, tarbiyaviy ishlar bo'yicha direktor o'rinbosari, pedagogika kafedrasidan belgilangan uslubshunos bilan keishib olish va tasdiqlatish.	Amaliyotning dastlabki 2 haftasining oxirida
		12. Sinfdan va maktabdan tashqari olib boriladigan o'quv tarbiyaviy ishlarni kuzatish, hisobga olish va nazorat qilish.	Doimiy
		13. O'quvchilarni dars va tarbiyaviy ishlarni tashkil etish jarayonida kuzatib borish, ularning faoliyatiga baho berish va qayd qilish.	Doimiy
		14. O'quv yurti va o'quvchilar hujjatlarini o'rganish, ularni yuritish, saqlash qoidalarini qayd qilish.	Amaliyotning dastlabki 3 haftasida
		15. O'quv yurti "Bolalar" va "Kamolot" tashkilotlarining ish rejalari bilan tanishish, o'zi ishtirok etadigan tadbirlarni belgilab qo'yish.	Amaliyotning dastlabki haftasida
		16. Psixologik-pedagogik jihatdan o'rganish uchun tanlangan o'quvchi bilan chuqurroq tanishish, uni doimiy kuzatib borish.	Amaliyotning dastlabki kunlarida va amaliyot davomida.
		17. Sinf rahbari bilan biriktirilgan sinfida olib borilayotgan tarbiyaviy ishlarni rejalashtirish, tashkil etish uslublari to'g'risida suhbatlashish. Tarbiyaviy tadbirlarni tayyorlash va o'tkazish to'g'risida aniq maslahatlar olish.	Amaliyotning dastlabki haftasida
		18. Pedagogik amaliyot davrida o'tkaziladigan darslar, tarbiyaviy tadbirlar jadvalini tuzish va ularni uslubshunoslarga tasdiqlantirish.	Amaliyotning dastlabki haftasida

		19. Pedagogik amaliyotga doir ilmiy-uslubiy adabiyotlar, qo'llanmalar, tavsiyalar bilan muntazam tanishib borish va zarur bo'lgan ma'lumotlarni kundalik daftarga qayd qilish.	Amaliyot davomida
		20. O'quv yurtning, sinf rahbarining o'quv yurti hududida olib boriladigan tarbiyaviy tadbirlar rejasi bilan tanishish.	Amaliyotning dastlabki haftasida
		21. Biriktirilgan sinf o'quvchilarining o'zlashtirishini va tartib intizomini nazorat qilish va hisobga olish.	Doimiy
		22. O'z mutaxassisligi bo'yicha fan o'qituvchilaridan, uslubshunoslaridan, shuningdek, pedagogika va psixologiya kafedrasi o'qituvchilarndan dars va tarbiyaviy tadbirlarning samaradorligini, ta'sir darajasini oshirish xususida muntazam maslahatlar olib borish.	Doimiy
		23. Pedagogik amaliyot xujjatlarini o'z vaqtida talablar darajasida to'ldirib borish va uslubshunoslarga tasdiqlatish.	Doimiy
		24. Tajriba almashish maqsadida boshqa o'quv yurtlarda faoliyat ko'rsatayotgan o'z kursdoshlarining o'tkazilayotgan darslariga va tarbiyaviy tadbirlariga qatnashish va fikr almashish.	Belgilangan kunda
		25. Pedagogik amaliyotni o'tishning individual rejasini tuzish va uslubshunoslarga tasdiqlatish.	Amaliyotning 1 haftasida
		26. O'tkazilishi kerak bo'lgan sinov darslari va tarbiyaviy tadbirlarining mavzularini aniqlash va uslubshunoslarga tasdiqlatish.	Amaliyotning 1 haftasi oxirida
		27. Uslubshunoslar, fan	Amaliyot

		o'qituvchilari, sinf rahbarlaridan muntazam ravishda maslahatlar olish, qilayotgan ishlari to'g'risida ularga hisobotlar berish.	davomida
		28. Amaliyotchi talabalarning darslarini kuzatish, tahlil qilishda ishtirok etish, do'stlarcha xolisona maslahatlar berish.	Amaliyot davomida
		29. Mustaqil dars o'tish uchun tayyorgarlik ko'rish, didaktik materiallar yig'ish, mavzuga oid ko'rgazmali qurollar tayyorlash, uslubiy maslahatlar olish.	Belgilangan kunlarda
		30. Mustaqil tarbiyaviy tadbir o'tkazish uchun tayyorgarlik ko'rish, kerakli materiallarni, adabiyotlarni yig'ish, tadbir senariysini yozish, uslubiy ko'rsatma va maslahatlar olish, mehmonlarni taklif qilish.	Belgilangan kunlarda
		31. O'quv yurti ma'muriyati tomonidan tashkil etilayotgan o'quv-tarbiyaviy tadbirlarda ishtirok etish.	Amaliyot davomida
		32. Amaliyot rahbariyati, uslubshunoslar, o'quv yurti ma'muriyati tomonidan talabalarning bajarilayotgan o'quv-tarbiyaviy ishlarining saviyasini oshirishga, mazmunan boyitishga, uslubiy yordam ko'rsatishga karatilgan tadbirlarda ishtirok etish va u erda bildirilgan fikrlarni muntazam qayd qilib borish.	Amaliyot davomida
		33. Dars va tarbiyaviy tadbirlar o'tkaziladigan joylarni, jihozlarni, o'quv dastgohlarini tayyorlik holatini baholash. Mashg'ulotlarni gigienik talablarga javob beradigan xonalarda o'tishini tashkil qilish.	Amaliyot davomida

II	Sinf rahbari sifatida o'quvchilar bilan tarbiyaviy ishlarni olib borish.	1. Sinf o'quvchilari mustaqil olib boradigan tarbiyaviy ishlarga pedagogik rahbarlik qilish:	Amaliyot davomida
		- o'z-o'ziga xizmat ko'rsatish ishlarini tashkil etish (sinfni va o'quv yurtini ozoda saqlash, ichki tartib qoidaga rioya qilish, gulxonalardagi va sinf xonalardagi gullarga qarash...);	
		- o'quvchilarning ijtimoiy foydali mehnat faoliyatiga jalb qilish (o'quv yurti jihozlarini tayyorlash va taqmirlash, qog'oz, temir-tersak yig'ish, o'quv yurti xududini obodonlashtirish, halq hasharlarida, shanbalik va yakshanbaliklarda ishtirok	Amaliyot davomida
		- o'quv yurti binosida va sinf xonasida navbatchilik qilishni yo'lga qo'yish;	Belgilangan kunlarda
		-"Bolalar" va "Kamolot" a'zolarining yig'ilishini tashkil qilishda ishtirok etish;	Belgilangan kunda
		- "Bolalar" va "Kamolot" tashkilotlarining faoliyatida ishtirok etish.	Amaliyot davomida
		2. O'zbek xalqining shon-shuhrati mehnat jasorati joylarini va me'morchilik obidalarini ziyorat qilish.	Belgilangan kunda
		3. Turli mavzularga oid tarbiyaviy tadbirlarni (kechalar, uchrashuvlar, munozaralar, mushoiralar, suhbatlar) tayyorlash va o'tkazish.	Amaliyot davomida
		4. Respublikamiz hududida amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar va ularning ahamiyati to'g'risida "Davra stoli" suhbatini tashkil qilish.	Belgilangan kunlarda
		5. O'quvchilarni chuqurroq bilish, ularning layoqatini, u yoki bu kasbga qiziqishini o'rganish maqsadida kuzatish va anketa	Amaliyot davomida

		so'rovini o'tkazish, so'roq anketalarini tahlil qilish, olingan natijalar asosida o'quvchilarga maslahatlar berish, zarur bo'lgan hollarda ularning kegusi rejalariga o'zgartirishlar kiritish.	
		6. Tarbiyaviy tadbirlarni o'tkazishda o'quvchilar jamoasiga tayanish, ularning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish. Ommaviy, guruhiy va yakkama-yakka ish shakllarini chambarchas bog'lab olib borish.	Amaliyot davomida
		7. O'quvchilar, o'qituvchilar jamoasida, ota-onalar orasida pedagogik bilimlarni targ'ib qilish	Amaliyot davomida
		8. "Pedagogik hamkorlik"ka keng yo'l ochish va uning g'oyalarini targ'ib qilish	Amaliyot davomida
III	Sinfdan tashqari olib boriladigan ishlar	1. Sinfdan tashqari olib boriladigan ta'limiy-tarbiyaviy ishlarda ishtirok etish.	Amaliyot davomida
		2. O'quv yurtida va o'quv yurtdan tashqari tarbiya muassasalarida faoliyat ko'rsatayotgan fan to'garaklari, klublari va tadqiqodxonalarda ishtirok etayotgan o'quvchilarning ishlari bilan tanishish va ularga ko'mak berish.	Amaliyot davomida
		3. Mustaqil ravishda sinfdan tashqari ta'limiy-tarbiyaviy tadbir (kecha, munozara, mushoira, uchrashuv, sayohat...) senariylarini tayyorlash va o'tkazish.	Amaliyot davomida
		4. Sinfda past o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan maxsus jadval asosida yakkama-yakka tartibda ishlash	Belgilangan kunlarda
		5. Tarbiyasi qiyin bo'lgan o'quvchilar bilan yakkama-yakka ishlash, ularning tartib-intizomini, o'zlashtirishini alohida nazorat qilib hisobga olish.	Belgilangan kunlarda

		6. Fan xonasini jihozlash ishida ishtirok etish.	Doimiy
		7. O'quvchilar bilan birgalikda otaliq tashkilotlariga borish, ularga yordam ko'rsatish.	Amaliyot davomida
		8. O'quv yurti hududida obodonlashtirish, ko'kalamzorlashtirish ishlarida o'quvchilarning faol ishtirok etishlarini taqminlash.	Belgilangan kunlarda
IV	Ota-onalar bilan ishlash.	1. O'quvchilarning ota-onasi, oilaviy ahvoli, yashash sharoitlari bilan yaqindan tanishish maqsadida ularning uylariga borish.	Amaliyot davomida
		2. Ota-onalarga bolalarni to'g'ri tarbiyalash borasida uslubiy yordam ko'rsatish, ota-onalar uchun tavsiyalar tayyorlashda qatnashish.	Amaliyot davomida
		3. Milliy tarbiyaning dolzarb muammolariga bag'ishlangan mavzularda ota-onalar uchun suhbat va ma'ruzalar uyushtirish.	Amaliyot davomida
		4. Sinfda o'tkaziladigan tarbiyaviy tadbirlarda ota-onalar ishtirokini taqminlash va ularning ko'magiga suyanish.	Amaliyot davomida
		5. Sinf ota-onalar qo'mitasi ishida ishtirok etish.	Amaliyot davomida
		b. Sinf ota-onalar yig'ilishini tayyorlash va o'tkazishda faol qatnashish. Muhokama qilinayotgan masala bo'yicha o'z fikrini bayon qilish, ota-onalarni qiziqtirgan savollariga javob berish.	Belgilangan kunda
V	Uslubiy va tadqiqot ishlarida qatnashish.	1. Sinf rahbarlarining uslubiy seminarlarida ishtirok etish va ma'ruza qilish.	Belgilangan kunda
		2. Fan o'qituvchilari uslubiy kengashlarining ishida faol ishtirok etiyat va ma'ruza bilan chiqish.	Belgilangan kunda

		3. Pedagogika va psixologiya kafedrasi uslubshunoslari tomonidan tashkil etilgan ilmiy-uslubiy seminar ishida ishtirok etish va tanlangan mavzu bo’yicha ma’ruza tayyorlash.	Belgilangan kunda
		4. Fan o’qituvchilari, sinf rahbarlarining ilg’or pedagogik tajribalarini o’rganish, tahlil qilish va o’z faoliyatiga joriy qilish uslublari ustida ishlash.	Amaliyot davomida
		5. Tanlangan kurs va diplom ishlari mavzusiga oid materiallarni to’plash, gipotezalarni amalda sinab ko’rish.	Amaliyot davomida

Amaliyotchi — talabaning haftalik ish rejasining taxminiy JADVALI

REJA	DUShANBA	SEShANBA	ChORShANBA
Maktab rahbarlari va o’quvchilar bilan tanishish.	Maktab direktor o’rinbosarlari, "BOLALAR" va "KAMOLOT" etakchilari bilan suhbatga qatnashish.	Biriktirilgan sinfdagi dars tahliliga qatnashish. Sinf o’qituvchisi bilan suhbat.	Boshqa sinf o’qituvchilari darsi tahlilida qatnashish.
Fan bo’yicha o’quv-tarbiyaviy ishlar.	Fan o’qituvchisi rejasi bilan tanishish. Sinf xonasini jihozlash va rejasi bilan tanishish.	Fan o’qituvchisi dars tahliliga qatnashish.	Fan mavzusi va mazmuni, o’quv darsliklari bilan tanishish.
O’quvchilar bilan olib boriladigan tarbiyaviy ishlar	Sinf o’qituvchisi bilan sinfda olib boriladigan tarbiyaviy ishlar haqida suhbat.	Sinf faollari bilan suhbatlashish	"Ma’naviyat va ma’rifat” mash-g’ulotlarida qat-nashish va tahlil qilish. "KAMALAK" va "KAMOLOT" boshlang’ich tashkilotlari ken-gashida katnashish.
Jamoat tashkilotlarida pedagogik ishlarni tashkil etish mazmuni bilan tanishish.	Maslahat olish.	O’qituvchilarning hududlarda olib boriladigan ish rejasi bilan tanishish.	Rejani tasdiqlash.
Usuliy va izlanuvchanlik ishlari.	Usuliy yig’ilish, pedagogik amaliyotning maqsad va vazifalari.	Uslubshunos va o’qituvchilardan maslahat olish, pedagogik haftalik va kundalik tuzish.	Uslubiy yig’ilish. Pedagogik amaliyot davrida o’quvchilar bilan olib boriladigan tarbiyaviy ishlar mazmuni
Pedagogik konsilium o’tkazishga ko’maklashish	Sinfdagi o’quvchilar tartib—intizom va o’zlashtirishini hisobga olish.	Sinf rahbari tarbiyaviy ish rejasi bilan tanishish.	O’quvchilar kundaliklar ko’rib chiqish.

PAYShANBA	JUMA	ShANBA
Dars tahliliga qatnashish. Sinf faollari bilan suhbat o'tkazish.	Dars tahliliga qatnashish. Sinf tarbiyaviy ish rejasi, jurnali va etakchi rejasi bilan tanishish.	Dars tahliliga qatnashish. Shaxsiy reja tuzish va tasdiqlash.
Pedagogik amaliyot davrida o'tkaziladigan dars jadvalini tuzish. O'quvchilarning yozma ishlarini tekshirish	Adabiyotlar bilan tanishish (ilmiy uslubiy qo'llanma qo'shimchalari).	Ma'ruza matnini tuzish. Didaktik materiallar tayyorlash, kichik plakatlarni printerdan qog'ozga yoki slaydga chiqarish.
O'quvchilarni tarbiyaviy rejada ko'rsatilgan tadbirlarga tayyorlash	O'quvchilar kundaligini tekshirish. Sinf ota-onalari bilan suhbat o'tkazish uchun uylariga borish	O'quvchilarni tarbiyaviy soatda belgilangan tadbirga tayyorlash.
Otaliq tashkilotlari bilan aloqa o'rnatish.	Pedagogik o'qishlar, ota-onalar bilan olib boriladigan suhbat mavzusiga tayyorlash.	Suhbat mavzularini tasdiqlash.
Seminarlar tashkil etish va qatnashish. Davlat ta'lim standartlari bilan tanishish, ularni ta'lim-tarbiya tizimiga tadbiq qilish.	Psixologiyadan maslahat. O'qituvchilarning uslubiy yig'ilishiga qatnashish.	Pedagogikadan maslahat. O'qituvchilar uslubiy yig'ilishiga qatnashish.
Darsdan bo'sh vaqtda o'quvchilar o'quv motivini tekshirish va tahlil qilish.	Sinf yetakchilari bilan suhbatlashish.	Pedagogik kengashga qatnashish.

II bo`lim. Pedagogik amaliyot davrida talabalarni mustaqil dars berishi uchun zaruriy ishlanmalar.

7.1. Dars va unga qo'yiladigan talablar:

Dars o'quv yurtidagi o'quv ishining tashkiliy shakli bo'lib, unda o'qituvchi aniq belgilangan vaqt doirasida o'quvchilarning doimiy tarkibi (sinf) bilan qat'iy jadval bo'yicha shug'ullanadi, jamoani bilish faoliyatiga rahbarlik qilib, o'quv dasturiga muvofiq o'zi belgilaydigan tarbiyaviy va didaktik vazifalarga erishish uchun xilma-xil uslublardan foydalanadi. O'qituvchi darsni ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadiga erishish uchun uni to'g'ri rejalashtirishi va tashkil etishi lozim.

Darsni tayyorlashda va tashkil etishda didaktik, psixologik, axloqiy-etik, gigienik va texnik talablar qo'yiladi.

1. DARSGA QO'YILADIGAN DIDAKTIK TALABLAR:

Ta'limiy va tarbiyaviy vazifalarning birligini ta`minlash;

- dars yaxshi rejalashtirilgan, tayyorlangan, jihozlangan va tashkil etilgan bo'lishi kerak;
- ilmiy va uslubiy jixatdan to'g'ri tashkil etilgan dars tarbiyaviy ta'sir o'tkazadi, ilmiy yo'nalish uchun qulay hisoblanadi, o'quv materiallarining puxta va ongli tarzda o'zlashtirishga, malaka va ko'nikmalar shakllanishiga imkon beradi;
- darsning tuzilishi ilmiy jihatdan bir maqsadga va aniq vazifalarni hal qilishga qaratilgan bo'lishi kerak;
- darsga tayyorgarlik ko'rish va uni o'tish chog'ida o'qitish va tarbiyalashga nisbatan zamonaviy psixologik — pedagogik va uslubiy yondashishni nazarda tutish;
- mashg'ulotlarning turli shakllarini umumsinf, guruhiy va individual qo'shib olib borish;
- dars o'tilishi shakliga ko'ra qat'iy bir tizim bo'yicha olib boriladi: muayyan bog'lanishdan, darsning maqsadlari va vazifalarini belgilashdan, materialni tushuntirish, mustahkamlash va takrorlashdan, uy vazifasini berishdan iborat bo'ladi, darsning qismlari o'zaro bog'liq bo'lishi va har biri keyingisini tayyorlash uchun asos bo'lishi kerak;
- darsda didaktik tamoyillarni to'g'ri belgilash va o'qitish usullaridan unumli foydalanish zarur;
- ko'rgazmali qurol va texnik vositalaridan unumli foydalanishni tashkil etish;
- o'quvchilarni o'quv materialini o'zlashtirishini nazorat qilish;
- darsning oldingi va keyingi o'tilgan mavzular bilan bog'lash;
- o'qituvchilar o'qish-bilish faoliyatining faolligini o'qituvchining rahbarlik (yetakchilik) roli bilan qo'shib olib borish;
- darsda o'quvchilarning shaxsiy tajribasiga tayanishi;

2. DARSGA QO'YILADIGAN PSIXOLOGIK TALABLAR

O'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olish; masalan, quyi sinfda o'qituvchi ta'limiy suhbat, hikoya usullaridan keng foydalansa, yuqori sinflarda ma'ruza, seminar, muammoli o'qitish va boshqa usullardan foydalanadi;

- darsda tabaqalash tamoyiliga e'tibor berish va uning imkoniyatlaridan unumli foydalanish;
- tabaqaviy yondashuv vositalari va individual tarzda ta'sir o'tkazish usullaridan foydalanish darajasi;
- o'qituvchi va o'quvchilar jamoasi orasidagi o'zaro munosabat; ta'lim jarayonida o'quvchilarning xotira, qiziqish, layoqat, moyilligiga e'tibor berish va ulardan samarali foydalanish;
- darsni tashkil etishda o'quvchining individual ish sur'ati, uning fikrlash usullaridagi o'ziga xoslikni hisobga olish.

3. DARSGA QO'YILADIGAN AXLOQIY-ESTETIK TALABLAR:

Axloqiy-estetik talablar asosan o'qituvchiga ta`luqli. O'quv yurti o'qituvchisi axloqiy, estetik, siyosiy bilimga, g'oyaviy, e`tiqodga, ishonchga ega bo'lishi, o'z

kasbini, o’quvchilarini va fanini sevishi, nutqiga va tashqi ko’rinishiga e`tibor berishi kerak. Bu sifatlar orqali o’qituvchi o’quvchilarni shaxsiy namunasi bilan tarbiyalaydi.

4. DARSGA QO’YILADIGAN GIGIENIK TALABLAR:

Darsda muayyan gigienik-sanitariya holat talab qilinadi: sinf xonasining yorug’ligi, o’quv qurollarining, jihozlarning o’quvchilarning yosh xususiyatlariga mos keishi, uni estetik jihozlash, ko’rgazmali qurollardan foydalanish (jadvallar, rasmlar, diapozitiv, kinofilm) va h.k.

5. DARSGA QO’YILADIGAN TEXNIK TALABLAR

Texnika xavfsizligiga rioya qilish, yong’inga qarshi chora tadbirlarni ko’rish, o’quvchilarning mehnatini muhofaza qilish.

7. 3. O’qituvchining (talabaning) darsga tayyorgarlik ko’rishining asosiy bosqichlari:

Mavzu bo’yicha dars tizimini ishlab chiqish;

darsning umumta’limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlarini belgilash;

darsning yetakchi g’oyasini ajratish. Ular mazmunini ochish uchun aniq materiallar yig’ish;

o’quv materialining mazmunini fanlar aloqasini aniqlash va bog’liqlik aloqasini o’rnatish, O’quvchilarning boshqa fanlardan olgan bilimlaridan rejalashtirilgan darsda qay darajada foydalanish mumkinligini aniqlash;

ko’rgazmali qurollar va texnik vositalarqi tanlash: kino, diafilm, diapozitiv va h.k.

o’qitishning usullarini, vositalarini, uslubiy yo’nalishini aniqlash (ma’lum dars uchun).

o’quvchilarning o’quv-bilim faoliyatlarini, imkon yo’llarini, samaradorligini oshirish yo’llarini belgilash;

dars tuzilishini ishlab chiqish, vaqtga muvofiq darsni mantiqiy qismlarga ajratish;

darsning ayrim bosqichlari uchun tarqatma-didaktik materiallarni tayyorlash;

o’quv materiallarini dars davomida va dars so’ngida mustahkamlash uslublarini ishlab chiqish;

o’quvchilar bilimini hisobga olish va uni nazorat qilish uslubini ishlab chiqish, o’quvchilardan qay biri ma’lum dars nazorati ostida bo’lishi lozimligini belgilash;

mavzu bo’yicha sinfdan tashqari ishlar hajmini aniqlash;

uyga berilgan vazifa ustida ishlash, uning mazmunini, hajmini aniqlash, uy ishlarini o’quvchilarning bevosita kuzatishlari va taassurotlari bilan bog’lashga intilish;

uy vazifasini qanday bajarish haqida tavsiyalar tayyorlash.

Dars tiplari

Har qanday dars o’ziga xos xususiyatga ega bo’lib, u o`zining aniq maqsadi, vazifalari va mazmuniga ko’ra bir-biridan farq qiladi. Bir soatlik darsga mo’ljallangan dastur materiallarining mazmunini bayon qilishga mo’ljallangan, didaktik maqsad va talablarga muvofiq ravishda tashkil qilingan mashg’ulot tipi - dars tipi deyiladi.

Hozirgi zamon ta’lim tizimida ko’p qo’llaniladigan dars tiplari quyidagilardan iborat:

1. Aralash dars.
2. YAngi bilimlarni bayon qilish darsi.
3. Bilim, ko’nikma, malakalarni hosil qilish va mustahkamlash darsi.
4. Umumlashtiruvchi yoki takrorlash darsi.
5. O’quvchilar bilimini nazorat qilish darsi.

Dars tiplarining qisqacha tavsifnomasi:

Aralash dars - bunda ish olib borishning har xil turlari tushuntirish, mustahkamlash, tekshirish, yakun yasash uyg’unlashgan bo’ladi.

Yangi bilimlarni bayon qilish darsi - bunda asosiy e’tibor yangi materialni o’rganishga jalb qilinadi.

Bilim, ko’nikma, malakalarni hosil qilish va mustahkamlash darsi - bunda amaliy faoliyatga, ko’proq mashqlarga e’tibor qaratiladi.

Umumlashtiruvchi yoki takrorlash darsi - bunda muayyan mavzular va bilimlar bo’yicha o’rganilgai material tizimga solinadi.

O’quvchilar bilimini nazorat qilish, tekshirish va baholash darsida - o’quvchilar turli xildagi sinov va nazorat, og’zaki va yozma ishlarni bajaradilar. Bu darslarda keyingi paytlarda ommalashgan testlash usuli va reyting tizimi keng qo’llaniladi.

Sinfdan tashqari o’qish darsida - bolalarda o’qishga, adabiyotga qiziqish va muhabbat uyg’otish ko’zda tutiladi.

7.3. *O’qituvchining (talabaning) darsga tayyorgarlik ko’rishining asosiy bosqichlari:*

– mavzu bo’yicha dars tizimini ishlab chiqish;

– darsning umumta’limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlarini belgilash;

– darsning yetakchi g’oyasini ajratish. Ular mazmunini ochish uchun aniq materiallar yig’ish;

– o’quv materialining mazmuni fanlar aloqasini aniqlash va bog’liqlik aloqasini o’rnatish, O’quvchilarning boshqa fanlardan olgan bilimlaridan rejalashtirilgan darsda qay darajada foydalanish mumkinligini aniqlash;

– ko’rgazmali qurollar va texnik vositalarni tanlash: kino, diafilm, diapozitiv va h.k.

– o’qitishning usullarini, vositalarini, uslubiy yo’nalishini aniqlash (ma’lum dars uchun).

– o’quvchilarning o’quv-bilim faoliyatlarini, imkon yo’llarini, samaradorligini oshirish yo’llarini belgilash;

– dars tuzilishini ishlab chiqish, vaqtga muvofiq darsni mantiqiy qismlarga ajratish;

– darsning ayrim bosqichlari uchun tarqatma-didaktik materiallarni tayyorlash;

– o’quv materiallarini dars davomida va dars so’ngida mustahkamlash uslublarini ishlab chiqish;

– o’quvchilar bilimini hisobga olish va uni nazorat qilish uslubini ishlab

chiqish, o’quvchilardan qay biri ma’lum dars nazorati ostida bo’lishi lozimligini belgilash;

– mavzu bo’yicha sinfdan tashqari ishlar hajmini aniqlash;

– uyga berilgan vazifa ustida ishlash, uning mazmunini, hajmini aniqlash, uy ishlarini o’quvchilarning bevosita kuzatishlari va taassurotlari bilan bog’lashga intilish;

– uy vazifasini qanday bajarish haqida tavsiyalar tayyorlash.

AMALIYOTChI-TALABA TOMONIDAN SINOV DARSLARINI REJALAShTIRISh VA O'TKAZISh

1.Sinov darslarni rejalashtirish:

1.Amaliyot boshida o'tkazilishi belgilangan sinov darslarining jadvali tuziladi.

2.Darsning senariysi va rejasi o'qituvchi tomonidan tuziladi hamda kafedraning (fan uyushmasining) e'tiboriga havola qilinadi.

3.Dars rejasini tuzishda darslarning barcha turlarida samaradorlikka erishish, o'quv jarayonini jadallashtirish vositalariga ahamiyat berish talab etiladi.

4. Dars mavzusi muallif tomonidan belgilanadi va o'quv adabiyotlarida kam yoritilgan yoki o'zlashtiriishi qiyin bo'lgan mavzularga ko'prok e'tibor qaratish tavsiya qilinadi.

5.Dars jadvalini tuzishda unga bilim reytingi har xil pag'onadagi guruhlarni kiritish, darsdan so'ng 2-3 kun o'tgach o'quvchilarning shu darsdan olgan bilim-ko'nikmasini aniqlash uchun sinov o'tkaziladi. Sinov natijalaridan sinov darsning yakuniy muhokamasida foydalaniladi.

2.Sinov darsga qo'yiladigan talablar:

1.Dars ta'lim-tarbiya, intelektual rivojlanish, jismoniy va ruhiy barqarorlanish jarayonining tashkiliy qismlaridan biri bo'lishi kerak.

2.Dars senariysida darsning ilmiy saloxiyati, ilmiy asoslanganligi, yoritilayotgan mavzuning aniqligi, ilm-fan rivojining o'rni, mavzu bo'yicha ilmiy muammolar borligi aks ettirilishi lozim.

3.Darsning uslubiy optimalligiga, o'qitishning texnikaviy vositalarini to'g'ri tanlanishiga alohida ahamiyat berish kerak.

4.Dars shakillaridan qat'iy nazar, asosiy maqsad o'quvchini mustaqil fikrlash va mustaqil tahsil olishga yo'llash o'quv jarayonining asosiy omili ekanligini kuzda tutish zarur.

5.Dars o'qituvchining o'quv jarayonidagi ilmiyo-uslubiy izlanishlari natijasi bo'lib, uning tahliliy mexnati natijasi ekanligini kursatish lozim.

Sinov darsni tayyorlash.

1.Amaliyotchi-talaba darsga tayyorlanishda quyidagilarga e'tibor berishi kerak:

-dars vaqtini unumli rejalashtirish;

-manbalarni chuqur o'rganish;

-shu darsdagi guruh o'quvchilarining o'zlariga xos imkoniyatlarini hisobga olish (dars mavzusini tushuntirish uchun avval olgan bilimlarning ko'nikma darajasini belgilash);

-iqtidorli yoshlarga maktab, akademik litsey va kasb-hunar kollejida chuqur ta'lim berish talablariga javob berish.

2. Dars mvzusini shunday tanlash kerakki, u o'qituvchining pedagogik mahoratini, uslubiy bilimini va dars o'tish vositalarini aniq ko'rsatsin.

3. Darsga tayyorlanish davrida o'qituvchi ilmiy-uslubiy izlanishi, ko'rgazmali qurollar va texnik vositalarining zamonaviy manbalaridan foydalanishi kerak. Bu o'quvchilarda tahsil olishga qiziqish uyg'otib, zamonaviy yutuqlardan boxabar bo'lish imkoniyatini yaratadi.

4.Dars senariysida, belgilangan vaqt davomida o'qituvchi va o'quvchini nima qilishi kerakligi aniq kursatilishi lozim.

5.Darsning moddiy-texnikaviy taqminotini ilgaridan tayyorlash, barcha kurgazma va namoish vositalaridan foydalanish ketma-ketligini avvaldan rejalashtirish kerak.

6.Kafedralar sinov darsga tayyorlanish vaqtida, muallifga texnikaviy, uslubiy, ashyoviy va tahliliy yordam berishi kerak.

4.Sinov darsning uslubiy taqdimoti.

1.Darsning uslubiy majmuasi quyidagilardan iborat:

-fanning taqvim-mavzu rejasi;

-ma'ruza matni yoki mashg'ulot (Laboratoriya, amaliyot, mustaqilish) ning rejasi;

-dars senariysi;

-dars senariysida ko'rsatilgan didaktik, ko'rgazma materiallar va boshqa texnikaviy vositalar;

-nazorat ishi uchun savollar to'plami;

-uy vazifasi savollari yoki masalalari to'plamlari;

-o'z-o'zini nazorat qilish savollari;

-uslubiy majmuaning tarkibi dars turi bilan bog'liq holda tanlanadi.

2.Darsning uslubiy maqsad quyidagicha ta'riflanishi mumkin:

-amaliy darslarda kompyuter texnikasidan foydalanish;

-ta'limiy-tarbiyaviy jarayondagi muammoli tahsilning o'rni;

-yangi mavzuni o'zlashtirishda texnikaviy vositalardan foydalanishning o'rni;

-fanlararo bog'liqlik, bo'limni sinovdan o'tkazish;

-o'quvchining mustaqil ishlashini tashkil etish;

-o'quvchilarning o'zlashtirish jadallashtirish;

-o'quvchining ko'rsatma va didaktik manbalar bilan ishlashini optimallashtirish va hokazo.

3.Darsning uslubiy qo'llanmasi sinov dars muhokamasida ko'rsatilgan ijobiy takliflar bilan boyitilgan holda qayta ishlab chiqiladi, ta'lim muassasisi ulubiy kengashi tomonidan tasdiqlangandan so'ng ommalashtirishga tavsiya qilinadi.

5.Sinov darsni o'tkazish.

1.Dars, barcha darslar doimiy ishchi sharoitda o'tkaziladi.

2.Darsga tashrif buyuruvchilar o'qituvchi va o'quvchilarga halaqit qilmasligi uchun o'z o'rnilarini avvalroq egallaydilar.

3.Darsga tashrif buyurgan shaxslar dars vaqtida va o'quvchilar oldida hech narsaga aralashmaydilar va darsga halal bermasdan o'qituvchi xamda o'quvchining harakatlarini o'rganib o'tiradilar.

4.Darsga tashrif buyurganlar muallifning oldiga qo'ygan maqsadiga qanday erishishini diqqat bilan kuzatadilar va o'z fikrlarini tashrif varaqalarida qayd qilib boradilar.

5.Dars o'tkazilgan kuni darsni tahlil qiluvchilar o'z fikrlarini o'zaro muhokama qilib, qaror bayonnomasini tayyorlaydilar.

6.Darsdan so'ng 2-3 kun o'tgach dars mavzusi bo'yicha o'quvchilarning bilim (ko'nikma)darajasi sinov orqali aniqlanadi.

6.Sinov darsining muhokamasi va tahlili.

1.Darsning tahlili unda qatnashgan o'quvchilarning bilim darajasi aniqlangandan so`ng o`tkaziladi.

2.Darsning tahlili kafedrada ta'lim muassasi ma`muriyati ishtirokida o`tkaziladi.

3.Muhokamaning maqsadi darsning to'g'ri o`tkazilganligini baholash, tanlangan uslub va vositalarning muvofiqligini aniqlash, muallifga u tanlangan ayrim uslub va vositalardan foydalanishning samaradorligi ko'rsatish.

4.Muhokama quyidagi tarkibda o'tkazilishi tavsiya qilinadi:

-dars olib borgan o'qituvchi;

-dars tahlilida ishtirok etgan o'qituvchilar;

-kafedra a'zolari;

-ta'lim muassasasi ma'muriyati, o'quv va uslubiy ishlar bo'yicha mas'ul xodimlar.

5.Muhokama ishtirokchilari to`liq fikrga ega bo'lishi uchun dars muallifiga birinchi so'z beriladi. Muallif darsning maqsadi va unga erishish uchun qo`lllangan uslub va foydalanilag vositalar haqida aniq ma'lumot beradi.

6.Muhokamada so'zga chiquvchilar darsning barcha yutuq va kamchiliklarini to`liq ochib berishlari lozim. Muhokamada darsda erishilgan yutuq, qo'llanilgan uslublarning samaradorligiga, jihoz va texnikaviy vositalardan foydalanish darajasiga alohida e`tibor qaratilishi zarur. Muallifning kelgusidagi ishida yordam berish uchun barcha yo'l qo'yilgan kamchiliklar va ortiqcha harakatlar aniq ko'rsatilishi kerak.

7.Muhokama so`nggida kafedra mudiri muhokama qilingan majmuani amalga joriy etishi haqida fikr va taklif berishi kerak.

8.Muhokamada so'zga chiqqanlar, tahlil qilingan uslubiy majmuaning tarbiyaviy tomonini, o'qvchilarda mustaqil ishlash qobilyatlarini rivojlantirishga ta'sirini, ular orqali kelgusida mutaxassisga kerak bo'lgan sifatlarni shakllantirishdagi urni haqida fikr bildirishlari kerak.

9.Muhokama oqilona va do'stona vaziyatda, fikr almashish, bahslashish sharoitida o'tishi lozim.

10.Muhokama oxirida muallifga yana so'z berildadi.

7. Sinov dars natijalarini o'quv jarayoniga joriy etish.

1.Kafedraning taklifiga binoan sinov dars tahlili natijasi o'quv jarayoniga joriy etilishi kerak bo'lgan ilg'or pedagogik tajriba hisoblanadi.

2.Darsning uslubiy majmuasini keng joriy etish uchun uning barcha manbalari(senariy, texnikaviy vositalar, ma'ruzalar matni va hokazo)o'qituvchilar o'rtasida ommalashtiriladi.

3.Darsda qatnashgan o'qituvchilar varaqada to'ldrilgan sinov dars tahlilini o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosariga topshiradilar.

4.Dars bo'yicha uslubiy qo'llanmalarni tayyorlash, taklif va xulosalarning tahlili ilg'or pedagogik tajriba tatbiklariga kiritiladi.

5.Ta'lim muassasasi pedagogik kengashida sinov dars natijalari kengash a'zolariga yetkaziladi. Pedagogik kengash qaroriga ilg'or pedagogik tajribalaridan foydalanish to'g'risida aniq taklif va tavsiyalar kiritiladi.

6.Ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya berish uslublarining yangi, ilg'or shakllari amalda qo'llab-quvvatlanishi kerak.

8. Bir soatlik dars rejasining namunasi.

Sana: ___________________ Sinf__________Fan______________________

Darsga qatnashayotgan o'quvchilar soni:_________________________________

Fan o'qituvchisining ismi, sharifi:__________________________________

Dars mavzusi:____

Darsning maqsadi:

a) ta'limiy:______________________________________

b) tarbiyaviy:_____________________________________

d) rivojlantiruvchi:______________________________

Darsda qo'llaniladigan uslublar:____________________________________

Darsning turi: ____

Darsning jihozi:____

Aralash dars turining tuzilishi quyidagicha:

Dars o'tkazish tartibi:

-tashkiliy bosqich;

-o'tgan mavzuni so'rash va baholash;

-uy ishini tekshirish va baholash;

-yangi mavzuning bayoni;

-o'tilgan mavzuni mustahkamlash;

-darsni xulosalash;

-uyga vazifa topishirish;

-o'quvchilar bilimini baholash va izlash;

-foydalanish kerak bo'lgan adabiyotlar ro'yxati;

Darsda o'quvchilar bilimini baxolashni barcha boskichlarda kullash mumkin.

DARSNI TAHLIL QILISh TURLARI VA ULARNING QISQAChA TAVSIFNOMASI.

Dars tahlili o'quv — tarbiya jarayonini takomillashtirish va uni yuksak darajaga ko'tarishga qaratilgan faoliyatdir.

DARS TAHLILINING TIPLARI:

To'la tahlil o'vuv-tarbiya jarayonini tashkil qilish sifatini nazorat qilish va o'qituvchining ish uslubini o'rganish maqsadida o'tkaziladi.

qisqa tahlil — uning sifatini umumiy baholash maqsadida o'tkaziladi. Faqat asosiy didaktik kategoriyalarni (darsda asosiy maqsadlarning amalga oshirilganligi, barcha bilish topshiriqlarning bajarilganligi, rejaning bajarilganligi) nazarda tutadi.

Kompleks tahlil — darsning maqsadi, uslubi, mazmuni, uni tashkil qilish

shakllarining har tomonlama birlikda va o'zaro bog'liqlikda ko'rib chiqishni nazarda tutadi.

Aspektli tahlil — dars tahlilining biror bir to'rini mo'ljallaydi. Bu asosan nuqsonlarni aniqlash yoki o'qituvchi faoliyatining ilg'or pedagogik usullarini aniqlash maqsadida qo'llaniladi.

DARS TAHLILINING TURLARI.

Dars tahlilining turlarini quyidagi to'rt guruhga bo'dish mumkin; ilmiy tahlil, metodik tahlil, didaktik (ta'limiy) tahlil, umumpedagogik tahlil.

ILMIY TAHLIL.

Ilmiy tahlil berilayotgan bilimlarning ilmiy — nazariy jihatini, o'quvchi bajarayotgan mustaqil ishning esa maqsadga yo'nalishi jihatidan to'g'riligini aniqlash demakdir. Darsning ilmiy tahlilida asosan quyidagilarga e'tibor berish talab etiladi:

a) qoida va ta`riflarning to'g'ri bayon etilishi;

b) mavzuga nisbatan o'qituvchining ilmiy va ijodiy yondashishi;

v) o'qituvchi va o'quvchining nutq madaniyati;

g) darslik materiallarini qo'shimcha adabiyot materiallari bilan boyitish va o'quvchi bajarayotgan mustaqil laboratoriya ishlarining maqsadga muvofiq yo'nalishi;

d) o'quvchi xulosasini ilmiy jihatdan to'g'ri, qisqa va mukammal bayon etilishining nazorat qilinishi;

e) o'quv fanining o'ziga hos xususiyatlari;

Darsni ilmiy tahlil etishda o'quvchi va o'qituvchi faoliyati chuqur o'rganilmog'i zarur. qoida va taqriflarning to'g'ri bayon etilishi va mavzuga ilmiy yondashish bir-biridan ajralmagan holda tahlil qilinishi kerak, ular bir-birini to'ldiradi. Ilmiy tushuncha, qoida, taqrif, nazariy bilimlar, malaka va ko'nikmalarga o'quvchilar tomonidan berilgan javoblar, o'quvchilar faolligi ham tahlilda aks etishi lozim.

Qoida, taqriflarning to'g'ri bayon etilishi ko'p jihatdan o'qituvchi nutqining ravonligiga, talaffuzidagi aniqligiga bog'liqdir.

METODIK TAHLIL.

Darsda o'qituvchi tomonidan qo'llanilgan usullarning maqsadga muvofiqligi ta'limning turiga qarab belgilanadi. O'quv materialini o'quvchilarga tushuntirish jarayonida qo'llanilgan usullarning shu materialga mosligi yoki mos emasligi uslubiy tahlil davomida aniqlanadi. Dars usullarini tahlil qilishda quyidagilar hisobga olinishi kerak:

1. Dars jarayonida o'qituvchi va o'quvchi faoliyatining tashkiliy shakllariga ko'ra:

a) hikoya usuli (o'qituvchining o'quv materialini bayon etishi ko'rinishida);

b) suhbat usuli.

2. O'quvchilarning o'zlashtirishi darajasiga ko'ra:

a) o'qituvchining so'zlash usuli;

b) darslik bilash ishlash usuli;

v) ko'rgazmali qurollardan foydalanish usuli.

U yoki bu fanning o'qitilishi uslubiy jihatdan tahlil etilganda, bir-biri bilan bog'liq bo'lgan quyidagi masalalar e'tiborda bo'lishi lozim;

a) ta'limning maqsadi;

b) ta'limning mazmuni;

v) ta'limni tashkil etish shakllari;

g) ta'lim manbalari;

d) ta'lim usullari.

Darsni tahlil qilish jarayonida uslubshunos uslubiy amallarga e'tibor berishi kerak:

1. Tushuntirishning sodda va ommaviyligi.

2. O'quvchilar tushuntirishlarining qulay, oson bo'lishi uchun barcha imkoniyatlardan foydalanish.

3. Darslik materialini boyituvchi qo'shimcha materiallarni o'quvchi yoshiga mukammal o'tkazish.

3. Mustaqil ishlarning o'quvchi yoshi va qobiliyatiga mos bo'lishiga erishish va boshqalar.

DIDAKTIK (TA'LIMIY) TAHLIL.

Didaktik tahlil — ta'lim turlari samaradorligi va uni begilovchi qonunlarni darsda qanchalik to'g'ri va mukammal bajarilganligini tahlil qilish demakdir.

Didaktik tahlil dars jarayonida o'qituvchining ta'lim tamoyillarini qay darajada tadbiq etayotganligiga va quyidagi pedagogik talablarga qaratilishi lozim:

a) o'qituvchi bayonining sinf jamoasiga to'la tushunarli (ommabop) bo'lishi;

b) bildirilayotgan fikrning g'oyaviy jihatdan milliy tarbiya talablariga mos tushishi;

v) o'quv materialining barcha o'quvchilar tomonidan ongli ravishda o'zlashtirilishi;

g) ko'rsatmali qurollardan, texnika vositalaridan to'g'ri foydalanish darajasi;

d) sayohat, tajriba, laboratoriya ishlarining ko'zlangan maqsadga yo'naltirilgan holda o'tishiga erishish;

e) darslik bilan ishlashning to'g'ri bo'lishi;

j) ketirilayotgan misollarda, dalillarda ta'limiy — tarbiyaviy maqsadlarning birligi va boshqalar.

UMUMIY PEDAGOGIK TAHLIL.

Umumiy pedagogik tahlil — darsdagi hamma jihatlarning qisqa va engil ko'rinishdagi tahlildir.

O'qituvchi darsiga kirishdan oldin yoki darsi kuzatilgach, uning sinf qaydnomasini yuritish, o'quvchilarning daftarlarini tekshirib borishning ahvoli, ota-onalar bilan olib borilgan ishlari kabi barcha faoliyatdagi yutuq va kamchiliklarni, tahlil etilgan darsdagi yutuq, kamchiliklar bilan teng ko'rsatib o'tish foydalidir.

Darsni umumpedagogik jihatdan tahlil qilganda, quyidagilar hisobga olinadi:

1. Dars jihozlari;

2. Sinf xonasining tayyorlik holati;

3. Dars bosqichlaridan to'g'ri foydalanish;

4. O’qituvchining pedagogik — psixologik jihatdan namunali shaxs darajasiga ko’tarila olishi;

5. O’quvchi bilimiga qo’yiladigan bahoning xolisona, izohli bo’lishi;

6. O’quvchilar intizomi;

7. Tashqi muhit, ish sharoiti;

8. Partalarni o’quvchilar gavdasiga mosligi;

9. O’qituvchining o’quvchiga bergan savollari;

10. O’quvchining o’qituvchiga bergan savollari;

Umumiy pedagogik tahlil sohasidagi tajribalardan keib chiqib, quyidagi maslahatlarni doimo yodda tutmoq kerak:

1. Berilgan savolga darrov javob ayta olmaydigan o’quvchi uchun bir oz qo’shimcha vaqt berilishi lozim.

2. Javobni boshlashda qiynalgan o’quvchiga o’qituvchining yordam berib yuborishi o’rinlidir.

3. O’quvchi bilimiga qo’yilgan bahoni albatta sharhlash kerak.

4. Muomala va muloqotda ehtiyotkor bo’lish lozim.

O’Z DARSINI O’ZI TAHLIL QILISh.
(A U D O T A H L I L).

Darslar faqat o’zgalar tomonidan tahlil qilinibgina qolmay, ular dars olib borgan o’qituvchining o’zi tomonidan ham tahlil qilinishi mumkin.

Kamchiliklarni tugatish, o’z darsini qayta ko’rish maqsadida o’qituvchi darsdan chiqgach, dars jarayonini to’la eslashga harakat etadi. Har bir dars bosqichida bajarilgan ishlar, qo’llanilgan usullarni tahlil qiladi, ularni nimalar bilan to’ldirish kerakligini aniqlaydi.

O’z darsini o’zi tahlil qilish davomida erishilgan yutuqlarini yaqqol ko’rish va yo’l qo’yilgan kamchiliklarni bartaraf etish uchun ilg’or tajribali o’qituvchi darslariga kirib, o’z darslari bilan taqqoslash.

O’QITUVChINING O’Z DARSINI O’ZI TAHLIL QILIShNI AMALGA OShIRISh NAMUNASI.

O’qituvchining o’z darsini o’zi tahlili — bu juda murakkab ichki jarayon bo’lib, fikran amalga oshiriladi. O’qituvchi o’z-o’zini tahlil qilganda, fikran o’z darsini qism-qismga bo’lib, o’z fikriy taqrizidan o’tkazadi. Bunday qilinishining maqsadi o’tkazilgan darsni zamon pedagogika, psixologiya, uslubiy va ilg’or pedagogik tajribalar talabiga javob berishini aniqlash va shu jihatdan o’z darsiga baho berishdir.

Shu asosda o’qituvchi o’z darsi yutuq va kamchiliklarini aniqlab, pedagogik mahoratini takomillashtirish rejasini tuzishi lozim. O’z-o’zini tahlil qilish uchun o’qituvchi quyidagi savollarga javob topishi kerak:

1. Darsni rejalashtirganda o’quvchini o’rganish natijalari va ularning o’quv imkoniyatlari hisobga olinadimi?

2. Hozirgi o’tilgan mavzuni o’tgan mavzu bilan bog’lash va keasi dars uchun zamin tayyorlaydimi? O’tilgan darsni boshqa darslar turkumida to’tgan o’rni?

3. Darsni uchchala didaktik (ta’limiy, tarbiyaviy, o’quvchi shaxsini o’stirish) maqsadlari amalga oshiriladimi? Ularning yaxlitligiga erishildimi ?

4. Darsning tuzilishi o’quv materialining mazmuiiga, echiladigan o’quv

topshiriqlari xarakteriga mos keadimi? Darsning bir bosqichidan ikkinchisiga o'tish to'g'ri amalga oshiriladimi? Darsga ajratilgan vaqtdan unumli foydalanildimi?

5. Darsning asosiy mohiyati, begilovchi g'oyalar ta'kidlandimi?

6. Darsga tanlangan usul, vosita, printsiplar yangi o'quv materialini mazmuniga to'g'ri keadimi? O'qitishning hozirgi zamon vositalaridan unumli foydalaniladimi?

7. Darsga o'quvchilarga yakka va tabaqalashtirilgai holda yondoshildimi ?

8. O'quvchining darsda bilim, ko'nikma, malakalarini egallashlarini nazorat qilish qanday tashkil etiddi? Ularga qo'yilgan baholar tarbiyalovchi xarakterga ega bo'lib, o'qish faoliyatini rag'batlantiradimi?

9. Darsda o'quvchining biluv faoliyatini o'stirishga va unda o'qishga istakni shakllantirishga e'tibor berildimi?

10. Darsda o'quv anjomlaridan, ko'rgazmali qurollardan foydalanish qay tarzda amalga oshirildi?

11. Darsdagi ruxiy muxit, o'quvchilar va o'qituvchining o'zaro munosabatlari qanday?

12. Uy topshiriqlarini tekshirish metodikasi qay tarzda amalga oshirildi?

13. Darsda qanday qiyinchilikga duch keindi, ularning sabablari va qaysi yo'llar bilan bartaraf qilish mumkin?

14. Mazkur dars maqsadi va vazifasini amalga oshirish uchun o'qituvchining bilim malakasi yetarlimi? O'z bilimini qaysi yo'nalishda yana chuqurlashtirish zarurligini anglash? O'z-o'zini tahlil (audotahlil)ni o'qituvchi darsning fikriy nusxasini uning amaldagisi bilan solishtirib, shu asosda umumiy saviyasini, ilmiy nazariyasini, psixologik, pedagogik, uslubiy mahoratini yanada takomillashtirish yo'llarini belgilab olishi lozim.

10.1. Dars tahliliga kiruvchilar uchun qo'yiladigan pedagogik talablar

YODINGIZDA BO'LSIN: dars tahlili o'qituvchi (talaba)ning kasbiy malaka va ko'nikmalarini qay darajada shakllanganligi darajasini, yutuq va kamchiliklarini qayd etish, dars berish tajribasini o'rganish, unga uslubiy maslahatlar berish maqsadida o'tkaziladi.

ESINGIZDA TUTING: tahlil davomida o'qituvchi (talaba)ning shaxsiyatiga tegishga, obro'sini to'kishga, kamsitishga, kamchiliklarini bo'rttirib qo'rsatishga, darsga aloqasi bo'lmagan masalalarni muhokama qilishga yo'l qo'yilmasligi kerak.

QUYIDAGILAR DOIMO DIQQAT MARKAZINGIZDA BO'LSIN:

1. Darsga kirilishi rejalashtirilgan o'qituvchi (talaba) bu haqda oldinroq ogohlantirishi kerak;

2. Darsni tahlil qilish uchun sinf xonasiga fan o'qituvchisi (talaba) bilan birgalikda kiradi;

3. Dars jarayonida quyidagilarga yo'l qo'ymaslik lozim:

— dars nihoyasiga yetgunga qadar sabr-toqatlik bo'lish va dars tugamasdan turib sinf xonadan chiqib ketish;

— dars davomida o'rnidan turib yurish va o'quvchilarning daftarini tekshirish;

— o'qituvchi, o'quvchi va boshqalarga turli xil ishoralar qilish;

— dars tahlilida ishtirok etayotganlar bilan baland ovozda gaplashish, u yoki bu

vaziyatni muhokama qilish;

— dars davomida tahlil ishtirokchilarining savollariga javob berish;

— o’qituvchi (talaba) bildirgan fikrga nisbatan o’z noroziligini baland ovozda oshkora qilish;

— o’qituvchi, o’quvchi va boshqalardan darslikni, o’quv qo’llanmalarni, qurollarini so’rab olish;

— o’qituvchi (talaba)dan va tahlil ishtirokchilardan achchiqlanish, uni ochiqchasiga oshkora qilish;

— o’qituvchi (talaba)ga nuqsonlari, kamchiliklari uchun o’quvchilar oldida tanbeh berish;

— o’qituvchi (talaba)ning o’rniga dars berishga intilish, ularning faoliyatiga aralashish;

4. Muhokama (tahlil)ni boshlamasdan oldin o’tilgan dars xususida o’qituvchi (talaba)ning shaxsiy fikrini eshitish, ba’zi vaziyatlarda nima uchun u yoki bu uslubiy vositani qo’llaganligi sabablarini bilish kerak;

5. Dars xususida bildirilgan fikrlar xolisona, do’stona bo’lishi kerak;

6. Muhokama (tahlil) dars tugagandan so’ng o’tkazilishi shart.

Agar shu talablar bajarilmasa, Siz o’qituvchi (talaba)ning darsni tashkil etishga, ta’limning samarador va mukammal usullarini tanlashga, o’quvchilar jamoasini o’quv — bilish faoliyatiga faol jalb qilishga, sinfda zarur tartib — intizomni o’rnatishga xalaqit bergan bo’lasiz!

YODINGIZDA BO’LSIN: Sizning darsdagi intizomingiz tahlil davomidagi xolisona pozitsiyangiz o’qituvchi (talaba)ning mustaqil va unumli ishlashida muhim omildir.

10.2. Darsni kuzatish va tahlil qilishning taxminiy sxemasi:

Ta’lim muassasasi: ____

Sinf: _________________ O’quvchi soni: ______________________________
_____

Darsning o’tish joyi va vaqti: _______________________________________

O’qituvchi: ____
_____

Fan____
___

Darsga kirishdan maqsad: ____

Dars mavzusi: ____
_____

Darsning maqsadi (ta’limiy, tarbiyaviy, rivojlantiruvchi): ___________
____

Darsda qo’llaniladigan ko’rgazmali qurollar va texnika vositalari: _____
____

Darsni o’tkazish usuli: ____
_____

Dars tipi: ____
_____

Reja bo'yicha ma'ruza matnining borligi va bajarilish sifati: _________

O'qituvchining tashqi qiyofasi va darsga tayyorgarlik darajasi: _______

DARSNING IJOBIY VA SALBIY TOMONLARI:

1. Darsning tashkiliy qismi:________________ daqiqa _________

— sinf xonasiga kirish, o'quvchilar bilan salomlashish;

— sinfni darsga tayyorligi darajasini tekshirish;

— o'quvchilar diqqatini to'plash;

— o'tilgan dars mavzusi va uni takrorlash;

— uyga vazifani tekshirish (qaysi shaklga ko'p e'tiborni qaratdi: guruhiy, yakkama-yakka);

— amaliy ishlar mazmuni;

— turli ish shakllarining qay darajada qo'llanganligi va ularni bir-birini to'ldirish darajasi;

-o'tilgan darsni xulosalash va uni yangi mavzu bilan bog'lash (ko'prik tayyorlash);

— yangi dars mavzusini e'lon qilish;

2. DARSNING ASOSIY QISMI: ________________ daqiqa.

— yangi mavzuni o'rganish;

— o'quvchilar oldiga dars vazifalarini aniq qo'ya olish mahoratini baholash;

— dars jarayonida didaktik usullarni va tamoyillarni unumli tanlash va ulardan foydalanish darajasi;

— o'tilgan materialni amaliyot bilan bog'lashga intilish darajasi;

— o'quvchilarga bilimga nisbatan ongli munosabatni shakllantirish;

— o'quvchilarning o'quv — bilish faoliyatini faollashtirish;

— dars mazmunini mantiqan bog'liqligini belgilash;

— muammoli vaziyatlarni va emotsional holatni yaratishga bo'lgan intilish;

— darsda o'quvchilarga tabaqaviy (differentsial) yondashish darajasi;

— o'qilgan o'quv materialini mustahkamlashda qanaqa mashqlardan, misollardan, qoidalardan, adabiyotlardan foydalandi;

— o'quvchilarni mustaqil ishlarga jalb qilish va ularni o'quv bilish faoliyatini rag'batlantiriga;

— darsda doskadan, o'quv qo'llanmasidan, ko'rgazmali qurollardan, tarqatma didaktik materialdan, texnika vositalardan foydalanish;

— darsni o'tishda qo'shimcha ilmiy, uslubiy adabiyotlardan foydalanish darajasi;

— dars kabinet tizimida tashkil etilgan bo'lsa, unda o'quv kabineti imkoniyatlaridan unumli foydalanish darajasini ba^olash;

— dars surqati, o'qituvchining nutq madaniyati, gapirish tok darsda o'zini tuta olishi,

— o'quvchilarni o'quv— bilish faoliyatini boshqarish va baholash;

— o'qituvchi va o'quvchilar jamoasi orasidagi o'zaro munosabat;

— o'quv materialining o'quvchilarni tarbiyalash maqsadida foydalanish darajasi;

— o’quvchilar bilish faoliyatining xarakteristikasi (reproduktiv, muammoli, evristik, tadqiqotchilik);

— tabaqaviy yondashuv vositalaridan va individual tarzda pedagogik ta’sir o’tkazish uslubidan foydalanishga intilish;

— yangi mavzuning mazmunini o’quvchilar tomonidan o’zlashtirilganligi darajasi;

— mavzuni eritishda o’qituvchining ijodiy yondashuvning elementlari;

— darsda gigienik talablarga rioya qilinganligini baholash;

3. DARSNING YAKUNIY QISMI: ____________ daqiqa.

— darsni xulosalash;

— bilimlarni tekshirish turlari, savol—javobni tashkil qilish darajasi;

— olingan javoblar asosida o’quvchilar bilim sifati, malaka va ko’nikmalarini baholash, ularni izohlash;

— uyga vazifa berish, uning mazmuni, hajmi va izohi;

— qo’yilgan maqsadga erishish uchun o’qituvchi qaysi samarali usul va shakllardan foydalanganligini qayd etish.

O’tilgan dars to’g’risida umumiy xulosa, bildirilgan fikr, mulohazalar va berilgan uslubiy tavsiyalar.

O’tilgan darsga qo’yilgan baho: ________________________________

Uslubshunos: ____

Amaliyotchi — talaba: ____

DARS TAHLILI.

O’qituvchi __________________________________Fan ________________ _____

Mavzu ____

Bosqich ___________________________________ Guruh ______________

Darsga kiruvchi ____ _____

________________ 200 ______yil

Darsni kuzatishdan maqsad ____ ____ _____

1. DARSNING TARBIYAVIY MOHIYATI:

Materialning g’oyaviy yo’nalishi, mustaqil davlat mafkurasi, ilq oldidagi muammolarning hal qilinishi bilan bog’liqligi;

- barkamol avlod tarbiyasi vazifalarining bajarilishi;

- respublikamizning ichki va tashqi siyosatidagi hamda iqtisodiy rivojlanishidagi yutuqlarning yoritilishi;

____ ____

II. DARSNING ILMIYLIGI:

Materialning ilmiy asoslanishi ________________________________

Fanning oxirgi yutuqlaridan foydalanish _____________________________

____

III. METODIK JIHATDAN MAQSADGA MUVOFIQLIGI:

1. Dars mavzusini taqvim (kalendar) — mavzu rejaga mosligi ________
2. Darsning uslubiy jihatdan to’g’ri tashkil qilinishi ________________
3. O’quvchilar bilimini tekshirish usullari ularning samaradorligi ___________ ____
4. Baholashning xolisligi ____
5. Darsning turi, o’qitish uslubi va uning maqsadga muvofiqligi_______
6. O’qituvchining darsga tayyorgarligi, bayon qilinayotgan materialning to’liqligi, ketma-ketligi, izchilligi va uni tushunarliligi. Asosiy tushunchalarning ajratilganligi ____
7. Darsdan ko’zlangan maqsadga erishish ______________________________ _____
8. Darsda yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish ________________
9. YAngi mavzuning o’tilgan materiallar bilan bog’lanishi ___________
10. Mavzuning boshqa fanlar bilan bog’liqligi __________________________
11. O’quvchilar faolligini oshirish (muammoli vaziyatlardan chiqish o’quv jarayonini faollashtirish) ____
12. O’quvchilarni mustaqil ishlashga jalb qilinishi ________________
13. O’qitishni tabaqalashtirish, differentsiallashtirish usullari va ularning samaradorlik darajasi ______________________________________
14. O’quv materialini mustahkamlash usullari va uning maqsadga muvofiqligi ____
15. Uyga vazifa (vazifa hajmi, turi, tavsiya qilingan adabiyotlar vazifa bo’yicha berilgan izohlar) ____

IV. DARSNING BOShQA SIFAT TAVSIFI:

1. O’qituvchining dunyoqarashi, pedagogik mahorati, nutq madaniyati ______
2. O’quvchilar intizomi, dars xonasi va o’quvchilarning darsga tayyorgarligi _ ____
3. O’qituvchining o’quv-tarbiyaviy ishlarni yaxshilashga qaratilgan takliflari _ ____
4. Sinf xonasining tozaligi, jihozlanganligi, navbatchining o’z vazifasini bajarishi ____
5. Tavsiyalar va maslahatlar _______________________________________ _____

Tahlil bilan tanishdim: _______________________________________

Tahlil qiluvchi: ____

O’QITUVChI DARSINING TAHLILI - 3.

Sana _____________Guruh __________ Fan ______ O’qituvchi ______

Toifasi _____ Ped. staji _______ Jami o’quvchi soni __________ Darsga qatnashgani ___________ nafar. Darsturi _____________ Dars o’rni.

Kuzatish maqsadi ____

O’tgan mavzu ____

Yangi mavzu ____

DARS TAVSIFI:

№	Kuzatiladigan jarayonlar	Maksimal ball	Tahlilchi ballari
1	Guruh va o’quvchilarning darsga tayyorligi, o’qituvchining tashqi qiyofasi, muomalasi.	3	
2	O’quvchilar faolligi, uy ishini tayyorlaganligi.	2	
3	Darsning tashkil etilishi, boshqaruvi.	3	
4	Vaqtdan unumli foydalanganligi.	5	
5	O’quvchilar bilimini baholashi, izohlash.	5	
6	YAngi mavzuni bayon etishi.	10	
7	Darsning ilmiyligi va ta’sirchanligi.	3	
8	Ko’rgazmali qurollardan foydalanganligi.	3	
9	Texnik vositalardan foydalanish.	5	
10	Test, reyting, savolnoma va tarqatnoma materiallardan foydalanish.	5	
11	Yangi mavzuni mustahkamlash.	5	
12	Yangi mavzuni o’quvchilar tomonidan o’rganilgani.	5	
13	Mustaqil ish, yozma ish, amaliy ish (5-10-15 daqiqali) larni tashkil etish.	5	
14	Ta’lim va tarbiyaning uzviy bog’lanishi.	2	
15	O’quvchilar nutqi, yozuvi, mustaqil fikrlashiga e’tibor berish.	3	
16	Ekologik va iqtisodiy tarbiya berish.	3	
17	Ilg’or uslublardan foydalanish.	5	
18	O’quvchilar bilan individual ishlash.	5	
19	YAngi mavzuni o’rganishda o’quvchilar ishtiroki.	3	
20	Muammoli savollar qo’yishi, javoblar sifati.	2	
21	Daftar almashtirish yoki o’quvchi ishlanma daftarini yuritishi.	3	
22	qo’shimcha manbalardan foydalanish va o’quvchilarga tavsiya.	3	
23	Darslik ustida o’quvchilarni ishlashi.	2	
24	Mavzuni boshqa fanlar bilan bog’lanishi.	3	

25	Uyga berilgan topshiriqning mosligi.	2	
26	Ish rejaning jurnalga muvofiqligi.	5	
	Jami ballar	**100**	

USLUBIY MASLAHATLAR:

Darsga berilgan baho:__________ Reyting va bahxo:
Tahlilchi;_______________________ 100—85 — 5 baho
O'qituvchi: _____________________ 84—75 — 4 baho
69-54 – 3 baho
54 dan past 2 baho.

TARBIYAVIY IShLARNI REJALAShTIRISh

Sinf, guruh rahbarlari ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha direktor o`rinbosari yordamida bir o'quv yiliga mo'ljallangan tarbiyaviy ishlarni rejalashtiradilar. Rejalashtirilgan tarbiyaviy ishlar mazmuni quyidagicha bo'lishi mumkin.

№	Ishlar mazmuni	Bajarilish muddati	Bajarilganligi haqida begi
1	2	3	4

Sinf, guruh tarbiyaviy soatlarini tashkil etish

Umumta`lim maktablarida tarbiyaviy soatlarini tashkil qilish sinf, guruh tarbiyaviy soatlarini uch asosda ya'ni ma'rifiy, bhxolovchi va yo`naltiruvchi shaklda o'tkazish maqsadga muvofiqdir:

- ❖ **Ma'rifiy vazifasi**. Bundan o'quv darslaridan tashqari o'quvchilarning etik, estetik, psixologik tushunchalarni, fan-texnika, xalq xo`jaligi, dunyo voqealari sohasidagi bilimlarni boyitib kengaytirib borishdan iborat ishlar amalga oshiriladi.
- ❖ **Baholovchi vazifasi**. Bunda o'quvchilarda atrof-muhitga ijobiy munosabatda bo'lish, ularda moddiy va ma'naviy boyliklarimizni asrab-avaylash, vatan himoyachilarining shon-shuhrati, jonajon vatanimiz halqlarning mustaqillik yillarida erishgan yutuqlari haqidagi tushunchalar hisobga olinadi.
- ❖ **Yo`naltiruvchi vazifa**. Bunda o'quvchilarning ijtimoiy hayot haqidagi bilim va tushunchalari to'g'ri maqsadga yo`naltirilib, ularning real voqelikdagi hayotiy tajribasi axloqi, bo`lg`usi hayotiy yo'lini ravon tanlashdek hayotiy faoliyatlarida tutgan o`rinlari kuzatib boriladi.

Ota-onalar bilan ishlash

Tarbiyaviy ishlarni tashkil etishda oila, o'quv muassasalari, mahalla va jamoatchilik birligini ta`minlash nihoyatda katta samara beradi. Bu birlikni ta`minlashning asosiy bo'g'inlaridan biri sinf rahbarining ota-onalar bilan hamkorlikda ish olib borishida namoyon bo`ladi.

Sinf, guruh rahbari murabbiyning ota-onalar bilan olib boradigan ishlarida quyidagi vazifalarni hal qilish ko'zda tutiladi:

1.Ota-onalar bilan yaqindan aloqa o'rnatish va uni mustahkamlash.

2.Ta'lim muassasasi (maktab, litsey, kollej) va oilada bolaga nisbatan maqsadli talablar qo'yishga erishish.

3.Ota-onalarning sinfdagi tarbiyaviy ishlari faol qatnashishini ta`minlash.

4.Ota-onalarni pedagogik bilimlar bilan yaqindan tanishtirib, ularning pedagogik madaniyatini yuksaltirishga erishish.

5.Ota-onalar bilan olib borilayotgan ishlarni xujjatlarda rasmiylashtirib borish.

Sinf guruh rahbarlarining ota-onalar bilan hamkorlikdagi ishlarida farzand tarbiyasi haqida bir-birlarini xabardor qilib turish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu maqsadda sinf rahbari (talaba) oilaga o'quvchi haqida quyidagi qator axborotlarni berib borish:

-O'quvchining o'quv faoliyati, o'qitishga munosabati, o`qishdagi yutuq va kamchiliklari, olayotgan baholari, darslarga qatnashishi;

-Ijtimoiy faolligi sinf hayotidagi ishtiroki, jamoat topshiriqlari va vazifalarini bajarishi;

-Sinfdoshlari va o'qituvchilar bilan munosabati;

Ota-onalarga bola tarbiyasi haqida maslahat va tavsiyalar berish.

Ota-ona o'z navbatida farzand haqida sinf, guruh rahbari (talaba)ga quyidagi mazmunda axborotlar berib borishi lozim:

-Uy vazifalarini bajarishi-dars tayyorlash tartibi, unga sarflaydigan vaqti, nimalardan qiynalishi:

-Belgilangan kun tartibiga rioya qilishi;

-O'quvchining maktab va sinf hayotida sodir bo`lgan voqea xodisalarga berilgan baholari;

-O'quvchining oiladagi xulq-atvori;

-ota-onalarning ayrim o'qituvchilardan, sinf rahbarlaridan va ta'lim muassasasi rahbarlaridan qilgan iltimoslari va ularga bergan takliflari.

Sinf, guruh rahbari bilan oila o`rtasidagi bunday munosabat o'quvchi uchun eng maqbul tarbiyaviy vositalarni topishga o'quvchining tarbiyalanganlik darajarasini yuksaltirishga yordam beradi.

Sinf, guruh rahbarlarining ota-onalar bilan olib boradigan ishlarida sinf va ota-onalar majlimi eng samarali ish shakillaridan bir hisoblanadi. Sinf guruh ota-onalar majlisining bar qancha turlari mavjud:

1.Sinf guruhdagi tashkiliy ishlar bilan bog'liq bo'lgan majlislar (ota-onalar qo'mitasini saylash, ish rejalarini tasdiqlash, tarbiyaviy tadbirlarni muhokama qilish, ota-onalarga vazifalar taqsimlash).

2.Ota-onalarga pedagogik bilimlar berishga bag'ishlangan majlislar (oilada bola tarbiyasi masalalari bo'yicha ma'lumotlar berish, pedagogik adabiyotlar va matbuot materiallarini muhokama qilish).

3.Munozara shaklidagi majlislarda ota-onalarning oilada o'quvchi tarbiyasi bo'yicha o'z tajribalari bilan o'rtoqlashishi, oila tarbiyasidagi ziddiyatlarni muhokama qilishi.

4.Chorak yoki yil yakuniga bag'ishlangan majlislar.

Sinf, guruh rahbarining ota-onalar bilan olib boradigan ishlari nihoyatda keng qamrovli bo'lib, qat'iy izchillikni talab qiladi. Shu sababli talaba ota-onalar bilan sinf rahbarining tarbiyaviy ishlar rejasiga muvofik o'z shaxsiy ish rejasida belgilangan ishlarigina olib boradi.

7-§ Sinflarda o'tkaziladigan «Ma'naviyat va ma'rifat mashg'ulotlari» tahlilining namunasi

1. «Ma'naviy va ma'rifiy mashg'ulot»ni o'tkazish vaqti

2. «Ma'naviy va ma'rifiy mashg'ulot» kaysi sinfdan va kam tomonidan utkazilayapti?

3. «Ma'naviy va ma'rifiy mashg'ulot»ning mavzusi.

4. «Ma'naviy va ma'rifiy mashg'ulot»ning ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi maqsadlari.

5. Mashg'ulotga tayyorgarlik darajasi, kerakli jixozlar, kurollar, materialllar bilan taqminlanganligi.

6.Mashg'ulot o'tkazish shakllari (frontal, xikoya, o'quvchilarning ma'ruza qilishi va xokazo).

7.Mashg'ulotlarning mazmuni ukvchilarning yosh va individual xususiyatlarining rivojlanish darajasiga bog'liqligi.

8.Siyosiy voqealarga o'quvchilarning munosabati, ularning mustaqil fikr yuritishi.

9.Siyosiy savollarni echishda o'quvchining to'g'ri yo'l tanlab ularni echishdagi roli.

10.Mashg'ulotni yukori darajada utishda foydalaniladigan vositalar:

a) texnik kurgazmalar (diapozitiv, diafilm, kinoxronika, ovoz yozuvi);

b) rasm va tasvirli kurgazmalar (xarita, sxema, foto);

v) illiyustratsiya (gazeta va juranallardan kirkimlar).

11. Mashg'ulot mavzusining dolzarbligi va zamonaviyligi.

12. Mashg'ulotlar mazmunining bola rivojiga, uning ijtimoiy-siyosiy madaniyati, tafakkuri, ongining shakllanishiga ta'siri.

13. Mashg'ulotlarni utish jarayonida o'quvchilarning faolligi va kizikish darajasi.

14. Mashg'ulot maqsadlarining amalaga oshganligi. Kulga kiritilgan yutuk va kamchiliklar ularning sabablari.

15. Utkazilgan mashg'ulotni umumiy baxolash.

16. Taklif, muloxaza va beriladigan masaxatlar.

Mashg'ulotni tahlil kiluvchilar:_____________________________________

8-§ Amaliyot davrida ta'lim muassasasida navbatchilikni tashkil etish

Maqsad: Ta'lim muassasasidagi doimiy tartib-intizom, ozodalik va izchil ish maromini tashkil etish; o'quvchilarni o'z-o'zini boshqarishga, mustaqil fikrlash va harakat qilishga hamda ongli intizomga o'rgatish.

Vazifasi: Kunlik davomatning tuliq bo'lishiga erishish; darsdan tashqari tadbirlarning yuksak uyushqoqlik va ongli intizom asosida o'tishini ta'minlash;

hafta davomida ta’lim muassasasidagi ijodiy va salbiy holatlarini umumilashtirish va ma’muriyat bilan birgalikda salbiy holatlarning bartaraf etilishiga ta’sir etish.

O`tkazilish tartib: ta’lim muassasasidagi navbatchilik hafta davomida bir kursga yuklatiladi. Ular darsgacha, darslar orasida va darsdan keyin tadbir ishtirokchilarini uyushtirish, tartib-intizomni taqminlash, turli zaruriy yumush va boshqalarga ko’maklashishi lozim.

Tarbiyaviy ishlar tashkilotchisi guruh (kurs) rahbari bilan birgalikda hafta davomida qilinadigan ishlar rejasi va tartibini tushuntiradi. Bunday dushanbadan shanbagacha bo’lgan muddatdagi barcha ishlar qamrab olinadi: har kuni o’quvchilarning darsga davomati kuzatib boriladi; darsgacha, darslar orasida va darsdan keyingi tadbirlarda tinchlik va osoyishtaliklik nazorat qilinadi.bundan ta’lim muassasasining ichki tartib-qoidalari va Nizomining bajarilishi shart; ta’lim muassasasi binosi va xovlisidagi tozalik, ozodlik ular zimmasiga bo’ladi; zarur bo’lgan elektr jihozlaridan o’rinli foydalanishni nazorat qilishadi; favqulodda holatlarda guruh rahbari va ta’lim muassasasi ma’muriyatiga habar yetkazishadi, ularga amaliy yordam ko’rsatadilar.

Hafta oxirida umumlashtirilgan radio va devoriy gazeta, varaqa, sanbyulleten chiqarishadi. Unda ta’lim muassasasidagi ijobiy va salbiy holatlarining nechog’lik aniq, haqqoniy va ta’sirchan aks etganligi ko’rik-tanlov paytida e’tiborga olinadi.

Navbatchilik kursdan-kursga tantanali suratda topshiriladi. Bu marosim shanba kuni dars oxirida yoxud dushanba kuni darsgacha o’tkazilishi mumkin. Bunda ta’lim muassasasi bayrog’i musiqa sadolari ostida tantanali ravishda olib kiriladi, Davlat Madhiyasi ijod etiladi.

YAkunlangan hafta natijalari e’lon qilinadi. Bunda rag’batlantirishning turli shakillaridan foydalaniladi (estalik sovg`alarni topshirish, maqtov yorliqlarini berish, ta’lim muassasasi hurmat taxtasiga suratini qo’yish yoki nomini yozish, og`zaki tashakkur, ota-onalarga minnatdorchilik xati yozish va hokazo), shuningdek salbiy holatlarga tegishli baho beriladi.

Tadbirda faqat o’quvchilar emas, balki ta’lim muassasasi pedagogik jamoasi ham to’liq qatnashadi. Ayrim hollarda esa ota-onalar ham taklif etishi mumkin.

12.1 Hafta navbatchiligini tashkil etish quyidagi tartibda bo’lishi mumkin:

DUShANBA: Haftaning va navbatchilikning boshlanishiga bag’ishlangan saflanish, kuy jo’rligida Davlat bayrog’ini olib kirish va ko’tarish. Davlat Madhiyasini ijro etish, navbatchi sinf, ularning vazifasi, navbatchi bo’limlari kunlik ish rejasi bilan tanishtirish, kuy ostida sinflarga tarqalish (15 daqiqa).

SEShANBA: Ertalabki saflanish "Dunyo xabari" bilan boshlanishi mumkin (saflanish, mas’ul navbatchining kechagi kun yakuni va bugungi kun rejasi bilan tanishtirishi, topshiriqlar berishi, ta’lim muassasasi qo’shig’ining ijro etilishi va sinflarga tarqalish).

ChORShANBA: Ertalabki saflanish ta’lim muassasasida o’rganilayotgan kasb haqidagi yangiliklar bilan boshlanishi mumkin (saflanish, kechagi kun yakuni va yangi kunning ish rejasi, topshiriqlar berilishi, ta’lim muassasasi qo’shig’ining ijro etilishi, sinflarga tarqalish).

PAYShANBA: Ertalabki saflanish rahbariyatning ta’lim muassasasidagi

yangiliklardan xabar berishi bilan boshlanishi mumkin (saflanish, kechagi kun yakuni va bugungi kun rejasi, topshiriqlar berilishi, ta’lim muassasasining qo’shig’ini ijro etish, sinflarga tarqalish).

JUMA: Ertalabki saflanish tarbiya masalalariga aloqador xabarlardan boshlanishi mumkin (saflanish, kechagi kun yakuni va mazkur kun ish rejasi, topshiriqlar berish, ta’lim muassasasi qo’shig’ini ijro etish, sinflarga tarqalish),

ShANBA: Haftaning va navbatchilikning tugallanishiga bag’ishlangan saflanish (o’tgan haftaga yakun yasash, yutuq va kamchiliklarni aytish, keyingi hafta navbatchilari bilan tanishtirish, navbatchilik o’tgan hafta haqida ma’lumot berish yoki ko’rsatish, taqdirlash, Davlat Bayrog’ini tushirish va olib chiqish, Davlat Madhiyasini ijro etish, ta’lim muassasasi qo’shig’i ostida tarqalish).

IZOH: Haftaning qiziqarli o’tishi hafta davomida olib borilgan ishlar, ularning qanday tashkil etilishiga bog’liqdir. O’tkazilgan saflanishlarda navbatchi sinf bilan bir qatorda ta’lim muassasasining pedagogik jamoasi ham faol ishtirok etishi mumkin.

TA’LIM MUASSASASIDA ISh VA O’QISh KUNINING BOShLANISh TARTIBI:

MAQSADI: Ta’lim muassasasi o’quvchilarini ichki tartib- intizom qoidalariga hurmat, ularga ongli ravishda amal qilishga o’rgatish.

VAZIFASI: Ta’lim muassasasi o’quvchilarida ongli intizom hissini tarbiyalash, har bir o’quvchining jamoada to’laqonli a’zo ekanligini, jamoa mehnati natijalari uchun mas’ul ekanligini his etishni tarbiyalash.

O’TKAZILISh TARTIBI:

Har kuni belgilangan vaqtda ta’lim muassasasi hovlisi yoki maxsus joyda, ta’lim muassasasi musiqali qo’ng’irog’idan so’ng, hamma (o’quvchilar, o’qituvchilar, rahbariyat) saf tortadi;

— navbatchi guruhning bugungi kunda o’tkazilayotgan marosimga mas’ul a’zosi hamda guruh rahbari o’rtaga chiqib, barcha kurslar jam bo’lganini e’lon qiladi;

— O’zbekiston Respublikasi Davlat Madhiyasi jamoa tomonidan ijro etiladi (madhiya quyi fonogramma orqali beriladi).

— mas’ul navbatchi o’tgan kunga mas’ul navbatchiga so’z beradi. U o’tgan kunga yakun yasaydi, kerakli buyruq va toshpiriqlarning bajarilishi bilan tanishtiradi, bir kunlik faoliyatining ijobiy, salbiy jihatlarini ochib beradi, o’tkazilgan tozalik, tartib—intizom, kiyinish nazorati hamda uning natijalari haqida axborot beradi;

— mas’ul navbatchi ta’lim muassasasining shu kungi ish rejasi bilan tanishtiradi. Masalan, tanaffuslarda radio orqali beriladigan kuylar, radio, gazetalar, shuningdek, dars tugagandan so’ng guruhlarda va ta’lim muassasasi bo’yicha o’tkaziladigan tadbirlar, ularning vaqti, joyi, ishtirokchilari bilan, butungi kun ta’lim muassasasida qanday o’tganini aks ettiruvchi varaqaning chiqarilishi, ta’lim muassasasiga kimlar keishi haqidagi ma’lumot bilan tanishtiradi;

— respublikamizda bo’layotgan muhim voqealar haqida ham ma’lumot berilishi mumkin;

— guruh rahbari yoki ta’lim muassasasi ma’muriyati o’z xabarlari, ma’lumotlari, e’lonlari bilan chiqishlari mumkin;

— tadbirlarni tashkil etishda ba’zi guruhlarning ishtiroki belgilangan bo’lsa, ularga aniq topshiriqlar berilishi mumkin;

— mas’ul navbatchi tomonidan barcha axborot berilib bo’lingach, marosim yakunlanadi;

— marosim qatnashchilari qo’shiq yoki kuy jo’rligida joy — joylariga tarqaladilar.

IZOH: Marosim har kuni (15 daqiqa davomida) uyushqoqlik bilan o’tkaziladi.

14.1. Pedagogik amaliyot davrida talaba yuritadigan kundalik daftar, uning mazmuni va unga qo’yiladigan pedagogik talablar:

Pedagogik amaliyot hujjatlari ichida o’zining salmog’i va tutgan o’rni bilan amaliyotchining yuritayotgan kundalik daftari muhim o’rin egallaydi. Negaki, aynan kundalik daftarda talabaning pedagogik — psixologik, ilmiy, uslubiy va amaliy izlanishlari o’z aksini topadi. Aynan kundalik daftarda talabaning kasbiy o’sish darajasi, pedagogik—psixologik muammolarga yondashish uslubi, shaxsiy fikri, u yoki bu pedagogik vaziyatni tahlil qilish, umumlashtirish, xulosalash malakalarining qay darajada shakllangavligi, uslubiy jihatdan o’sish darajasi, pedagogik mahorati namoyon bo’ladi. Shu bois kundalik daftar amaliyotchi faoliyatining ko’zgusi desak mubolag’a bo’lmaydi.

AMALIYOTChINING KUNDALIK DAFTARIDA QUYIDAGILAR QAYD ETILIShI ShART:

a) sinf jurnalining oxirgi beti shakli bo’yicha o’quvchilarning ro’yxati, ularning o’zlashtirish ko’rsatkichlari, o’tgan chorak, yarim yillik yakuni bo’yicha natijalar va o’quvchilarning individual xususiyatlari to’g’risidagi ma’lumotlar;

b) sinf o’quvchilarini joylashtirish tartibi;

v) ta’lim muassasasidagi qo’ng’iroqlar jadvali; fan o’qituvchisining va biriktirilgan sinfdagi darslarning jadvali;

d) amaliyotchi —talabaning dars jadvali;

e) barcha amaliyotchi —talabalarning dars jadvali;

i) sinfdan tashqari belgilangan tarbiyaviy sinov tadbirlarining jadvali;

j) hozirgi chorak uchun sinf rahbarining tarbiyaviy ishlar rejasidan ko’chirma;

z) amaliyotchi —talabaning amaliyotning butun davri uchun mo’ljallangan o’quv — tarbiyaviy, uslubiy ishlarining shaxsiy rejasi, haftalar bo’yicha va haftaning har bir kuniga mo’ljallangan ishlar rejasi;

k) fan o’qituvchilari va amaliyotchi — talabalarning darslarini, tarbiyaviy tadbirlarini kuzatish va tahlil qilish;

l) o’z darslarini va sinfdan tashqari mashg’ulotlarni, o’rtoqlari bildirgan fikr — mulohazalari bilan qo’shib tahlil qilish;

m) amaliyot rahbarining, pedagogika, psixologiya fanlari bo’yicha uslubshunoslarning topshiriqlari;

n) amaliyot davrqda o’tkazilayotgan uslubiy va pedagogik seminarlar uchun

to’plangan materiallar.

KUNDALIK DAFTARNI YURITIShDAGI KAMChILIKLAR XUSUSIDA:

a) tuziladigan haftalik rejalardagi pedagogik tadbirlarning mavhumlik darajasi yuqori (masalan: 8.30 — "ta’lim muassasasiga keish", 10.10 — "uslubshunos bilan uchrashish", 10.50 — "fan o’qituvchisidan maslahat olish...");

b) o’quv — tarbiyaviy jarayonni o’rganish, tahlil qilish, tanqidiy yondashuv tamoyiliga asoslanmagan, u yoki bu pedagogik vaziyatga berilayotgan baho ilmiy, uslubiy jihatdan ochib berilmagan (masalan, "o’quvchilar faolligini oshirish zarur" degan ibora ko’p ishlatiladi, ularning faolligini qaysi usullar, uslubiy vositalar yordamida faollashtirish ko’rsatib berilmaydi);

z) pedagogik ilmiy — tadqiqot usullaridan foydalanish darajasi nihoyatda past;

g) xalqimizning boy milliy madaiiy merosi, milliy ruhiyatimizda o’z aksini topgan sharqona fazilatlardan foydalanish, ularni o’qituvchilar va o’quvchilar jamoasi orasida targ’ib qilish sun’iy ravishda cheklangan;

d) ta’lim muassasasi hayotidagi pedagogik muammolarni tahlil qilish, shu muammolarning yechimini topish yo’llari xususida fikr yuritish saviyasi past;

e) rejalashtirilgan, tayyorlangan va o’tkazilgan o’quv — tarbiyaviy tadbirlar talabalar tomonidan chuqur tahlil qilinmagan, pedagogik amaliyot davomida ularni kasbiy jihatdan qanchalik o’sganliklarini qayd etilgan yozuvlardan bilish qiyin va boshqalar.

TALABANING KUNDALIK DAFTARINI YURITIShIGA QO’YILADIGAN PEDAGOGIK TALABLAR.

Rejalashtirilgan ishlar fan o’qituvchilari, sinf rahbari, ta’lim muassasasi, jamoat tashkilotlari tomonidan belgilangan o’quv —tarbiyaviy tadbirlar yo’nalishida bo’lishi kerak;

belgilangan tadbirlar ta’limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi xarakterga ega bo’lishi va talabaning kasbiy o’sishida muayyan bosqich vazifasini o’tamog’i lozim;

— o’tkazilgan tadbirlarda ishtirok etish, ularni tahlil qilish talabalarda pedagogik mahorat sirlarini egallashda yordam berishi, ularda kasbiy malaka va ko’nikmalarni shakllantirishi kerak;

— rejalashtirilgan ishlar talabalarda ongli intizom, o’z ishiga, faoliyatiga javobgarlik hissini tarkib toptirish, o’z-o’zini tarbiyalash, nazorat qilish, o’zaro muloqot qilish madaniyatini tarbiyalashi lozim;

— o’tkazilgan tadbirlarni qayd etishda talaba ularning mazmuni, mohiyatini mantiqan, aniq ifodalashi, foydali bo’lgan yo’nalishlarini belgilashi, o’zining shaxsiy pozitsiyasini asoslashi kerak;

— rejalashtirilgan ishlar ilg’or pedagogik tajribani o’rganishga, o’z fani va tarbiyaviy ishlar sohasidagi yangiliklar bilan mustaqil tanishishga imkon yaratishi lozim;

kundalik daftar har kuni, talablar doirasida to’ldirib borilishi kerak;

— amaliyotchi —talaba ta’lim muassasasidagi ishi, faoliyati davrida kundalik

daftarni hamisha o'zi bilan olib yurishi shart;

— amaliyotchi — talaba haftada kamida bir marotaba kundalik daftardagi yozuvlarni, haftalik rejani uslubshunos o'qituvchilarga tekshirtirishi va tasdiqlatish uchun ko'rsatishi shart;

— kundalik sahifalarida uslubshunos, o'qituvchilar amaliyotchining darslarini, tarbiyaviy tadbirlarining tahlillarini qayd etishlari mumkin.

14.2. Amaliyotchi yuritadigan kundalik daftarning birinchi sahifasining ko'rinishi.

Buxoro davlat universiteti ____________ fakulteti ______ guruhi

amaliyotchi — talabasi ____ ning

KUNDALIK DAFTARI.

Pedagogik amaliyot ___________________________________ shahar
(tuman)dagi ___________________________ sinfida bo'lib o'tayapti.
(ta'lim muassasasining nomi)
Boshlanish vaqti: ___________ Tugash vaqti:____________________
Fan bo'yicha uslubshunos: ____________________________________
Pedagogika fani bo'yicha uslubshunos: ___________________________
Psixologiya fani bo'yicha uslubshunos: ___________________________
Fakultet amaliyot bo'limi rahbari: __________________________
Ta'lim muassasasi rahbari: _________________________________
O'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari: ________________________
Ma'naviyat va ma'rifat ishlari bo'yicha direktor o'rinbosari: __________
Biriktirilgan sinf va sinf rahbari: ___________________________
Biriktirilgan fan o'qituvchisi: ________________________________
Ta'lim muassasasi "Bolalar"yetakchisi: __________________________
Ta'lim muassasasi "Kamolot" etakchisi:__________________________
Ta'lim muassasasi manzilgohi: __________________ Teefon: _____

14.3. **"AMALIYOTChI BURChAGI"** sahifasida o'z aksini topishi kerak bo'lgan materiallarning taxminiy mazmuni.

1. Navbatchi talabalar ro'yxati.
2. Amaliyotchilarning ta'lim muassasasi jamoa tashkilotlariga va sinflarga biriktirilganligi haqida ma'lumot.
3. Darslar qo'ng'iroqlar jadvali.
4. Talabalar tomonidan o'tiladigan darslar jadvali.
5. Amaliyotchi--talabalar tomonidan rejalashtirilgan sinov tarbiyaviy tadbirlarning o'tkazish jadvali.
6. Mutaxassislik bo'yicha amaliyotchining sinov darslarini o'tkazish jadvali.
7. O'z mutaxassisliklari bo'yicha amaliyotchilarning tashkil etilgan uslubiy birlashmasining ish rejasi.
8. Talabalar tomonidan bajarilishi lozim bo'lgan, pedagogikaning dolzarb

muammolariga bag'ishlangan, ma'ruza mavzularining ro'yxati.

9. Talabalar tomonidan universitet amaliyot bo'limiga topshirishi kerak bo'lgan hujjatlarning ro'yxati.

10. Amaliyotchi — talabalarga foydalanish. uchun tavsiya qilingan yangi adabiyotlar, qo'llanmalar ro'yxati,

11. Uslubshunoslarning ta'lim muassasasiga keish va talabalar bilan ishlash kunlari va vaqtlarining jadvali.

12. E'lonlar.

13. Reyting ballari namunasi (mutahassislik va pedagogika, psixologiya fanlaridan),

14. Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati.

§16. TALABANING PEDAGOGIK AMALIYOTNI O'TKAZGANLIGI TO'G'RISIDAGI HISOBOTINING TAXMINIY MAZMUNI.

Buxoro davlat universiteti __________________ fakultetining
________ bo'limi _______ guruh talabasi _____________ ning
200_ yil _______________ dan to 200_ yil ____ gacha ________
____

(tuman, shahri)dagi

____

(ta'lim muassasasining to'liq nomi)

olib borgan pedagogik amaliyoti bo'yicha

HISOBOTI:

1. Pedagogik amaliyot rejasini bajarish. Rejadan qanday chetga chiqishlar bo'ldi? Nima uchun? Rejadan tashqari qanday ishlar amalga oshirildi, amaliyotning o'ziga xos xususiyatlari nimada?

2. O'tilgan darslar hisobi, qanday darslar, Sizning nazaringizda muvaffaqiyatliroq o'tdi, qanday kamchiliklar yuz berdi? Nima uchun?

3. Amaliyot davrida Siz qanday asosiy didaktik vazifalarni hal etdingiz va qanday natijalarga erishdingiz?

4. Siz o'z ishingizni tashkil etayotganda qanday va qaysi ilg'or pedagogik tajribalarga suyangan holda ish tutdingiz? Ulardan qanday foydalandingiz (muammoli o'qitish elementlari, ishning tekshirish uslublari, ilg'or tajribadan foydalanish, TTV va boshqalar). O'z tajribalaringizdan aniq misollar ketiring! Siz bajargan ishingizdan qoniqdingizmi? qanday nazariy, uslubiy, tashkiliy qiyinchiliklarga duch kedingiz?

5. Siz amaliyot mobaynida qanday asosiy tarbiyaviy vazifalarni hal qildingiz? "Bolalar", "KAMOLOT" tashkilotlari bilan tarbiyaviy ishlarni olib borish -tizimiga qanday shakllar kiritilgan? Ularga o'z munosabatingizni bildiring.

6. Ta'lim muassasasi sharoitida o'quvchilarga indiviual munosabat qanday amalga oshiriladi?

7. Kelajakda o'z oldingizga qanday tashkiliy — tarbiyaviy vazifalar qo'ymoqchisiz? Siz amaliyot jarayonida qanday mahorat va malakalarni egalladingiz?

8. Amaliyot haqidagi Sizning xulosalaringiz. Pedagogik faoliyatingizni shakllanishida o'tkazilgan amaliyotning ahamiyati. Amaliyotni tashkil etish samaradorligini oshirish va uni yanada mazmunliroq qilish borasidagi fikringiz ?

Amaliyotchi — talaba: ______________________________

Hisobotning yozilgan vaqti:_________

§18. PEDAGOGIK AMALIYOTNI O'TGANLIGI TO'G'RISIDA BERILADIGAN TAVSIFNOMANING MAZMUNI.

Buxoro davlat universiteti_ ______________________ fakultetining___________

_____________________yo'nalishi_______kurs________guruh talabasi

___________________________ning_______________________

(tuman, shahri)dagi

____

(ta'lim muassasasining to'liq nomi)

pedagogik amaliyotni o'tganligi to'grisidagi tavsifnomaning taxminiy mazmuni,

Pedagogik amaliyot davomida__________________________fan o'qituvchisi (qaysi fan) va sinf rahbari (qaysi sinfda) sifatida amaliyot dasturini va individual topshiriqlarni to'liq bajardi (u yoki bu sababga ko'ra amaliyotning u yoki bu qismini bajarmadi).

TAVSIFNOMADA QUYIDAGILAR QAYD ETILADI:

Pedagogik amaliyot dasturida belgilangan ish turlarini bajarish, tashkil etish va boshqarish malakalarini shakllanganligi;

— turli yoshdagi o'quv guruhi bolalari bilan darslarni va sinfdan tashqari tarbiyaviy tadbirlarni o'tkazish sifati;

— o'quv guruhini boshqara olishi, guruhda tartib-intizomni nazorat qilish va hisobga olish malakasining borligi;

— amaliyotchi-talabaning o'z mutaxassisligi bo'yicha tayyorgarlik darajasi, uning uslubiy malaka va ko'nikmalari, nazorat bilimlarini amaliyotda qo'llay bilish darajasi;

— o'z ishida mustaqillikka intilish darajasi, tashkilotchilik qobiliyati, tashabbuskorligi, talabchanligi va ijrochiligi;

— ta'lim muassasasining ichki qoidalariga va mehnat intizomiga nisbatan bo'lgan munosabati;

— talabaning faoliyati to'g'risida xulosa va uning kasbiy tayyorgarligidagi xato — kamchiliklarni tuzatish borasidagi taklif va mulohazalar.

MAKTAB DIREKTORI: _____________________

FAN O'QITUVChISI: ___________________________

SINF RAHBARI :_________________________________

Ma'lumotnoma ta'lim muassasasining gerbli tamg'asi bilan tasdiqlanadi.

Pedagogik amaliyotni yakunlash:

1) Amaliyot hujjatlari

2) Maktab o’qituvchilari va rahbarlariga haq to’lash
3) Talabalar ishini baholash mezonlari
4) Yakuniy konferesiyani tashkil etish.

I. Amaliyot hujjatlari

Pedagogik amaliyot bo’yicha talabalar quyidagi hujjatlarni fakultet amaliyot bo;limiga topshiradilar.

1. Amaliyotchi talabaning ish rejasi
2. Kundalik
3. Ish reja(o’quv predmetlari bo’yicha)
4. Dars tahlili
5. Tarbiyaviy ish reja
6. Tarbiyaviy soatlar ishlanmalari
7. Sinf rahbari hujjatlari
8. O’quvchi va jamoaga psixologik tavsifnoma
9. Albom
10. Amaliyot burchagi
11. Amaliyot jurnali
12. Hisobot

Amaliyotchi talabalar tomonidan eng yaxshi to’liq tayyorlangan amaliyot hujjatlari va ko’rgazmalar kafedraga namuna uchun olib qo’yiladi

II. Talabalar ishini baholash mezonlari

Pedagogik amaliyot yakunida talabalarning bajargan ishlari 100 ballik tizim asosida baholanadi. Mutaxassislik fanlari uchun – 50 ball

Shu jumladan:

1. Ona tili va o’qish – 21 ball
2. Matematika – 17 ball
3. Tabiat – 4 ball
4. Mehnat – 4 ball
5. Jismoniy tarbiya – 4 ball
6. Pedagogika – 20 ball
7. Psixologiya – 15 ball
8. Hisobot – 10 ball

III. Yakuniy konferensiyani tashkil etish

Talabalarning pedogogik amaliyoti yakunlangandan so’ng bir hafta mobaynida amaliyotning natijalari muhokama qilinadi. Konferensiya ishida fakultet dekani, kafedra mudiri, fakultet amaliyot rahbari, metodistlar va talabalar ishtirok etadi. Oliy ta’lim muassasasi va fakultet ilmiy kengashida esa amaliyotning natijalariga yakun yasaladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YXATI

1. «Ta’lim to‘g‘risida» O‘zbekiston Respublikasining Qonuni//Oliy ta’lim Me’yoriy hujjatlari/Akademik S.S. G‘ulomov tahriri ostida. – T.: «Sharq», 2001.
2. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. Toshkent – “O‘zbekiston” - 2017.
3. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash-yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. Toshkent – “O‘zbekiston” - 2017.
4. Jakbarov M. Komil inson g’oyasi: tarixiy-falsafiy tahlil. – Toshkent: Abu Ali Ibn Sino, 2000. – 18 b.
5. Shoumarov G’.B, Haydarov I.O. Oila psixologiyasi. Akademik litsey va kasb-xunar kollejlari uchun o’quv qo’llanma. -Toshkent: Sharq. 2008, -296 b.
6. Mavlonova R, To’rayeva O, Xoliqberdiyev K. Pedagogika. Kasb-xunar kollejlari uchun darslik. -Toshkent: O’qituvchi, 2008, -496 b.
7. Shoumarov G’.B. 1001 savolga psixologning 1001 javobi.– Toshkent: Mehnat, 2001, -192 b.
8. Nosirxo’jayev S, Lafasov L, A’zamxo’jayeva S. Ma’naviyat asoslari. Akademik lisey va kasb-xunar kollejlari uchun darslik. Toshkent:, “Turon – iqbol”, 2007.
9. Ochilov M, Ochilova N. O’qituvchi odobi. –Toshkent: O’qituvchi, 1997, 134 b.
10. Ochildiyev A.S. Globallashuv va mafkuraviy jarayonlar. –Toshkent: Muharrir, 2009. -96 b.
11. Abdurasulov R. Maktab psixologining kundalik kitobi. -Buxoro: Sangzor. 2005. –116 b.
12. Ворожейкин И.Э., Кибанов А.Я., Захаров Д.К. Конфликтология. Учебник для вузов. М.: «Изд-во» 2004.
13. Shodiyev N. Pedagogika fanidan muammoli vaziyatlar va o’quv topshiriqlari.-Toshkent: SamDU. 2004. -115 b.
14. G’oziyev E.F. Psixologiya. Toshkent: 1994.
15. Davletshin M.G. va boshqalar. «Yosh davrlar va pedagogika psixologiya». O’quv metodik qo’llanma. TDPU, 2004
16. Karimova V.M. Psixologiya. -T:.2004 y.
17. Raxmatullayev. M.A. Maktabda psixologik xizmatni tashkil etish. –T:. 2001.
18. O’zbekiston oilasi: istiqbol va taraqqiyot. Mavzusidagi Respublika ilmiy – amaliy anjumanning maqolalar to’plami. –Buxoro. 2008. -88 b.
19. Qarashlar, shaxslar va jamiyat portali. http://fikr.uz
20. Oliy va o`rta maxsus ta'lim vazirligi rasmiy portali. http://www.edu.uz
21. O’zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi sayti. http://www.lex.uz

//